

TANTERV MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓVAL

MAGYAR MINT ANYANYELV

ÁLTALÁNOS ISKOLA

Kétnyelvű általános iskola a Muravidék
nemzetiségileg vegyesen lakott területén

Második nevelési-oktatási szakasz,
Harmadik nevelési-oktatási szakasz

KÖTELEZŐ TANTÁRGY

TANTERV MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓVAL

A TANTÁRGY NEVE: magyar mint anyanyelv

A Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területén működő általános iskolák módosított óraterve

4. osztály	5. osztály	6. osztály	7. osztály	8. osztály	9. osztály
175	175	175	140	122,5	144

KÉSZÍTETTE A TANTÁRGYI TANTERVI BIZOTTSÁG:

Készítették a magyar tantervi bizottság általános iskolai magyar anyanyelvi csoportjának (második és harmadik nevelési-oktatási szakasz) a tagjai:

Elizabeta Gaál, Dvojezična osnovna šola Prosenjakovci - *Kétnyelvű Általános Iskola, Pártosfalva*; Mária Pisnjak, Zavod Republike Slovenije za šolstvo - *Szlovén Köztársaság Oktatási Intézete*; Miha Štampah, Dvojezična osnovna šola Dobrovnik - *Kétnyelvű Általános Iskola, Dobronak*; Judit Vida Törnár, Dvojezična osnovna šola I Lendava - *1. Sz. Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola*; Koni Vöröš, Dvojezična osnovna šola I Lendava - *1. Sz. Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola*; Ilona Zadavec Szekeres, Dvojezična osnovna šola Genterovci.- *Göntérházi Kétnyelvű Általános Iskola*

GRAFIKAI TERVEZÉS: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

KIADJA A: Nevelésügyi és Oktatási Minisztérium és az SZK Oktatási Intézete

A NEVELÉSÜGYI ÉS OKTATÁSI MINISZTERIUM RÉSZÉRŐL: dr. Vinko Logaj

AZ SZK OKTATÁSI INTÉZETE RÉSZÉRŐL: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

ONLINE KIADÁS

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Ucni-nacrti/2025/OS_DV_IS/Didakticna_priporocila_k_ucnemu_nacrtu_Magyar_mint_anyanyelv_2025.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID [253043715](https://www.cobiss.si/)

ISBN 978-961-03-1118-8 (PDF)

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji 244. seji, dne 22. 5. 2026, določil učni načrt Magyar mint anyanyelv za izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje se je na svoji 244. seji, dne 22. 5. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili k učnemu načrtu Magyar mint anyanyelv za izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja.

NEVEZD MEG! – NE ADD EL! – ÍGY ADD TOVÁBB!

A képzési programok megújítása a kulcsfontosságú programdokumentumok (az óvodai, az általános és a középiskolai tantervek) korszerűsítésével.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

HOGYAN IGAZODJAK EL?

TIPIKUS OLDALAK

Az egyes témák tartalmi keret vagy más tantárgyspecifikus elv szerinti szerveződés alapján jöttek létre. A témák tehát olyan – a tantárgy céljain alapuló – témakörök, készség- vagy képességterületek, didaktikai egységek, konceptusok, amelyeket a tanulás folyamatában a tanulóknál szeretnénk fejleszteni, illetve kiépíteni.

A téma típusa:
Kötelező
Választható

A téma leírása – keretet adva a céloknak –
kiemeli a legfontosabb ismérveket.

A téma kiegészítő magyarázata tartalmazhatja a téma koncepcióját, iránymutatásokat és/vagy utasításokat adhat a téma tartalmára, típusára, bontására, címére, időtartamára, tevékenységeire, a tevékenységek végrehajtására, az oktatási segédeszközökre, illetve más, a téma szempontjából fontos dologra vonatkozóan.

A TÉMA CÍME

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volorest, sandeni maximin uscabill magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quiatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi ilisqui ipidel escim reprat.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARAZATA

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia simiilc tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti connihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspidit eaquasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaeaped quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusciisita dolorum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

8 Általános iskola | matematika

Oldalszám, képzési program, tantárgy.

A **KC** jelölés a közös célok területeinek kulcscéljait jelöli.
A sorszám a közös célokat összefoglaló táblázatra utal.

37. 3. 2025 11:15:45

CÉLOK CSOPORTJÁNAK A CÍME

CÉLOK

A **K** betű a kötelező célokat jelöli.

K: Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
V: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **KC** (2.2.2.1)

A **V** a dönt betűkkel írt választható célokat jelöli.

V: *Quia voluptatur aut od minverum, quas illis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
K: *Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre commiscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant.* **KC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

A kövér betűs írás a **minimális követelményeket** emeli ki.

- » *Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
- » *lcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.*
- » **Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
- » **Ut fuga. Nemperum fuga.**
- » *Ma vellaut quiatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas*
- » *Omnim ut doluptur, quam consequ.*
- » *Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
- » *lcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.*
- » *Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.*
- » *Ut fuga. Nemperum fuga.*

A **dönt betűs írás a választható követelményeket, azaz a választható célokból eredő követelményeket** jelöli.

A más jelölések (pl. É, SZI) vagy írástípusok magyarázata a tanár számára kötelező utasításokban olvasható.

FOGALMAK:

- laborerat voluptiurem
- veligna tessint
- laborerat voluptiurem
- veligna tessint
- veligna tessint
- laborerat voluptiurem
- veligna tessint

9 Általános iskola | matematika

Azok a fogalmak, amelyeket a tanulóknak ismernie vagy értenie (és/vagy értelem szerűen használnia) kell, de szerepelhetnek köztük ajánlott fogalmak is. A (szak)kifejezések gyűjteménye teszi teljessé az egyes témákat, és nagyban segíti a tanárt az oktatási munka megtervezésében. Tartalmazza az egyes témák szakterminológiájának elvárt ismeretét az oktatás adott szakaszában.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK FEJEZETENKÉNT

Az adott témához felhasznált forrás- és irodalomjegyzék.

A TÉMA CÍME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

CÉLOK CSOPORTJÁNAK A CÍME

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

A célok csoportjához felhasznált forrás- és irodalomjegyzék.

CÉLOK CSOPORTJÁNAK A CÍME

- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Külső link

HOGYAN IGAZODJAK EL?

A MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓT TARTALMAZÓ TANTERV FELÉPÍTÉSE

A TANTÁRGY MEGHATÁROZÁSA

A tantárgy rendeltetése

Tantárgyi irányelvek

A tanár számára kötelező utasítások

MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

Iránytű a módszertani útmutatóhoz

A módszertani útmutatóban való eligazodást segíti.

Általános módszertani útmutató

Valamennyi tantervben azonos, egyeztetett szöveg.

Általános ajánlások a tudás értékeléséhez

A célok és követelmények megvalósítását szolgáló, kipróbált és hatékony oktatási stratégiák vázolója, a tanuló aktív szerepének a hangsúlyozásával.

Tantárgy-pedagógiai útmutató

Figyelembe veszi a téma sajátosságait, a tantárgyon belüli helyét és más tantárgyakkal való kapcsolódását, valamint a tanuló életkori sajátosságait.

TÉMA

TÉMA

TÉMA

A téma címe

A téma leírása

A téma kiegészítő magyarázata

Módszertani ajánlások a témához

A megfogalmazott kritériumok a tanulás folyamatában segítik a tanulót és a tanárt a megszerzett tudás minőségének a javításában (eredményességi kritériumok), valamint az értékelési kritériumok kialakításában.

CÉLOK CSOPORTJÁNAK A CÍME

CÉLOK CSOPORTJÁNAK A CÍME

Célok

Követelmények

Fogalmak

Módszertani ajánlások a célok csoportjához

A tudás bizonyításának ajánlott módjai

Leíró kritériumok

Az egyes célcsoportokra vonatkozóan konkrét oktatási stratégiákat, módszereket, tevékenység- és feladatmintákat, módosításokat, taneszközöket határoz meg.

Vázozza, milyen módon bizonyíthatják a tanulók a tudásukat mind a tanulás, mind az értékelés során. A hangsúly nem a könnyen mérhető (pl. feladatlap), hanem a komplex tudáson van.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK FEJEZETENKÉNT

MELLÉKLETEK

TARTALOMJEGYZÉK

A TANTÁRGY MEGHATÁROZÁSA.....	10	Szöbveli szövegalkotás és -előadás irodalmi szövegek mentén	59
A tantárgy rendeltetése	10	Irodalmi művek adaptációi; színház, film és egyéb média	61
Tantárgyi irányelvek	10	A BEFOGADÓKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE IRODALMI SZÖVEGEK OLVASÁSÁVAL	63
A tanár számára kötelező utasítások	11	Epikai szövegek feldolgozása	70
MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ.....	12	Lírai szövegek feldolgozása.....	75
Iránytű a módszertani útmutatóhoz	12	Drámai szövegek feldolgozása	77
Általános módszertani útmutató.....	12	ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN.....	79
Általános ajánlások a tudás értékeléséhez ...	14	Írásbeli szövegalkotás	80
Tantárgy-pedagógiai útmutató	15	HAGYOMÁNYŐRZÉS ÉS KULTÚRA	82
MÁSODIK NEVELÉSI-OKTATÁSI SZAKASZ	28	Hagyományőrzés és kultúra	83
TÉMÁK, CÉLOK, KÖVETELMÉNYEK	29	HARMADIK NEVELÉSI-OKTATÁSI SZAKASZ.....	84
HALLOTT NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÉRTÉSE ÉS ALKOTÁSA	30	TÉMÁK, CÉLOK, KÖVETELMÉNYEK.....	85
Beszédértés	31	HALLOTT NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÉRTÉSE ÉS ALKOTÁSA	86
Beszéd	33	Beszédértés	87
NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK OLVASÁSA ÉS ÉRTÉSE 36		Beszéd	89
Olvasott szövegek értése.....	37	NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK OLVASÁSA ÉS ÉRTÉSE 91	
NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÍRÁSBELI ALKOTÁSA . 40		Olvasott szövegek értése.....	93
Nem művészi szövegek alkotása	40	NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÍRÁSBELI ALKOTÁSA . 95	
ISMERETEK A NYELVRŐL ÉS AZ ANYANYELVRŐL 43		Nem művészi szövegek alkotása.....	95
A nyelvek státusza és szerepe	44	ISMERETEK A NYELVRŐL ÉS AZ ANYANYELVRŐL 98	
A magyar nyelv tagolódása és a nyelvi interferencia jelensége.....	46	A nyelvek státusza és szerepe.....	98
A nyelvi szintek grammatikája 1. – Hangtan és alaktan.....	48	A magyar nyelv eredete és tagolódása, nyelvi interferenciák	100
A nyelvi szintek grammatikája 2. – Jelentéstan és szófajtan.....	49	A nyelvi szintek grammatikája 1. – Hangtan és alaktan.....	101
A nyelvi szintek grammatikája 3. – Mondattan	51	A nyelvi szintek grammatikája 2. – Jelentéstan és szófajtan	102
A nyelvi szintek grammatikája 4. – Szövegten.....	53	A nyelvi szintek grammatikája 3. – Mondattan	104
FORRÁS- ÉS ESZKÖZHASZNÁLAT.....	54	A nyelvi szintek grammatikája 4. – Szövegten	106
Nyomtatott és digitális források, eszközök használata.....	54	FORRÁS- ÉS ESZKÖZHASZNÁLAT.....	107
IRODALMI SZÖVEGEK ÉS ADAPTÁCIÓIK MEGHALLGATÁSA, MEGTEKINTÉSE; SZÖBVELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS -ELŐADÁS	56		
Hallott irodalmi szövegek befogadása	57		

Nyomtatott és digitális források, eszközök használata.....	107	NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÍRÁSBELI ALKOTÁSA	139
IRODALMI SZÖVEGEK ÉS ADAPTÁCIÓIK		ISMERETEK A NYELVRŐL ÉS AZ ANYANYELVRŐL	139
MEGHALLGATÁSA, MEGTEKINTÉSE; SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS -ELŐADÁS	110	IRODALMI SZÖVEGEK ÉS ADAPTÁCIÓIK	
Hallott irodalmi szövegek befogadása	111	MEGHALLGATÁSA, MEGTEKINTÉSE; SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS -ELŐADÁS	139
Szóbeli szövegalkotás és -előadás irodalmi szövegek mentén	113	A BEFOGADÓKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE IRODALMI SZÖVEGEK OLVASÁSÁVAL	139
Irodalmi szövegek adaptációi; színház, film és egyéb média	115	ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN	139
A BEFOGADÓKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE IRODALMI SZÖVEGEK OLVASÁSÁVAL	117	MELLÉKLETEK	140
Epikai szövegek feldolgozása	124		
Dramai szövegek feldolgozása	128		
Lírai szövegek feldolgozása.....	131		
ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN.....	133		
Írásbeli szövegalkotás	133		
HAGYOMÁNYŐRZÉS ÉS KULTÚRA	135		
Hagyományörzés és kultúra	135		
FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK FEJEZETENKÉNT	137		
Módszertani útmutató	137		
HALLOTT NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÉRTÉSE ÉS ALKOTÁSA	138		
NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK OLVASÁSA ÉS ÉRTÉSE	138		
NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÍRÁSBELI ALKOTÁSA	138		
ISMERETEK A NYELVRŐL ÉS AZ ANYANYELVRŐL	138		
IRODALMI SZÖVEGEK ÉS ADAPTÁCIÓIK			
MEGHALLGATÁSA, MEGTEKINTÉSE; SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS -ELŐADÁS	138		
A BEFOGADÓKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE IRODALMI SZÖVEGEK OLVASÁSÁVAL	138		
ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN	138		
HALLOTT NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÉRTÉSE ÉS ALKOTÁSA	139		
NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK OLVASÁSA ÉS ÉRTÉSE	139		

A TANTÁRGY MEGHATÁROZÁSA

A TANTÁRGY RENDELTETÉSE

A Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területén a szlovén nyelv mellett a magyar nyelv is hivatalos nyelv, és a kétnyelvű nevelési-oktatási intézményekben nemcsak tantárgyként van jelen, hanem a tanítási nyelv szerepét is betölti.

A tantárgynak fontos szerepe van a nemzeti/nemzetiségi, nyelvi és kulturális identitás megőrzésében és erősítésében, a helyi irodalmi és kulturális értékek megismertetésével is. A tanulók tudatosítják az anyanyelv fontosságát, valamint a magyar mint hivatalos nyelv státuszát a Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területén, illetve az államnyelvi státuszát Magyarországon. A tantárgy fő feladata a magyar nyelven való tudatos olvasóvá nevelés, valamint a magyar nyelven való középiskolai továbbtanulásra, illetve az élethosszig tartó tanulásra való felkészítés.

A tantárgy kiemelt feladata továbbá az anyanyelv megőrzésével a közösségépítés is.

TANTÁRGYI IRÁNYELVEK

A tantárgy céljai az anyanyelvi és az irodalmi nevelés keretében valósulnak meg. A tanulók elsajátítják a magyar köznyelvet, fejlesztik magyar nyelvű szóbeli és írásbeli kommunikációs készségüket; életkoruknak megfelelő nem művészi és szépirodalmi szövegek olvasása és meghallgatása által fejlesztik szövegértési és szövegalkotási készségüket, a digitális térben is.

A tanulók a megfelelő nyelvi-nyelvtani ismeretek megszerzésével képesek lesznek a különböző beszédhelyzetekben való kulturált nyelvi megnyilvánulásra, az önálló gondolkodásra és ismeretszerzésre, valamint a véleménykifejtésre. Az anyanyelvtanítás megalapozza a hatékony tanulást és a tanulási technikák elsajátítását is.

A tanulók szépirodalmi művekkel ismerkedve fejlesztik szociális készségeiket, kritikus gondolkodásukat, etikai, valamint esztétikai értékítéletüket; gazdagítják szellemi, lelki és érzelmi világukat, nyitottá és befogadóvá válnak más kultúrák iránt. A magyar irodalmi művek megismerésével erősítik nemzeti identitásukat.

A TANÁR SZÁMÁRA KÖTELEZŐ UTASÍTÁSOK

Az anyanyelvi nevelésre és az irodalomtanításra minden osztályban az órák körülbelül 50-50%-os megoszlása javasolt.

Az anyanyelvtanítás módszertana az aktív tanítási-tanulási formákra épít, és a hagyományos módszerek mellett a kreatív írást, a drámapedagógiát, a problémamegoldást, a kooperatív tanulást, a felfedezéssel tanuló, a projektmunkát is magában foglalja.

A tanulók a tanítási-tanulási folyamat során az anyanyelvi és irodalmi nevelés céljai mellett, illetve azok segítségével a kulturális, állampolgári, digitális és vállalkozói kompetenciáikat, valamint a fenntartható fejlődéshez, az egészséges életmódhoz és jólléthez szükséges készségeiket is fejlesztik.

A tanár a tanítási folyamat tervezése és megvalósítása során tartsa szem előtt az egyes tanulók sajátos nevelési igényét, és szükség esetén biztosítsa számukra a megfelelő módosításokat.

MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

IRÁNYTŰ A MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓHOZ

Az Iránytű a módszertani útmutatóhoz, az Általános módszertani útmutató és az Általános ajánlások a tudás értékeléséhez c. részeket az Oktatási Intézet munkatársai készítették.

A tanárokat a tantervek gyakorlatban való megvalósításában módszertani útmutatók segítik, amelyek az egyes tanterveken belül több szinten is megjelennek, és – meghatározva mind az általános elveket, mind konkrét megoldásokat kínálva – ily módon kiegészítik egymást.

Az Általános módszertani útmutató és az Általános ajánlások a tudás értékeléséhez a tanári tervezés, a tanítás és a pedagógiai értékelés alapvető, minden tantárgyra vonatkozó irányelveit tartalmazzák. Összhangban vannak az Útmutató az általános és középiskolai tantervek módszertani útmutatóinak elkészítéséhez, valamint Az általános iskolai és gimnáziumi tantervek megújításának támpontjai című dokumentumokkal, és a szövegük minden tantervben megjelenik.

A tantárgy-pedagógiai útmutató a tantárgy/terület egészére vonatkozó módszertani ajánlásokat tartalmazza, vagyis azokat a módszereket és stratégiákat, amelyek különösen ajánlottak a tantárgy jellegének és specifikumainak alapján.

Az egyes tantárgyak tanterveinek központi részét a témák jelentik, amelyek célok csoportjaiból épülnek fel. A Módszertani ajánlások a témához és a Módszertani ajánlások a célok csoportjához mezők konkrét, a témára, illetve célcsoportra vonatkozó ajánlásokat tartalmaznak. Itt olvashatók a téma tárgyalásának gyakorlatban bevált, leghatékonyabb stratégiái, amelyek kiválasztása a tanulók életkori sajátosságai, előzetes tudása, valamint a más tantárgyakkal való összefüggés figyelembevételével történt. Itt akár óratervezetek, tanítási forgatókönyvek is találhatóak.

A Módszertani ajánlások a célok csoportjához mezőt követő A tudás bizonyításának ajánlott módjai és a Leíró kritériumok mezőben az adott témához, illetve célcsoporthoz kapcsolódóan útmutató olvasható az értékeléshez (nyomon követés, ellenőrzés, osztályozás).

ÁLTALÁNOS MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

A tanár a tanterv megvalósítása, a minőségi tanulás és a tanulók optimális testi-lelki fejlődése érdekében biztonságos és ösztönző tanulási környezetet igyekszik biztosítani. Ebből a célból a tanítás során olyan különféle didaktikai stratégiákat alkalmaz, amelyek magukban foglalják azokat a tanulási formákat, módszereket, technikákat, oktatási eszközöket és anyagokat, amelyek lehetővé teszik mind az aktív részvételt, mind az önálló tanulást. Ezeket mindig a tanulási célok, ill. tartalmak szándékát és jellegét, valamint az egyes tanulók,

tanulócsoportok vagy osztályok tanulási és egyéb, a tanulás szempontjából fontos jellemzőit figyelembe véve választja ki.

A biztonságos és támogató tanulási környezet megteremtése érdekében a tanár:

- ösztönzi a kölcsönös elfogadást, az együttműködést, az érzelmi és társas támogatást;
- serkenti az érdeklődést, ösztönzi a tanulás iránti érdeklődést és motivációt, támogatja a különböző tehetségek fejlesztését;
- a tanulókat bevonja a tanulás tervezésébe;
- minőségi tanításban részesíti a tanulókat, önálló tanulást szervez (egyéni, párokban, csoportokban), különböző fokú irányítás és ösztönzés mellett;
- a tanulók számára lehetővé teszi a tudás és a tapasztalatok kölcsönös cseréjét, a támogatást és az együttműködést;
- felismeri és figyelembe veszi a tanulók előzetes tudását, valamint a közös és egyéni tanulókkal, szociális, érzelmi, (inter)kulturális, testi és egyéb szükségleteikkel kapcsolatos igényeiket;
- a tanulókat megfelelő tanulási kihívások elé állítja, és ösztönzi a haladásukat;
- ellenőrzi a tanulók tananyagértését, ösztönzi az önálló tanulás folyamatának tudatosítását és irányítását;
- a tanítási folyamatot a folyamatos nyomon követésnek és a tudás ellenőrzésének a megállapításaihoz igazítja;
- lehetővé teszi a tudás épülését mind a tantárgyon belül, mind a tantárgyak között;
- különböző tanulási környezetekben tanít és szervez önálló tanulást (beleértve a virtuális és az osztálytermen kívüli tanulási környezeteket is), autentikus tanulási források felhasználásával, valamint releváns életproblémák és élethelyzetek megoldásával;
- a tantárgyi célok megvalósítása mellett a különböző területek (nyelv, állampolgárság, kultúra és művészet; fenntartható fejlődés; egészség és jóllét; vállalkozói kompetenciák; digitális kompetenciák) közös céljait is megvalósítja.

A tanár a tanterv céljainak és követelményeinek megvalósítása során lehetővé teszi, hogy a tanulók felismerjék és megértsék:

- a tanulás értelmét, ill. célját (mit és milyen céllal fognak tanulni);
- saját tanulásuk eredményességét (hogyan és mi alapján fogják tudni, hogy sikeresek-e a tanulásban, és elérték-e a célt);
- a tanulás és tudás különböző bizonyítékainak jelentőségét;
- a visszajelzések szerepét a folyamatos haladásban és a "képes vagyok rá" érzés erősítésében;
- a társaktól való tanulás és a társaktól kapott visszajelzés fontosságát.

Az átfogó és elmélyült tudás érdekében a tanár különféle tantárgyi vagy tantárgyközi tanulási kihívásokat tervez, amelyek során a tanulók aktívan kutatnak, vizsgálnak, tesztelnek, összehasonlítanak, elemeznek, érvelnek, életszerű problémákat oldanak meg, tapasztalatokat és visszajelzéseket cserélnek. Ezáltal bővítik meglévő ismereteiket, új ismereteket szereznek, fejlesztik kreativitásukat, az innovációs képességüket, a kritikus gondolkodást és egyéb transzverzális készségeiket. Ennek érdekében a tanár, ha erre mód van, projektalapú tanulást, problémaalapú tanulást, kutatásalapú tanulást, kísérleti módszert, tapasztalati tanulást és gyakorlati oktatást szervez, aminél megfelelő oktatási módszereket, segédeszközöket, anyagokat és modern digitális technológiát alkalmaz.

A tanár a belső differenciálást, az egyénre és a személyre szabott tanulást a tanulók különböző képességeinek és igényeinek figyelembevételével az alábbiak módosítása által szervezi meg:

- a tanulási környezet megteremtése megfelelő didaktikai stratégiák, tanulási tevékenységek és oktatási formák kiválasztásával;
- a tanítási célok és tartalmak terjedelme, követelményszintje és összetettsége;
- a tanulási folyamat sokszínűsége és üteme;
- a tudás és a várt eredmények bizonyításának módjai.

A tanár az egyénre és a személyre szabott tanulás elvét a tanulók házi feladatának tervezése során is szem előtt tartja. A házi feladat legyen átgondolt és változatos, a rendeltetése legyen egyértelmű: a tudás elmélyítését és a további tanulásra való felkészítést szolgálja.

Az egyénre és a személyre szabott tanulás a tehetséges tanulók adottságainak és különleges képességeinek fejlesztése szempontjából is fontos. Még nagyobb jelentőséggel bír azonban a sajátos nevelési igényű, tanulási nehézségekkel küzdő, hátrányosabb környezetből, illetve más országokból érkező tanulók fejlődése, tanulása és beilleszkedése szempontjából. A tanár az inkluzív tanítási gyakorlatban alkalmazott, egyénre szabott tanítás-tanulás során, az egyéni fejlesztési tervekben megfogalmazott módosításokat alkalmazva azonosíthatja és csökkentheti azokat a nehézségeket, amelyek a felsorolt tanulói csoportok számára nehezítik az optimális tanulást, haladást és tudásszerzést.

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK A TUDÁS ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A tudás értékelésén a tanulók tudásának megállapítását értjük a teljes tanítási folyamat során, tehát mind a tudás nyomon követését, ellenőrzését (a tanulók előzetes tudásának megállapítását a tanulás valamennyi szakaszában), mind az osztályozást.

Első fázisban a tanár folyamatosan figyelemmel kíséri az egyes tanulók tanulását, ösztönzi őket a tanulásban, minőségi visszajelzést ad nekik, és egyúttal megfelelően módosítja saját tanítását. A tanítási folyamat során először aktiválja és megállapítja a tanulók előzetes ismereteit, és ezeket az információkat felhasználja a tanítás további tervezésében. A tanítás során folyamatosan ellenőrzi az egyes tanulók haladását a célok és követelmények megvalósításában, figyelemmel kíséri és megállapítja az előrehaladásukat. Ebben a fázisban még nem osztályozza a tanulók tudását, hanem a megállapítások alapján megfelelően módosítja a tanítási folyamatot, és olyan tevékenységeket végez, amelyek támogatják és ösztönzik a tanulást (pl. további feladatokat készít a tudás elmélyítéséhez, az egyes tanulók vagy tanulócsoportok képességei és igényei alapján módosítja a tervezett tevékenységeket és feladatokat).

A tanár a tanítás és tanulás minőségének a növelése érdekében:

- szisztematikusan, folyamatosan és tervezetten információkat gyűjt arra vonatkozóan, hogy az egyes tanulók hogyan érik el a tanulási célokat, és hogyan tesznek eleget a követelményeknek;
- megállapítja és serkenti a sokszínű tudást – nemcsak az ismeretszerzést, hanem a készség- és kompetenciafejlesztést is, továbbá nyomon követi és ösztönzi a tanulói attitűdök fejlődését;
- a tanulókat különböző taxonómiai szintű célok elérésére és a tudás különböző követelményszinten való bizonyítására ösztönzi;
- serkenti a tudás alkalmazását a problémamegoldás, a következtetés, az elemzés, az értékelés, az érvelés során;

- a tanulók előrehaladásának és eredményeinek megállapítására fókuszál, tudatosítva, hogy a hiányosságok és a hibák valójában a további tanulás lehetőségét jelentik;
- megállapítja és elemzi a tanulók tananyagértését, kiküszöböli a nem értés és a rossz értelmezések okait;
- az egyes tanulókat bevonja a tanulási célokról és a sikerkritériumokról való gondolkodásba, ami alapján értékelhetik saját (önértékelés) és társaik (társértékelés) tanulási teljesítményét;
- minden tanulónak hiteles, megbízható visszajelzést nyújt, amely magában foglalja a további tanulásra vonatkozó javaslatokat is.

Az első fázis tevékenységeit (a tudás nyomon követése és ellenőrzése) a második fázis követi, amikor a tanár osztályozza a tanulók tudását. Ezt olyan módon végzi el, amely minden tanuló számára lehetővé teszi a tudása legoptimálisabb bizonyítását. Ennek érdekében olyan értékelési módokat választ, amelyekkel a tanulók a tanulási folyamat során már megismerkedtek. Figyelembe veszi az egyes tanulók tanulási és egyéb igényeit, és szükség esetén megfelelő módosításokat biztosít a számukra.

A tanár csak azt a tudást értékelheti osztályzattal, amelyet a tanterv követelményei előírnak, ami azt jelenti, hogy nem osztályozható a tanterv valamennyi célja, hanem csak azok, amelyekhez követelmények is tartoznak. A tanár nem értékelheti a tanulók attitűdjeit, álláspontját, értékeit, szokásait, szociális és érzelmi készségeit stb., annak ellenére, hogy azok szerepelnek a tantervi célok között, és szisztematikusan fejleszti, valamint az első fázisban nyomon is követi a megvalósulásukat.

A tantárgyi követelmények és a sikerkritériumok alapján a tanár (a többi tanárral együttműködve) elkészíti az értékelési és a leíró kritériumokat, majd azokat megfelelő módon bemutatja a tanulóknak. Amennyiben a tanulók az első fázisban megértik és alkalmazzák a sikerkritériumokat, könnyebben értelmezik az értékelési kritériumokat is. A tanár a követelmények teljesítésére vonatkozó, az értékelési és leíró kritériumokon alapuló megállapításokat osztályzat formájában fejezi ki. A tanár változatos módon teszi lehetővé a tanulók tudásának (ismeretek, készségek) a valamennyi taxonómiai szinten történő bizonyítását. Ennek érdekében a szóbeli feleletek és írásbeli tudásfelmérők mellett különböző, a tanulók tudását bizonyító (írásbeli, képzőművészeti, technikai, gyakorlati és egyéb tantárgyspecifikus) produktumokat és (szóbeli, mozgásos, művészi, kísérletező, gyakorlati, multimédiás, demonstráló, előadások és egyéb tantárgyspecifikus) tevékenységeket is osztályoz.

TANTÁRGY-PEDAGÓGIAI ÚTMUTATÓ

A jelen módszertani útmutató a nyelvi nevelés és az irodalomtanítás egészére általánosan vonatkozó módszertani utasításokat fogalmaz meg. Az egyes témákon belül konkrétan módszertani ajánlások olvashatók, amelyek a tanárt – nem kötelező jelleggel – segítik a tanítás megtervezésében és kivitelezésében.

I. A tanterv szerkezetéről

A tanterv központi részét az irodalmi és nyelvi témák (tulajdonképpen témakörök) képezik. A tanterv valamennyi témája kötelező jellegű.

A témák szerkezete egységes. Minden téma elején a formális adatok: a téma címe, státusza és típusa található. Ezt a téma leírása követi, amelyben a téma legjellemzőbb ismérvei olvashatók. A következő rubrika a téma kiegészítő magyarázata, amelyben adott esetben további fontos információk találhatóak a témára

vonatközóan. A követező rovat a Módszertani ajánlások a témához, amelyben a téma egészére vonatkozóan olvashatók módszertani ajánlások. Ezt követeik a tantárgyi célok, Célok csoportjaiba sorolva. A tanterv a tantárgyi célok mellett ún. közös célokat is tartalmaz. Ezek vagy beépítődtek a tantárgyi célokba, vagy a téma kiegészítő magyarázatában, illetve a módszertani ajánlásokban jelennek meg. Az álló betűvel írt célok kötelezőek, a dőlt betűsek választhatók (a tanár a tanulók képességei, érdeklődése stb. alapján dönt a megvalósításukról). A célok csoportját a Módszertani ajánlások a célok csoportjához rovat követei, amelyben konkrét módszertani ajánlások olvashatók a célokra vonatkozóan.

A tanterv a nyelvi nevelés céljait és követelményeit öt témakörben fogalmazza meg. A nyelvi nevelés témáit záró Eszköz- és forráshasználat téma nem kizárólag nyelvi vonatkozású, de jobban kapcsolódik a nyelvhez, mint az irodalomhoz, ezért kapott ott helyet.

A tanterv az irodalomtanítás céljait és követelményeit négy témában/témakörben határozza meg. Az utolsó, a Hagyományörzés és kultúra címet viselő nem kizárólag irodalmi téma, de jobban kapcsolódik az irodalomhoz, mint a nyelvhez, ezért kapott ott helyet.

II. Általános irányelvek

A tanár a tárgyalt tananyag jellegétől, a tanulócsopórt érdeklődésétől és motiváltságától függően alkalmazza a formatív értékelés elemeit. Nagy jelentőséggel bírnak a minőségi visszajelzések, amelyek feltárják a tanuló erősségeit és hiányosságait az adott tevékenység elvégzésében, illetve produktum létrehozásában, így lehetővé teszik az utóbbiak hatékony és rendszeres kiküszöbölését. A tanár a szóbeli/írásbeli produkció előtt beszélje meg a tanulókkal az eredményesség kritériumait, azt követeően pedig adjon lehetőséget a társ- és az önértékelésre, majd ezek alapján a javításra is. A tananyagtárgyalás során törekedjen ún. erős (elgondolkodtató, magasabb taxonómiai szintet képviselő) kérdések feltevésére, és a tanulókat is ilyenek megfogalmazására szoktassa. Tegye lehetővé számukra, hogy tudásukat különböző módon bizonyíthassák, azaz sokszínű bizonyítékokat (a hagyományos felmérőlap és szóbeli felelet mellett pl. plakát, forgatókönyv, podcast, képregény stb. formájában) szerezhessenek a tudásukról és a haladásukról.

A tanár a tanítás tervezésekor minél több, a tanulók tevékenységét előtérbe helyező aktív módszert iktasson be, amelyek az ismeretszerzés és készségfejlesztés mellett a szociális képességeket is fejlesztik. Mind az anyanyelvi nevelésben, mind az irodalomtanításban kiválóan alkalmazhatók a kooperatív módszerek és a projektmunka; az irodalomtanításban a drámajátékok alkalmazásának köszönhetően a tanulók a tárgyalt szövegeknek nemcsak szemlélői, hanem aktív befogadói lesznek.

A tanár a különböző szövegekkel való munka során alkalmazzon interaktív és reflektív tanulási technikákat (lásd <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1yag93>) is.

A tanulók eltérő képességei, tanulási stílusai alapján biztosítson megfelelő differenciálást és egyénre szabott tanulást. A differenciálás vonatkozhat pl. a szöveg terjedelmére, a feldolgozás módjára, a feladatok számára stb.

Egyes témák céljait tantermen, illetve iskolán kívüli foglalkozásokon, pl. könyvtári író-olvasó találkozókon, tanulmányi kirándulásokon, színházlátogatásokon valósíthatja meg.

III. Az olvasási készség fejlesztése

A szövegértés sikerének alapja a szilárd olvasástechnika, vagyis az olvasottak gyors és pontos dekódolása. Amennyiben az olvasás technikai alapjai nem megfelelőek, a tanuló túl nagy erőfeszítést fordít a kiolvasásra, így kevésbé tud a szöveg jelentésére koncentrálni.

A tanár ügyeljen arra, hogy a tanulók a felsőbb osztályokban is fejlesszék az olvasástechnikát, hiszen ott is meglehetősen gyakran fordulnak elő ilyen jellegű problémák. Fontos, hogy gyakorlásra csak már megértett szöveget adjon. Másik lényeges szempont, hogy a tanulók érdeklődésének megfelelően igyekezzen szöveget választani, hiszen így könnyebb lesz a gyakorlás. Emellett tudatosítsa is a tanulóknak a gyakorlás célját. Ha ugyanis tudják, milyen szempontokra (szöveghűség, hangsúly stb.) kell ügyelniük, könnyebben összpontosítanak azokra, egyszerűbb lesz számukra az önellenőrzés, könnyebben elfogadják és értelmezik a tanári vagy társvisszajelzést.

Annak ellenére, hogy az olvasástechnikát a tanulók mind nem művészi, mind művészi (irodalmi) szövegek olvasásával tökéletesíthetik, terjedelmükből kifolyólag mégis az irodalmi szövegek dominálnak e tekintetben. Az alábbiakban leírt technikák értelemszerűen a nem művészi szövegekkel való munka során is alkalmazhatók.

Hangos olvasás

A kevésbé jól olvasó tanulók könnyebben megértik a szöveget, ha azt hangosan olvassák fel. A hangos olvasás egy másik fontos előnye, hogy a tanár azonnal észreveszi a hibát, így azonnal javíthatja. Valójában csakis a hangos olvasásnak köszönhetően derül ki, milyen olvasástechnikai hibákkal küzdenek az egyes tanulók, és ennek köszönhetően kezdődhet el a korrigálás. A hangos olvasás lehet egyéni és társas (páros vagy kórusban történő).

Egyéni olvasás

Az egyéni olvasás előnye, hogy a tanár könnyen ellenőrizheti, hátránya pedig, hogy nagyon időigényes, továbbá az, hogy a tanulóra negatív hatással lehet, ha társai előtt rosszul olvas. A tanári javítás helyett a társak, miközben néma olvasással követik az egyénileg olvasót, koppintással jelezhetik az észlelt hibát, és az olvasó újraolvasással javíthatja magát. Ez a módszer azért is jó, mert fenntartja a többiek figyelmét. Az egyéni olvasás majdnem mindegyik változatánál használható.

Az egyéni olvasás változatai:

- » Hagyományos.
- » Lánc- vagy stafétaolvasás: Az első olvasót a tanár szólítja fel, majd mindig az olvasást befejező szólítja a következőt. Jól fejleszti a figyelmet, hiszen bárkire bármikor sor kerülhet.
- » Javító olvasás: A tanár kijelöli az olvasók sorrendjét (pl. padosoronként sorban), és megmondja azt is, hány mondatot kell elolvasnia minden tanulónak. A hibásan olvasót nem saját magának, hanem a sorban utána következőnek kell javítania.
- » Versenyolvasás: Aki hibázik, az javítja a hibáját, de nem olvashat tovább, kiesik a versenyből. Az első menet addig tart, amíg mindenki nem olvasott. A második menetben csak azok olvasnak, akik nem hibáztak. Addig követik egymást a menetek, amíg csak egy tanuló, a győztes marad.

- » Indián beszélgetés olvasással: Előre megmondjuk, hány mondatot fog mindenki olvasni. Megbeszéljt jellel választjuk ki az újabb olvasót. A feladat az, hogy a következő olvasó mindig elismétli (újra felolvassa) az előtte olvasó tanuló utolsó mondatát, és úgy olvassa tovább a saját mondatait.
- » Válogató olvasás: Nem az egész szöveget olvassák újra a tanulók, hanem a tanár által megadott szempont szerint kell megkeresniük egy szövegrészt, mondatot vagy szót, és csak azt olvassák fel. Ehhez némán át kell futniuk a szöveget, hogy megtalálják a keresett részt.
- » Szerepek szerinti olvasás: A kifejező olvasás gyakorlására, a dramatizálás előkészítésére is használjuk. Előre kijelöljük a szereplőket és a narrátort. Megbeszélhetjük azt is, mire kell ügyelniük a hangsúly, a hanglejtés, a hangerő és a tempó vonatkozásában.

Társas olvasás (páros vagy kórusban történő olvasás)

A társas olvasást lebonyolíthatjuk párban, csoportban vagy az egész osztály bevonásával. Mindig megbeszéljt jelre indítjuk el, hogy a tanulók egyidőben kezdjenek olvasni. Legfőbb előnye, hogy egyszerre több tanuló olvashat. A gyengén olvasó tanulóknak jobban kedvez, mivel nem tűnnek ki annyira. Egyben ez a hátrányát is jelenti, mert a tanár nehezebben észleli az egyes tanulók hibázását, így a korrekcióra is ritkábban kerül sor.

A társas olvasás változatai:

- » „Szavalókórus”: Vers vagy próza közös olvasása vezényszóra, koppintásra.
- » Apasztó-dagasztó olvasás: Vezényszóra az egész osztály egyszerre kezd olvasni, majd vállérítéssel fokozatosan „kikapcsolunk” egy-egy gyereket, míg végül csak egy tanuló olvas hangosan; a kimaradók közben némán olvasnak tovább (apasztás). Ezután folyamatosan „visszakapcsoljuk” a kimaradottakat egészen addig, amíg ismét teljes létszámban olvas az osztály (dagasztás).
- » Ütemezett olvasás: Előre megbeszéljt jelre (pl. tapsra) hol gyorsítva, hol lassítva olvasnak a tanulók.
- » Rádiózó olvasás: Megadott jelre a hangerő változik olvasás közben.

Néma olvasás

A tanulók az alsóbb osztályokat elhagyva egyre gyakrabban és többe olvasnak némán. A tankönyvek, munkafüzetek, különböző feladatlapok szövegértési feladatai ugyanis néma olvasást kívánnak meg tőlük.

A hangos és a néma olvasást lehet kombináltan is fejleszteni, mind egyéni, mind társas olvasás keretében, hiszen minden olyan, a hangos olvasásnál felsorolt változat kombinált fejlesztés is egyben, ahol a gyermekek egy része hangosan, a másik része némán olvas. Ezekhez társul a következő, irodalomórán is alkalmazható változat, amelynél hosszabb ideig tartó néma és hangos olvasás váltja egymást:

- búvópatak- vagy alagútolvasás (A tanulók vezényszóra hangosan, majd előre megbeszéljt jelre (taps, csengő) némán, majd újabb jelre ismét hangosan olvasnak.).

IV. Az olvasott szövegek értésének fejlesztése

A szövegértés fókuszba kerülésével az olvasás fogalma, a jó olvasó meghatározása is átfogalmazódott. Jó olvasónak számít:

- akinek pozitív hozzáállása van az olvasáshoz;

- aki elég folyékonyan olvas ahhoz, hogy az olvasottak jelentésére koncentráljon;
- aki felhasználja, amit tud ahhoz, amit olvas;
- aki az olvasottak jelentését a szöveg kritikai értékelésével árnyalja, kiterjeszti, alakítja;
- aki hatékony olvasási stratégiák variációit használja, hogy fokozza és kivetítse saját szövegértését;
- aki különböző szövegeket képes elolvasni különböző célok elérése érdekében.

A fenti definíció alapján egyértelmű, hogy a szövegértés és az olvasástechnika szoros összefüggésben áll. Az olvasás tanítása és gyakoroltatása hosszú folyamat, amelynek az oktatás minden szintjén, ugyan más-más tartalommal, de jelen kell lennie.

Az olvasásnak négy alaptípusát szokás megkülönböztetni: az extenzív olvasást (a szöveg lényegének a megértése a cél, nem kell mindent érteni), az intenzív olvasást (a szöveg alapos megértése a cél), a lényeges pontok kiválasztását (skimming) és az adott információ kiszűrését (scanning).

A szövegértő olvasás szintjei

- Értő olvasás: a cél a szöveg szó szerinti megértése, a szövegben meglévő információ keresése.
- Értelmező olvasás: az olvasott szöveg megértése mellett annak tartalmából, mondanivalójából következtetések levonása.
- Bíráló, kritikai olvasás: az olvasott szövegről véleményalkotás, a szöveg tartalmának, megjelenési formájának értékelése.
- Alkotó, kreatív olvasás: a szöveg kiindulásként szolgál, az olvasó, kilépve a szövegből, azt csak fölhasználja a saját alkotásában.

Szövegtípusok

Az iskolai oktatásban három fő szövegtípust különíthetünk el: élménykínáló (pl. versek, novellák), informáló (pl. menetrend, használati utasítás) és tudáskínáló (tankönyvi leckék, lexikonszócikkek) szövegeket. Érdekes a PISA-felmérések szövegtipológiáját is ismerni, amely a szöveg megjelenési formájára fókuszál, és amely már az internetes szövegeket is magában foglalja (lásd az alábbi ábrát).

Szövegtípus	Nyomtatott		Elektronikus	
	Folyamatos	Nem folyamatos	Folyamatos	Nem folyamatos
Leíró	útleírások, tárgyleírások,	családfa katalógus	blog	menetrend
Elbeszélő (narratív)	elbeszélések, novellák,	képregény	blog, szerepjáték	hírportálok
Magyarázó	könyv-, cd- és filmismertető	diagram, grafikon	programajánló	útvonalterv
Érvelő	esszé	reklám	fórum	reklám
Utasítás	használati utasítások, útmutatók	összeszerelési útmutató	onlinejáték	online megrendelő

V. Az irodalmi művek elemzésének/feldolgozásának módjai

A műközpontú elemzés fókuszában a szöveg áll. Első lépésben az alkotást elhelyezzük korban és az író életművében, majd mozgósítjuk a tanulók előismereteit. Erre csak a 6. osztálytól kerülhet részben, illetve kisebb mértékben sor, hiszen az alsóbb osztályokban a tanulók nem rendelkeznek ehhez szükséges irodalomelméleti és irodalomtörténeti ismeretekkel. Az első és a második szakaszban ezért többnyire szövegfeldolgozásról beszélhetünk, annak ellenére, hogy a tanulók – az epikai művek esetében – a szövegfeldolgozás során fokozatosan már tudnak beszélni a cselekményről, annak helyszínéről, az időrendről, a szereplőkről stb.

Az olvasóközpontú elemzésnél a műnek az olvasóra tett hatása, az olvasó reflexiói állnak a középpontban. Az olvasott művek az olvasókra – azok műveltségétől, tapasztalataitól, lelkiállapotától függően – más-más hatással vannak. Ebbe a csoportba tartozik az RWCT-modell is.

Szövegfeldolgozási modellek

Részenkénti szövegfeldolgozás

A leggyakrabban használt, hagyományos szövegfeldolgozási modell. Hosszabb irodalmi szövegek esetében érdemes alkalmazni.

Menete:

1. Előzetes címvizsgálat (*Mit mond nekünk a cím?, Mire következtethetünk belőle?, Szerintetek miről fog szólni a szöveg?*).
2. Ismerkedés a szöveggel (tanári bemutató olvasással vagy a tanulók néma olvasásával).
3. Spontán reakciók meghallgatása (*Tetszett-e?, Miért?, Miért nem?*).
4. Az elsődleges megértés ellenőrzése (a szöveg legfontosabb mondanivalójára, gondolatára való rákérdezéssel).
5. A szöveg részekre bontása (makroszerkezeti (bevezetés, tárgyalás, befejezés) és/vagy mikroszerkezeti egységekre (bekezdések, mondattömbök)).
6. A szövegrészek elemzése.

Valamennyi szövegrész esetében a következő lépésekkel:

- rész célkitűzés (megfigyelési szempontok alapján az adott rész értelmezése);
 - újraolvasás (az adott rész tanulói hangos újraolvasása);
 - megbeszélés (szavak és kifejezések értelmezése; szerkezeti, nyelvi és stilisztikai elemzés; lényegkiemelés; részösszefoglalás).
7. A szöveg szintetizálása, újraolvasása (A szintézis történhet tartalommondással, körmesével (mindenki egy mondatot tesz hozzá a tartalommondáshoz), dramatizálással stb. Fontos, hogy a tanulók egyben lássák a szöveg tartalmát. Az újraolvasás történhet valamely olvasástechnikai módszerrel, pl. láncolvasással is.

Globális szövegfeldolgozás

A rövidebb irodalmi szövegeket, főképp a verseket nem kisebb részekre bontva dolgozzuk fel.

Menete:

1. Előkészítés (pl. szómagyarázat, ha a szövegbefogadás úgy kívánja).
2. Ismerkedés a szöveggel (tanári bemutató olvasással vagy a tanulók néma olvasásával).
3. Spontán reakciók meghallgatása (*Tetszett-e?, Miért?, Miért nem?*).
4. Az elsődleges megértés ellenőrzése (a szöveg legfontosabb mondanivalójára, gondolatára való rékérdezéssel).
5. A szöveg vizsgálata adott szempontok szerint (epikai művek: hely, idő, szereplők, jellemek, cselekmény stb.; lírai művek: képek, hangulat, érzelmek stb.; drámai szövegek: párbeszéd, konfliktus, szereplők stb.).
6. Szerkezeti, nyelvi és stilisztikai elemzés (leíró és elbeszélő részek, párbeszédek stb.).
7. Lényegkiemelés.
8. A szöveg szintetizálása, újraolvasása.

RJR-modell

Az olvasóközpontú modellek közé tartozik. Alapja a Nemzetközi Olvasástársaság (IRA) szakértői által összeállított program, a Readig and Writing for Critical Thinking (RWCT), magyarul: Olvasás és írás a kritikai gondolkodásért.

Az RWCT-program alkalmas a kritikai gondolkodás fejlesztésére. A kritikai gondolkodás olyan komplex gondolkodási folyamat, amely valamely információ/tudás/ismeret megszerzésével indul, és saját álláspont kialakításával fejeződik be. Az RWCT-program olyan módszerekkel, technikákkal (pl. fűrtábra, Venn-diagram stb.) ismerteti meg a tanulókat, amelyek segítik láthatóvá tenni a gondolkodási folyamatokat, és amelyek segítségével a tanulók maguk építhetik fel saját tudásukat.

A program fontos részét jelentik a tanári kérdések, amelyek a Bloom-féle taxonómia segítségével osztályozhatók. A kérdések közül az alacsonyabb szintűek tények felismerését, fogalmak megértését igénylik, a magasabb szintűek pedig problémamegoldásra, szintézisre, értékelésre készítik a tanulókat. Az RWCT-program módszereinek jelentős részében nagy szerepük van a tanulói kérdéseknek is, amelyek szintén hozzájárulhatnak a szövegértés és a kritikai olvasás fejlesztéséhez.

A program az együttműködésen alapuló, kooperatív tanulási formák keretei között valósítható meg.

Az alkalmazáshoz egy keretet is ad a program, az ún. RJR-modell, mely 3 fázisból áll: I. Ráhangolás (R), II. Jelentésteremtés (J), III. Reflektálás (R).

1. Ráhangolás (az adott témával kapcsolatos előismeretek felidézése, motiváció, célkitűzés, a várható tartalom jóslása (cím vagy kulcsszavak, kifejezések alapján), kérdések megfogalmazása).
2. Jelentésteremtés (az új ismeret feldolgozása, megértése, válaszok megfogalmazása, az új és régi ismeretek összekapcsolása).

3. Reflektálás (az új ismeretek megszilárdítása, szintetizálás (pl. tartalommondás szempontváltással, dramatizálás, egyetértéssjáték, kockázás, forró szék stb.)).

A folyamatolvasás

A folyamatolvasás az olvasóközpontú modellek közé tartozik, az olvasói válaszra épül. Nagy szerepe van benne az előremondásoknak (jóslásoknak), a kérdésfeltevéseknek és a következtetéseknek. Hosszabb szövegek, pl. regények esetén érdemes alkalmazni. Nem egyetlen órát fog át, hanem több órán keresztül bonyolítjuk le.

Menete:

1. Az előzetes ismeretek felidézése (téma, szerző stb.).
 2. a) Jóslás (feltevések a cím alapján).
b) Az első egység elolvasása.
 - c) Véleményalkotás, a jóslás beválása/be nem válása, szavak és kifejezések értelmezése.
 - d) Következő jóslás a folytatásról.
 - e) A következő egység elolvasása....
- Mindezek ismétlődnek a szöveg végéig.
3. Problémamegoldás (pl. *Igaza volt-e az adott szereplőnek?, Te mit tettél volna a helyében?* stb.).
 4. A mű befejezésének az értékelése (vélemény, más befejezés, folytatás stb.).
 5. Kérdések feltevése a tanulók által saját maguknak a szereplők elő- és utóéletére, környezetére stb. vonatkozóan (további olvasásra, kutatásra ösztönzés).
 6. Illusztrálás.
 7. Dramatizálás.
 8. A munka értékelése.

A szöveg olvasása változatosan történhet: a tanár felolvashatja a mű egyes részeit, majd kijelölhet részeket néma (ha regényről van szó, otthoni) olvasásra vagy csoportos feldolgozásra.

Az eljárás nagyon hasonlít az RWCT-programban alkalmazott szakaszos szövegolvasás technikájára, azzal a különbséggel, hogy ott egy órán belül történik a jóslás – olvasás – vélemény – újabb jóslás ismétlődése. A ráhangolás, a jelentésteremtés és a reflektálás fázisai minden szakaszon belül ciklikusan ismétlődnek.

VI. A drámajátékok alkalmazása a szövegfeldolgozásban

Drámapedagógiai eszközökkel tervezhetjük meg a teljes szövegfeldolgozást (az előkészítéstől a szintetizálásig), vagy csak egyes mozzanataiban tervezünk – az egyéb módszerek mellett - drámajátékokat is.

Az epikai műfajok alkalmasabbak a drámajátékok alkalmazására, de a lírai művek befogadását is meg tudjuk könnyíteni a drámajátékok segítségével. A szakirodalomban rengeteg, a tanítási órákon is alkalmazható

drámajáték szerepel, a teljesség igénye nélkül itt néhány olyat mutatunk be, amely a szövegfeldolgozásban használható.

A nonverbális kommunikáció fejlesztésére alkalmas drámajátékok az irodalomórán:

- » Arcjáték: Különböző érzelmek (öröm, bánat, csodálkozás stb.) megjelenítése mimikával.
- » Tükörjáték: Az előzőhöz hasonló, de a párok szemben állnak egymással úgy, hogy az egyik a „valódi” tanuló, a másik a tükörképe. A „valódi” tanuló érzelmeket fejez ki, a tükörkép pedig leutánozza, majd szerepet cserélnek.
- » Némajáték: A mese, történet egy-egy jelenetét csak mozdulatokkal, szavak nélkül játsszák el a csoportok. A többiek próbálják kitalálni, melyik részt játszották el.
- » Állókép (szoborcsoport vagy fotó): A tanulók a történet egy-egy érdekes, fontos pontját elevenítik meg egy állóképben úgy, hogy egy-egy szereplőt testtartással, gesztussal, mimikával jelenítenek meg.

Verbális kommunikációt is igénylő drámajátékok az irodalomórán:

- » Belső hang: A tanulók egy-egy szereplő helyzetébe képzelik magukat, és megfogalmazzák, mit gondolhatott ő az adott helyzetben.
- » Képzeld el!: A tanulók az addigi események ismeretében elképzelik és megbeszélik, hogyan folytatódhat a történet, majd el is játsszák.
- » Vallatószer (forró szer): Egy, lehetőleg önként vállalkozó tanulót leültetünk az osztállyal szemben. A többiek kérdéseket tesznek fel neki a történetben tanúsított viselkedésével kapcsolatban. Kiválóan alkalmas arra, hogy jobban megismerjük a mese/történet adott szereplőjének motivációit, magatartásának valódi okait.
- » Dramatizálás (színjáték): A történet egy párbeszéd nélkül íródott eseménymozzanatát vagy -mozzanatait kell a párnak vagy csoportnak előzetes felkészülés után párbeszéddel eljátszania. Példa: De bezzeg a király kékült-zöldült dühében, s nyomban megparancsolta, hogy vessék a juhászt a fehér medve tömlőcébe. > – Fogjátok el a juhászt, tegyétek bilincsbe, és dobjátok be a fehér medve tömlőcébe!
- » Interjú: A csoport tagjai interjút készítenek a történet valamelyik szereplőjével, amelyben kérdéseket tesznek fel a tetteivel kapcsolatban. Kiválasztják az adott szereplőt megszemélyesítő tanulót, a csoport többi tagja riporterként kérdez úgy, hogy mindenki egy kérdést tesz fel. Bemutatásnál a szereplő kiáll az osztály elé, a társai mellé állnak, és felteszik kérdéseiket.
- » Ördög-angyal: Egy tanuló a történet olyan szereplőjét képviseli, akinek valamilyen problémával kapcsolatosan döntést kell hoznia. A társai mint ördögök és angyalok segítik, hogy dönteni tudjon. Felváltva kap tanácsokat az ördögtől és az angyaltól. Az „ördögi” tanácsokat adók rossz (nem becsületes) tanácsaikkal próbálják döntéshozatalra rávenni a szereplőt. Az angyalok képviselik a jót. A szereplőnek magának kell eldöntenie, hogy kinek a tanácsát fogadja meg.

VII. Fogalmazástechnikai gyakorlatok

a) Szószintű feladatok, szógyűjtések

- kép alapján,
- rokon értelmű szavak,
- ellentétes jelentésű szavak,
- szócsaládok.

b) Mondatszintű feladatok:

- mondatalkotás a gyűjtött szavakkal,
- mondatalkotás képről,
- mondatok sorba rendezése,
- mondatműködés,
- mondatbővítés,
- hiányos mondat kiegészítése,
- mondat tartalmak vizsgálata, javítása,
- kérdés – válasz.

c) Szövegszintű feladatok:

- történetalkotás képről, képsorról,
- képek és bekezdések sorba rendezése, kiegészítése,
- történet folytatása,
- más befejezés,
- hiányos párbeszéd pótlása,
- párbeszéd alkotása, dramatizálás,
- tartalom elmondása,
- hiányos szöveg kiegészítése,
- szóismétlések helyett szinonimák alkalmazása.

Kooperatív módszerek a szóbeli és az írásbeli szövegalkotás előkészítésének gyakorlatában

a) Szószintű feladatok:

- » Rokon értelmű szavak és szócsaládok gyűjtése kerekasztal-módszerrel (Utasítás: Kerekasztal-módszerrel folytassátok a megkezdett szósort! Kétszer menjen körbe a lap! A szabályt közösen fogalmazzátok meg!).
- » Szójelentés-magyarító társasjáték szóforgó alkalmazásával (Utasítás: A dobókocka értékének megfelelően lépjete a játéktáblán! Magyarazzátok meg a mezőn olvasható szó jelentését a csoport tagjainak! Aki nem

tudja a szó jelentését elmondani, a következő körben kimarad a dobásból. Ha olyan mezőre lépsz, amelyik már szerepelt, dobj újra! Az nyer, aki először ér a célba. Célba érni csak pontos dobással lehet!)

b) Mondatszintű feladatok:

- » Mondattartalmak vizsgálata, javítása kupaktanács módszerrel (Utasítás: Állapítsátok meg, mi teszi hamissá az alábbi mondatokat! Tegyétek őket igazá úg, hogy csak egyetlen szót változtassatok meg! Írjátok is le!).
- » Mondatbővítés kerekasztallal (Utasítás: Kerekasztal alkalmazásával bővítsétek az alábbi mondatot a kérdések segítségével!).
- » Mondatszűkítés kerekasztallal (Utasítás: Kerekasztal alkalmazásával szűkítsétek az alábbi mondatot! Mindenki egy szót hagyjon el úgy, hogy a mondat értelmes maradjon!).

c) Szövegszintű feladatok:

- » Történetalkotás képsorról szóforgóval (Utasítás: Szóforgóval alkossatok történetet az alábbi képsorról! Készüljétek fel a történet eljátszására!).

VIII. A tanítás-tanulás megtámogatása az IKT eszközeivel

1. Digitális tananyagot tartalmazó oktatási portálok

Az alábbi oktatási portálok rendszerezett, szakmailag ellenőrzött digitális tananyagokat és médiatartalmakat tartalmaznak, amelyek közvetlenül beépíthetőek a tanórákba.

- » NKP – Nemzeti Köznevelési Portál <https://www.nkp.hu/>
- » Sulinet <https://tudasbazis.sulinet.hu/>
- » Zanza.tv <https://zanza.tv/>
- » MozaBook <https://www.mozaweb.hu/si/>

2. A tanulói interakciót serkentő eszközök

A digitális eszközökkel megalkotott feladatok lehetővé teszik azt, hogy minden tanuló interaktívan kapcsolódjon be az órai tanulás folyamatába.

- » LearningApps – a tanulás építőkövei/tankockái <https://learningapps.org/>
- » Okos doboz <https://www.okosdoboz.hu>
- » Redmenta – feladatkészítő <https://www.redmenta.hu>
- » Idővonal készítése: pl. Sulinet idővonal, Google idővonal, Padlet idővonal <https://padlet.com>
- » Gondolattérkép készítése: pl. Coggle <https://coggle.it>, Sulinet gondolattérkép, Mind Map Maker <http://mindmapmaker.org/>
- » Digitális falíújságszerkesztők: pl. Padlet <https://padlet.com>, Wakelet <https://wakelet.com/>, Google Webhelyek <https://sites.google.com/>
- » Szófelhők készítése: pl. WordArt <https://wordart.com>

- » Mentimeter – a gyors visszajelzés eszköze: <https://www.mentimeter.com/>
- » Canva
- » Mesterséges intelligencia (Copilot, ChatGPT)

3. Helyesírási online segédeszközök <https://www.helyesiras.mta.hu>

4. Könyvtárak, adatbázisok:

- » Digitális Irodalmi Akadémia <https://dia.hu/>
- » Magyar Elektronikus Könyvtár <https://mek.oszk.hu/>
- » az Országos Széchényi Könyvtár digitális könyvtára http://www.oszk.hu/digitalis_konyvtar
- » a Petőfi Irodalmi Múzeum online forrásai <https://pim.hu/hu/online-forrasok>

5. Múzeumok, virtuális kiállítások

- » Petőfi Irodalmi Múzeum <https://pim.hu/hu/>
- » Magyar Nemzeti Múzeum <https://mnm.hu>
- » Magyar Néprajzi Múzeum <https://neprajz.hu>
- » Magyarország Háza <https://magyarsaghaza.net>
- » Magyar Zene Háza <https://zenehaza.hu>

6. Oktatási segédanyagok, módszertani segédletek

- » Digitális Pedagógiai Módszertani Központ adatbázisa <https://tudaszis.dpmk.hu/>
- » Tempus Közalapítvány: Módszertani ötletgyűjtemény és digitális módszertár https://tka.hu/tudastar_kereso
- » <https://tavoktatas.mnt.org.rs>

IX. Tantárgypedagógiai és didaktikai kézikönyvek

1. Füzfa Balázs. (szerk.) 2006. Irodalomtanítás a harmadik évezredben. Budapest: Korona Nova Kiadó. <https://mek.oszk.hu/22000/22017/22017.pdf>
2. Cserhalmi Zsuzsa 2000. Amit az irodalomtanításról tudni kellene. Budapest: Korona Kiadó. Budapest.
3. Pethőné Nagy Csilla 2007. Módszertani kézikönyv. Budapest: Korona Kiadó. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1yaqd93>
4. Vörös József 1997. Irodalomtanítás az általános és középiskolában. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
5. Kucserka Zsófia 2010. Az irodalomtanári mesterség gyakorlata és módszertana. Magyar nyelv és irodalom/Szövegértés-szövegalkotás. Képzési programcsomag.

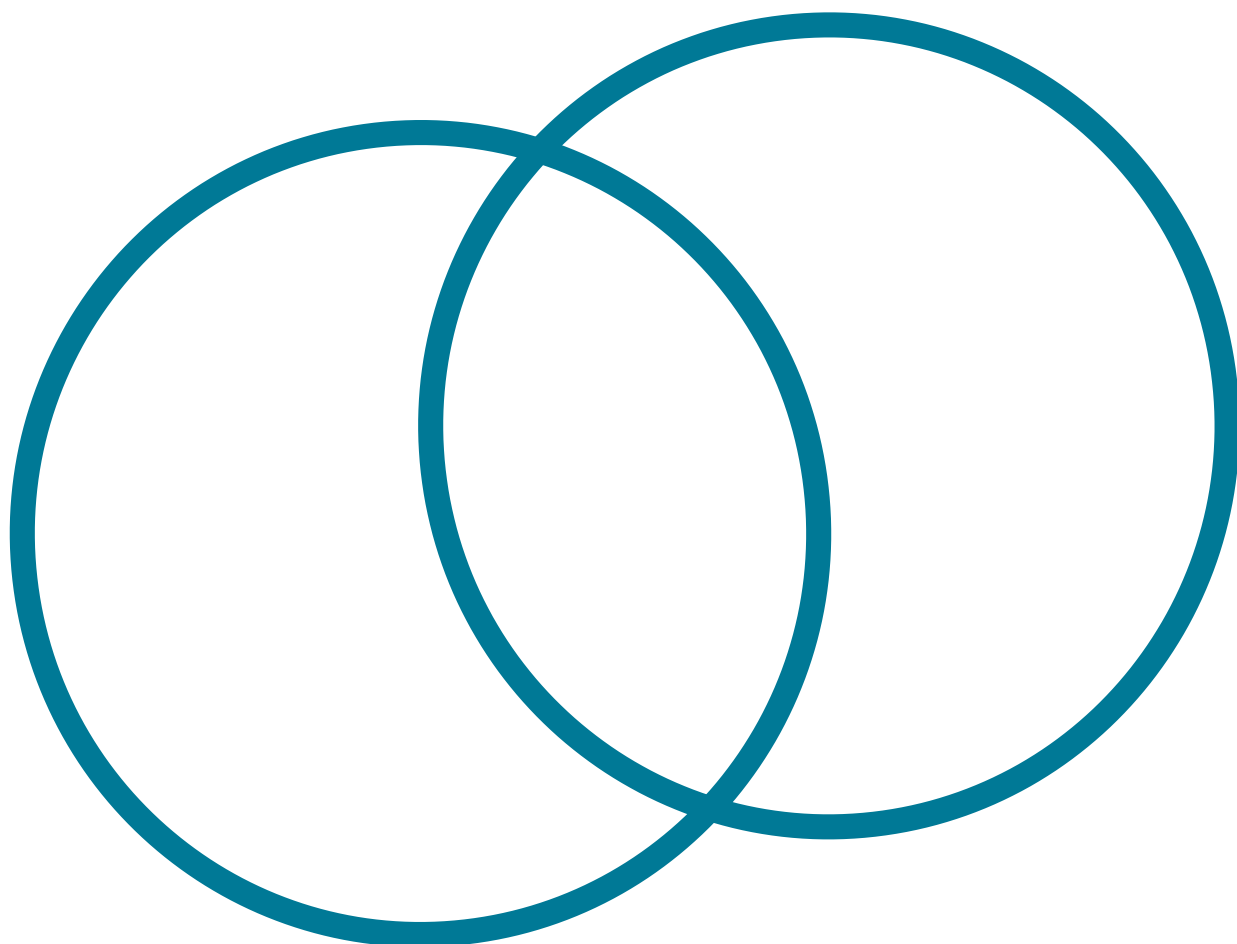

6. Steklács, János 2013. Olvasási stratégiák tanítása, tanulása és az olvasásra vonatkozó meggyőződés. Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó. Budapest.
7. Diane Heacox 2006. Differenciálás a tanításban, tanulásban. Kézikönyv 3-12. évfolyamosok számára. Budapest: Szabad Iskolákért Alapítvány.
8. Vključujoča šola, Zavod za šolstvo 2017.
9. Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Zavod za šolstvo 2017.

MAGYAR MINT ANYANYELV

MÁSODIK NEVELÉSI-OKTATÁSI SZAKASZ

TÉMÁK, CÉLOK, KÖVETELMÉNYEK

HALLOTT NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÉRTÉSE ÉS ALKOTÁSA

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Az anyanyelvi órákon a felsőbb osztályokban egyre inkább háttérbe szorul a beszédképesség fejlesztése annak ellenére, hogy a szóbeli közlésnek nagyon fontos szerepe van a magánéleti, közéleti és hivatalos kommunikációban. A második szakaszban a kommunikációs szándékok kifejezése mellett a tanulók különböző szóbeli szövegtípusok alkotásában is jártasságot szereznek, gyakorolva az elbeszélő és a leíró közlésmódot. A tanár segítségével törekednek a köznyelvi szókincs, kiejtés, hangsúly és hanglejtés alkalmazására.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A második szakaszban a szóbeli befogadás szintje eljut a különböző szóbeli üzenetek globális megértéséhez. Ez a feltétele annak, hogy a tanuló képes legyen a különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó üzenetek meghallgatására, megértésére, az információk összegyűjtésére és feldolgozására, ugyanakkor képes legyen ő maga is a helyzetnek megfelelő módon részt venni a kommunikációban, továbbá megfogalmazni és kifejezni saját véleményét. Mindez a következő készségek és képességek fejlesztését követeli meg: beszédképesség, szóbeli szövegek megértése és alkotása, kapcsolatfelvétel, kapcsolattartási képességek, figyelem a beszélgetőtársra, a gondolatok, információk, érzelmek és vélemények egyszerű, érthető közlése, a szókincs aktív használata, saját vélemények és érvek meggyőző módon történő megfogalmazása, mások szóban kifejtett nézőpontjainak figyelembevétele, az érzelmi tartalmak megértése, kritikai képességek. Mind a szóbeli, mind az írásbeli kommunikáció esetén fontos a nyelvi jelenségek felismerése, a nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi alapismeretek alkalmazása, az anyanyelv és más nyelvek közötti hasonlóságok, illetve különbségek azonosítása is.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A tanulók a szerepjátékok, helyzetjátékok, csoportjátékok, előadások során gyakorolják mind a hallgatói, mind a beszélői szerepet, megfigyelik a kapcsolatteremtést, a szándéknyilvánítást, a kérdezést, a kapcsolat megszakítását kifejező nyelvi és nem nyelvi eszközöket, gyakorolják a meg nem értést kifejező kérdések megfogalmazását, valamint nonverbális kommunikációs játékokban (gesztusok, arckifejezések, tekintet és különböző testmozdulatok alkalmazása) gyakorolják a nem nyelvi kifejezőeszközök célszerű használatát. Egyes tanulók esetében szükség lehet a beszédfélelem legyőzését célzó gyakorlatokra is.

A különböző formális és informális kommunikációs beszédhelyzetek tára rendkívül gazdag. A célokban és követelményekben megfogalmazottak keretében, illetve azokon túl ide tartoznak: a tudakozódás, információkérés, információadás, együttérzés, ellenzés kifejezése, tanácsadás, érzelmek kifejezése, magyarázat, indoklás, tájékoztatás, beszámoló, bemutatás, telefonálás, érvelés, cáfolás; nyelvtörők, találós kérdések, szólások, közmondások, viccek, gyermekjátékok felidézése; szóbeli szövegalkotás rokon értelmű, ellentétes értelmű és új szavak alkalmazásával; reprodukálás, mesélés, történetmondás, eseménybeszámoló, élménybeszámoló, véleménynyilvánítás; tárgyak, növények, állatok, személyek bemutatása különböző rendező elv érvényesítésével (pl. *Az otthonom környezetében élő állatok, Legfontosabb tárgyaim*); események mesélése az időrendi és logikai sorrend betartásával (pl. *Így telt a téli szünet hete*); a téri kifejezési lehetőségek ismerete és használata (pl. *Kedvenc helyem a suliban/házban, lakásban*).

BESZÉDÉRTÉS

CÉLOK

A tanuló:

K: aktív hallgatással fejlessze a monologikus és dialogikus nem művészi szövegek értésének képességét;

KC (3.3.2.1)

K: magánéleti és publicisztikai párbeszéd szövegeket meghallgatva állapítsa meg a beszélgetőpartnereket és a beszélgetés témáját;

K: állapítsa meg a beszédpartnerek társadalmi és életkorbeli viszonyát (pl. ismerős/ismeretlen, egykorú/különböző korú);

K: állapítsa meg a szöveg szándékát;

K: fejlessze az ismeretterjesztő szövegek, reklámok és tájékoztatók megértésének képességét, megfigyelve a szövegekben az egyszerűbb környezeti és társadalmi összefüggéseket;

KC (2.2.1.1)

K: válaszoljon a szövegre vonatkozó kérdésekre, és maga is tegyen fel kérdéseket a szöveggel kapcsolatban;

K: állapítsa meg a lényeges adatokat (téma, ki?, hol?, mikor?, miért? stb.), azokat rendezze gondolattérkép vagy más grafikai szervező segítségével;

K: foglalja össze a szöveget;

K: fejtse ki véleményét a szövegről (érdekesség szempontjából);

K: figyelje meg a beszélők szóbeli megnyilvánulását és a nonverbális kommunikáció néhány elemét (pl. testbeszéd, gesztikuláció, szemkontaktus, mimika).

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » megállapítja a beszélgetőpartnereket és a beszélgetés témáját;
- » megállapítja a szöveg szándékát;
- » megállapítja a szöveg lényeges adatait (téma, ki?, hol?, mikor? stb.);
- » összefoglalja a szöveget;
- » kifejti véleményét a szövegről.

FOGALMAK

◦ szöveg ◦ szándék ◦ téma ◦ reklám ◦ testbeszéd ◦ vélemény ◦ beszélgetőpartner

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Az írott szöveg megértésének előfeltétele az auditív és vizuális percepciók képessége kialakítása. A szövegértés az egyik legfontosabb képesség, amely a tanulás korai szakaszában fokozatosan alakul ki. Ez az alapja a tanulásnak, a kapcsolódásnak, a személyes fejlődésnek, és ez ad eszközt a tanulóknak ahhoz, hogy kompetensen és aktívan vegyenek részt a személyközi kommunikációban.

A mindennapi beszédhelyzetekben elhangzó funkcionális szövegek globális értését számos feladattípussal fejleszthetjük:

- » a szövegre való reagálással (kérdések megválaszolása);
- » a szöveg globális értésének bizonyítását mérő feladatokkal (képek, képsorok segítségével, feleletválasztás);
- » táblázatok, diagramok, grafikai szervezők kitöltésével;
- » üzenet, szándék, hatás megfigyeltetését célzó gyakorlatokkal.

A beszédértést fejlesztő tevékenységek során a tanulók gyakorolják az ismeretlen kifejezések, állandósult szókapcsolatok (közmondások, szólások) megértését is. Az elvont jelentésű szólások és szóláshasonlatok értelmezését dramatizálással is megadhatják (pl. Mutasd be, mit jelent szó szerint a *Nagy fába vágta a fejszéjét* szólás, és mi az átvitt jelentése!).

KC (1.1.1.1) KC (1.1.2.2) KC (1.1.5.1) KC (2.1.2.1) KC (3.3.2.1) KC (3.3.3.1) KC (5.1.2.1)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A tanulók kapjanak lehetőséget arra, hogy változatos módon bizonyíthassák a beszélt szövegek értését.

BESZÉD

CÉLOK

A tanuló:

K: használja az udvariassági formákat (megszólítás, köszönés, bemutatkozás);

KC (1.1.5.1)

K: tudjon részt venni életkorának és érdeklődési körének megfelelő, biztonságos és támogató beszédhelyzetekben;

KC (1.3.4.2)

K: fejlessze a gondolatok és érzelmek érthető és hatékony szóbeli közlésének a képességét;

KC (1.1.1.1)

K: tudjon kérést, tudakozódást, köszönetet, gratulációt kifejezni, bocsánatot kérni, egyetértést vagy egyet nem értést kifejezni, véleményt nyilvánítani és meghallgatni, tartsa tiszteletben mások véleményét;

KC (2.1.2.1)

K: tudjon mesélni élményeiről, terveiről, kívánságairól;

K: legyen képes kiselőadást készíteni előre megadott témában (pl. általa ismert személy leírása, állat-, növény-, tárgy-, táj- és folyamatleírás);

K: tudjon információkat gyűjteni nyomtatott szövegekből, az internetről, más személyektől;

KC (4.1.3.1 | 5.2.4.2)

K: a közlési szándéknak megfelelően törekedjen az érthető beszédre, a regionális köznyelv használatára, a helyes szó- és mondatvezetésre, a megfelelő tempóra, a szünettartásra, a kiejtésre, a hangsúlyozásra és a hanglejtésre;

V: törekedjen a szóhasználat és a testbeszéd összehangolására.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

» használja az udvariassági formákat (megszólítás, köszönés, bemutatkozás);

» részt tud venni életkorának és érdeklődési körének megfelelő beszédhelyzetekben;

» szóban megfogalmazza gondolatait és érzelmeit;

» tud kérést, tudakozódást, köszönetet, gratulációt kifejezni, bocsánatot kérni, véleményt nyilvánítani és meghallgatni, tiszteletben tartva mások véleményét;

» szóban bemutat személyt, állatot, növényt és tárgyat;

» érthetően beszél, törekszik a regionális köznyelv használatára.

FOGALMAK

◦ megszólítás ◦ bemutatkozás ◦ gratuláció ◦ leírás ◦ kiselőadás ◦ vélemény

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A tanulók a kommunikációs szándékok megvalósítását és az udvariassági formákat (az idegen nyelv tanulásához hasonlóan) szerepjátékokban tudják gyakorolni, amikor az adott kommunikációs helyzetnek megfelelően kell szókinccset is választaniuk. A tanár törekedjen olyan beszédhelyzeteket teremteni, amelyek a kontextusnak megfelelő szórendű mondatok alkotását, valamint az adott szórendhez és mondatfajtaéhoz (kérdő, kijelentő, felkiáltó, felszólító, óhajtó) tartozó hangsúly és hanglejtés alkalmazását követelik meg. Fontos továbbá az állítás és tagadás kifejezésének gyakorlása is, pl. játékos gyakorlatokkal különböző kommunikációs helyzetekben.

A tanulók fokozatosan egyre hosszabb és gazdagabb leírást készítenek személyekről, tárgyakról, élőlényekről, képek vagy megfigyelés alapján. Ezek a leírások az alsóbb osztályokban lehetnek akár játékosak, tréfások is (pl. *Az agyonöntözött kaktusz, A magányos tábla*). A leírást gyakorolhatják úgy is, hogy folytatnak, illetve kiegészítenek már elkezdett leírást. Az egyszerű leírást fokozatosan kibővíti véleménynyilvánítással (*Azért tetszik, mert..., Azért nem szeretem, mert...*).

Az elbeszélő közlésmód elsajátítását játékos gyakorlatokkal kezdjük: a tanulók összefüggő mondatokat alkotnak eseményképekről, megtörtént eseményekről, elmesélik az eseménymozzanat előzményét, következményét, más befejezését.

A szóbeli szövegalkotás kiváló alkalom a szókinccsbővítésre, amit a tanár játékos gyakorlatokkal (pl. rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak szövegkontextusba való helyezésével) is elősegíthet.

A különböző beszédhelyzetekben elhangzó szövegek során fontos a helyesejtés tudatosítása is. Ennek érdekében a tanulók tanári irányítással végezhetnek:

- » artikulációs gyakorlatokat a helyes hangképzés fejlesztésére, a rövid és hosszú magánhangzók és mássalhangzók helyes ejtésére, a hangok differenciálására (p-b, v-f, g-k stb.);
- » játékos gyakorlatokat a kontextusnak megfelelő beszédtempó, hanglejtés, beszédszünet fejlesztésére;
- » játékos gyakorlatokat a kommunikációt kísérő nem nyelvi jelek (érzelmi hangsúly, hangerő, mimika, gesztus, térközsabályozás) kontextusnak megfelelő alkalmazására.

A beszédprodukciónál a tanulók megfigyelik a kijelentő, kérdő, felkiáltó, felszólító és óhajtó mondatok intonációját, a beszédtempó és a beszédszünet szerepét, valamint a kommunikációt kísérő nem nyelvi jeleket (hangsúly, hanglejtés, hangerő, mimika, gesztus).

KC (1.2.3.1) KC (1.2.3.2) KC (1.3.4.1) KC (5.1.5.1) KC (5.1.2.1) KC (1.1.2.2) KC (1.1.5.1)

Segédanyagok:

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6qwuq68> (Szövegértés-szövegalkotás feladatok)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/scmcmvmy> (Kooperatív módszerek a gyakorlatban)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A célok megvalósítását főképp szóbeli teljesítmény alapján mérje a tanár, akár párban vagy csoportban is.

NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK OLVASÁSA ÉS ÉRTÉSE

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Az olvasás és a szövegértés a mindenkori ember állandó, szükségszerű és felettebb fontos képessége; az értő olvasás a tanulás alapfeltétele, segítségével tanulunk, művelődünk, tájékozódunk stb. A szövegértési képesség tervszerű és folyamatos gyakorlás révén fejlődik, nélkülözhetetlen feltétele maga a fejlett olvasástechnikai jártasság. A második oktatási-nevelési szakaszban az információk, adatok visszakeresésére, a lényeges gondolatok kiemelésére, az egyszerűbb átfogalmazási gyakorlatokra helyeződik a hangsúly. Emellett azonban a tanulói véleményalkotást is ösztönözzük.

A tanulók életkoruknak megfelelő magánéleti és ismeretterjesztő szövegek hangos és néma olvasásával fejlesztik olvasástechnikájukat és olvasásértési készségüket. Ismeretterjesztő szövegek kapcsán a hangos olvasást is gyakorolják.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A szövegértés az alapja a tanulásnak, a kikapcsolódásnak, a személyes fejlődésnek, és ez ad eszközt a fiataloknak ahhoz, hogy kompetensen és aktívan vegyenek részt a saját közösségük és a társadalom tagjaival folytatott kommunikációban.

A második szakaszban a tanulók fokozatosan képessé válnak különböző olvasott szövegek globális megértésére, információk összegyűjtésére és feldolgozására.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A nem művészi szövegek értésének fejlesztéséről a Tantárgy-pedagógiai útmutatóban olvasható bővebb leírás.

A második szakaszban a tanulók már képesek az irodalmi és nem irodalmi szövegek megkülönböztetésére, a köztük levő különbségek felismerésére és értelmezésére. Az irodalmi és nem irodalmi szövegek külön tárgyalása nem előírás, sőt a legkívánatosabb az irodalom és a nyelv komplex tanítása-tanulása lenne, ahol a szövegértés terén összekapcsolódnának irodalmi és nem irodalmi szövegek. Ezt támasztja alá az is, hogy a PIRLS vizsgálat, amely a 9–10 éves tanulók szövegértési képességeit méri, szintén két alapvető szövegtípust szerepeltet a tesztekben: élményszerző (irodalmi) és információszerző (tudományos, ismeretterjesztő) szövegeket. Az információszerző szövegekhez a folyamatos szövegek (pl. egy jelenség elmagyarázása, egy esemény bemutatása) mellett számos nem folyamatos szöveg tartozik: grafikonok, menetrendek, táblázatok,

térképek, ábrák, használati utasítások, különböző nyomtatványok, kérdőívek, szabályzatok, amelyekkel a tanulók az iskolában, otthon, a postán, utazás közben stb. találkozhatnak.

Rendkívül szoros összefüggés mutatkozik az olvasási stratégiák használata és a szövegértési képesség között. A szövegértést pozitívan befolyásoló tényezők közül a következőket emelhetjük ki:

- gyakori érintkezés az írásbeliséggel,
- jól fejlett beszédképesség,
- jól fejlett szókinccs,
- kompetencia a szociális interakciókban a szövegek kapcsán,
- hatékony szövegértés,
- hatékony szövegértési stratégiák használata.

A szövegértés fejlesztése során kiemelt figyelmet érdemes szentelni a kooperatív technikáknak (pl. INSERT, TTM-módszer, ötletbörze, fűrtábra, jóslás stb.). Ezek a módszerek a tanulók kiscsoportos tevékenységén alapulnak, és nagyban hozzájárulnak az értelmi, a szociális és az együttműködési képességek kialakulásához és fejlődéséhez. A kooperatív tanulási formák konstruktív tanulási elméletre épülnek, alkalmazásuk folyamán az ismeretek elsajátítása nem csak befogadó, hanem alkotó módon is történik. Mivel az efféle tanulás tevékenységen alapszik, erőteljesebb a motiváció. A kooperatív csoportokban a hangsúly a közös munkán, az együttműködésen van. A tanulók megtanulják, hogyan viszonyuljanak egymáshoz, növelik önbizalmukat, és erősítik kritikai érzéküket. A csoportok általában heterogének, így a gyengébben teljesítő tanulók esélyt kapnak arra, hogy ne maradjanak le, a jobb képességűek pedig tanítva tanulhatnak, így elmélyültebb tudásra tesznek szert.

OLVASOTT SZÖVEGEK ÉRTÉSE

CÉLOK

A tanuló:

K: sajátítsa el olvasási stratégiákat;

K: olvasson és tudjon értelmezni érdeklődésének és életkorának megfelelő elbeszélő, leíró és ismeretterjesztő szövegeket, ismertetőket, kritikusan értékelje a felmerülő fenntarthatósági kérdéseket;

KC (2.1.1.1)

K: olvasson és tudjon értelmezni folyamatos magánéleti szövegeket: meghívót, gratulációt, üdvözlőt, értesítést;

K: olvasson és tudjon értelmezni nem folyamatos szövegeket, pl. étlapot, plakátot, programajánlót, színlapot, információs tájékoztató térképet, játékleírást, reklámot;

K: állapítsa meg a szöveg szándékát, feladóját és címzettjét, a lényeges adatokat (téma, ki?, hol?, mikor? stb.);

K: fejtse ki véleményét a szövegről (pl. érthetőség és érdekesség szempontjából);

K: tudjon elektronikus és nyomtatott szótárak segítségével ismeretlen szavakat megmagyarázni;

KC (4.1.1.1)

K: fejlessze a szövegértési képességét különböző technikák és módszerek által;

V: *kritikusan értékelje az adatok, információk és digitális tartalmak megbízhatóságát;*

KC (4.1.2.1)

K: fejlessze a kritikai olvasási készségét.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » megért életkorának megfelelő elbeszélő és leíró szövegeket;
- » megért meghívót, gratulációt, üdvözetet, értesítést, ismertetőt;
- » megért életkorának megfelelő nem folyamatos szövegeket (plakátot, szórólapot);
- » megállapítja a feladót és a címzettet, valamint a szöveg szándékát;
- » az olvasott szövegből kikeresi a lényeges adatokat;
- » kifejti véleményét a szövegről;
- » meg tud oldani szövegértési feladatokat.

FOGALMAK

- szöveg ◦ feladó ◦ címzett ◦ szándék ◦ téma ◦ meghívó ◦ gratuláció ◦ üdvözet ◦ ismertető ◦ plakát
- szórólap ◦ értesítés ◦ vélemény

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A 4. osztályban a tanulók különböző szövegértési-szövegfeldolgozási technikák (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása, szintézis, szelektív olvasás stb.) alkalmazásával fejlesztik az olvasott szövegek globális értését és részinformációinak megértését, és pedig különféle megjelenésű és típusú szövegek olvasása során. Az olvasott szöveg megértését akár játékos feladatok megoldásával, tanítói segítséggel készített rövid vázlattal is bizonyíthatják.

Már 4. osztályban felkészítjük őket az irodalmi és nem irodalmi beszédhelyzet sajátosságainak az érzékelésére (pl. adott téma megfigyelése irodalmi és nem irodalmi beszédhelyzetben). A szövegfeldolgozás során kulcsszavakat keresnek, megkülönböztetik a leíró és az elbeszélő szövegeket/szövegrészeket.

5. osztálytól megtanulnak egyszerűbb következtetéseket is levonni. A tanár egyre gyakrabban alkalmazzon kooperatív módszereket (INSERT-módszer, TTM-táblázat, szóforgó (beszámoló az olvasott témáról), dobókocka (cím, szereplők, helyszín stb.), csillagvita (érvek, ellenérvek megfogalmazása) stb.). A tanulók vázlatot készítenek, szűkítenek és bővítenek, azt felhasználják különböző témájú és típusú szövegek megértésekor. Ismerkednek különböző információhordozókkal, 6. osztálytól internetes szövegekkel is foglalkoznak.

5. osztálytól gyakorolják a szövegtípusok és szövegműfajok megkülönböztetését, képessé válnak azokat csoportokba sorolni (pl. történelmi témájú ismeretterjesztő szövegek, menetrendek, használati utasítások stb.), és ezt grafikai szervezővel (pl. Venn-diagrammal) szemléltetni. Változatos folyamatos és nem folyamatos szövegeket (ábrák, térképek, használati utasítások, szórólapok, hirdetések) olvasnak, a szövegfeldolgozás során pókhálóábrát, fűrtábrát készítenek, feltárják a szöveg és a hozzá tartozó grafikus megjelenítés (pl. térképek, ábrák, rajzok) kapcsolatát.

KC (1.1.4.1) **KC** (2.2.2.1) **KC** (3.1.1.1) **KC** (3.3.4.2)

Segédanyagok:

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wgyv5dx> (Olvasási stratégiák tanítása, tanulása)

kooperativ_tehnikak.pdf (file:///C:/Users/mpisnjak/Documents/IJZ2/kooperativ_tehnikak.pdf) (Kooperatív technikák)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/sh47zfp> (A szövegértő olvasás fejlesztése)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A tanulók a téma keretében szerzett tudásukat leginkább szövegértési feladatsor megoldásával bizonyíthatják, de egyéb, a céloknak megfelelő módon is, pl. rövid szóbeli vagy írásbeli véleménykifejtéssel.

NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÍRÁSBELI ALKOTÁSA

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Az anyanyelvi nevelés kiemelt célja a szövegalkotási képesség fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók különböző kommunikációs helyzetekben tisztában legyenek a szöveg funkciójával és a címzettel, hogy tudjanak alkalmazkodni a különböző címzettekhez, illetve kommunikációs helyzetekhez.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

Az írásbeli kifejezőképességet az első szakasz utolsó évében és a második szakasz elején az olvasás, írás, beszédfejlesztés és nyelvtan-helyesírás keretében kezdjük megalapozni, fogalmazástechnikai gyakorlatokkal.

A tanulók a második nevelési-oktatási szakaszban életkoruknak megfelelő szövegek másolásával és tollbamondás utáni írásával fejlesztik írástechnikájukat, majd fokozatosan egyre hosszabb szövegek alkotásával megalapozzák az írásbeli szövegalkotási készségüket. Felismerik, hogy a kommunikációs helyzet befolyásolja a megfelelő szóhasználatot és stílust. Folyamatosan – a szabályokat tudatosítva – fejlesztik a helyesírási készségüket is.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A fogalmazástechnikai gyakorlatokat, a szóbeli és az írásbeli szövegalkotást előkészítő kooperatív módszereket a Tantárgy-pedagógiai útmutató ismerteti bővebben.

NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ALKOTÁSA

CÉLOK

A tanuló:

K: tudjon kitölteni egyszerűbb papíralapú és elektronikus nyomtatványokat, űrlapokat (pl. megrendelőlapot, jelentkezési lapot);

KC (1.1.1.1)

K: tudjon meghívót, gratulációt, üdvözetet és magánlevelet írni;

KC (1.1.1.1)

K: tudjon elbeszélő fogalmazást írni, alkalmazza a hármas tagolást;

KC (1.1.1.1)

K: tudjon személy-, állat-, növény- és tárgyleírást készíteni, alkalmazza a hármas tagolást;

KC (1.1.1.1)

K: tudjon a szövegalkotáshoz adatokat gyűjteni nyomtatott szövegekből, az internetről, különböző személyektől és más forrásból;

KC (4.1.3.1 | 5.2.4.2)

K: tudjon gondolatterképet vagy vázlatot készíteni a szövegalkotáshoz;

K: törekedjen a szöveg megfelelő nyelvi megformálására, tagolására, a megfelelő szóhasználatra és a helyesírásra;

V: tudja szövegeit különböző számítógépes alkalmazások segítségével megszerkeszteni;

KC (4.3.1.1 | 4.3.2.1)

V: tanári irányítással és/vagy kézikönyvek segítségével tudja kijavítani hibáit;

KC (5.2.4.2)

K: tudja értékelni saját és társai szövegét.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » **tud meghívót, gratulációt, üdvözetet és magánlevelet írni;**
- » **tud elbeszélő fogalmazást írni**, betartja a hármas tagolást;
- » tud személy-, állat- és tárgyleírást írni, betartva a hármas tagolást;
- » *számítógépes szövegszerkesztővel megformálja a szövegét.*

FOGALMAK

- meghívó ◦ gratuláció ◦ üdvözet ◦ magánlevél ◦ elbeszélő fogalmazás ◦ leírás ◦ bevezetés ◦ tárgyalás
- befejezés ◦ bekezdés

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.3.3.1) **KC** (1.3.4.1) **KC** (1.3.4.2) **KC** (2.1.2.1) **KC** (3.1.3.2) **KC** (4.1.1.1) **KC** (4.1.2.1) **KC** (5.1.4.1)

A 4. osztályban a tanulók mefigyelnek, majd fokozatosan alkotnak egyszerűbb, vizuális és grafikus elemeket is tartalmazó mindennapi/funkcionális szövegeket (pl. ünnepségre, iskolai rendezvényre szóló meghívót).

Képek alapján rövid leírást készítenek közvetlen környezetük tárgyairól, elsajátítva a leírás anyagának elrendezését (pl. az egésztől a rész felé vagy fordítva, a részekről az egész felé haladva), kiegészítenek vagy folytatnak, majd önállóan készítenek leírást.

Képzeltbeli és/vagy valós történet rövid elmesélése során mefigyelik az elbeszélés jellemzőit, összefüggő mondatokat alkotnak eseményképekről, megtörtént eseményről, elmesélik az eseménymozzanat előzményét, következményét. Rövidebb rész (bekezdés) alkotása során gyakorolják az időrendiség érzékeltetését (pl. először, azután, később, végül), teljes elbeszélés alkotásakor ügyelnek a tagolásra: bevezetés (előzmény, helyszín, időpont), tárgyalás, befejezés (következmény, tanulság, egyéni vélemény).

5. osztályban folytatódik az egyszerű funkcionális szövegek alkotása, 6. osztálytól elektronikus formában is (pl. levelezés). A tanulók szükségleteiknek megfelelően gyakorolják a papíralapú, 6. osztálytól az elektronikus úrlapok kitöltését is. Rövid leírásokat készítenek személyekről, állatokról, tárgyakról. Rövid elbeszélő szövegek alkotása során ügyelnek a szerkesztés arányosságára, a helyes tagolásra, a logikus sorrendre, a következetes gondolatvezetésre és a tématarásra. 6. osztálytól elbeszélő szövegekbe párbeszéd részeket is illesztnek.

A tanár változatos feladatokkal fejleszti a tanulók szövegalkotási készségét: az olvasottak tartalmának tömörítése, bővítése, rövid elbeszélő szöveg alkotása megadott cím alapján, párbeszéd átírása stb.

A digitális eszközök használatát a tanár fokozatosan vezesse be, tudatosítva használatuk veszélyeit és káros hatását a tanulók testi és lelki egészségére. Mindig a tanítási célnak megfelelően válassza ki őket, használatuk sose legyen öncélú tevékenység.

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A téma keretében szerzett tudást a tanulók az adott szövegtípusok, illetve azok szövegrészeinek a megalkotásával bizonyítják.

ISMERETEK A NYELVRŐL ÉS AZ ANYANYELVRŐL

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A téma keretében a tanulók a nyelvi szintek grammatikájának tárgyalása során elsajátítják az igényes nyelvhasználathoz szükséges nyelvtani ismereteket, fejlesztik nyelvhelyességi, helyesejtési és helyesírási készségüket. Tudatosítják a (muravidéki) magyar nyelvjárás és a köznyelv közti eltéréseket, igyekeznek a beszédhelyzetnek megfelelően használni az egyes nyelvváltozatokat. Megismerik anyanyelvük és más nyelvek státuszát Szlovéniában és Magyarországon. Megfigyelik a magyar és a szlovén nyelv találkozásából eredő nyelvi jelenségeket, ezeket igyekeznek a megfelelő nyelvhasználati szintérre (informális nyelvi szituáció) korlátozni, formális szituációban pedig a (helyi) köznyelvi formával helyettesíteni. A nyelvek közötti különbségek és hasonlóságok tudatosítása mentén fejlesztik a más nyelven beszélők iránti toleranciát.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A magyart anyanyelvként tanulók nyelvtudása nagyon különböző lehet, a szinte tökéletestől a félnyelvűségig. A tanár kiemelt feladata, hogy a tanulókat az anyanyelvi kompetenciájuk szintjének megfelelően fejlessze, ami erős differenciálást igényel a tanítás valamennyi fázisában.

Az anyanyelvtanítás középpontjában a funkcionális nyelv szemlélet áll. A legfőbb cél a tanulók felkészítése a különféle kommunikációs helyzetekben való beszédviselkedésre, valamint a szóbeli és írásbeli szövegek alkotására. A nyelvről szerzett ismereteket – folyamatos gyakorlás mentén – mindig a gyakorlatban kell alkalmazni. Mivel a szótan és a mondattan magasabb absztrakciós szintet képvisel, tapasztalati szinten, rendszerszerűen csak a 6. osztálytól érdemes tanítani annak ellenére, hogy a tanulók egy része már korábban felismeri a magyar szavak szerkesztettségét (szótő, toldalékok).

6. osztályig csak helyesírási kérdések kapcsán javasolt a nyelvtani kategóriákkal – felismerés és gyakorlás szintjén – foglalkozni, amennyire az adott helyesírási kérdés ezt megköveteli. Tantervünk (és közvetve tanítási gyakorlatunk) szövegértés-szövegalkotás központú, így a fogalmi rendszerezéseket és fogalmi besorolásokat csak stabil tapasztalati alapon lehet bevezetni. A tanár részéről ennek ellenére nem tanácsos a (tapasztalatilag) ismeretlen jelenségek és nyelvtani kategóriák megnevezésének a mellőzése, a tanulók részéről azonban nem elvárás a fogalom- és definícióismeret. Célravezető, ha a tanulók az új ismereteket a valóságban előforduló helyzetek megoldásaként fedezik fel. A különböző nyelvi játékok, szituációs gyakorlatok lehetővé teszik, hogy a tanulók saját maguk ismerjék fel például a nyelvi szabályokat, majd azokat újabb helyzetekben alkalmazzák.

Az anyanyelv tanítását a tanulók által hozott elemi nyelvi tapasztalatokra kell alapozni, ilyen a beszéd hangalakja és a nyelvváltozatok (a tanulók közvetlenül megfigyelhetik, kivel milyen helyzetben hogyan beszélünk). Emiatt a 4. és az 5. osztályban a beszédhez, a beszédértéshez, az olvasáshoz és az íráshoz elsősorban a hangtannal és a nyelv tagolódásával foglalkozó tevékenységek kapcsolódnak. Nagy hangsúlyt kell

fektetni a mindennapi kommunikációt kísérő nem nyelvi jelek (hangsúly, hanglejtés, hangerő, mimika, gesztus, térközszabályozás) szerepének a megfigyelésére és gyakorlására is.

A nyelvváltozat egy valamilyen szempontból behatárolt közösség nyelvi kifejezőmódja. Bár az iskolában normatív nyelvváltozatot használunk, a tanulók többsége ismer területi, ritkább esetben társadalmi nyelvváltozatot is. Ebben a korban (tanári segítséggel) már rá tudnak érezni arra, hogy egy beszélgetés hivatalos-e vagy sem, a beszélők közti viszony bizalmas-e vagy sem, a megnyilvánulás durva-e vagy sem. A tanár segítségével ismerjék fel, nem mindegy, hogy hol, kivel, milyen alkalommal hogyan beszélünk, hogy másképp beszélünk pl. az osztálytársunkkal, a tanárunkkal, az iskolába érkező idegennel stb.

Fontos, hogy a tanár a tanulók által használt területi nyelvváltozattal (nyelvjárással) szemben elfogadó legyen, mindamelltt tudatosítsa, hogy az iskolában, illetve formális beszédhelyzetekben (hivatal, posta) a köznyelvet vagy a regionális köznyelvet használjuk. Célszerű felfedeztetni és tudatosítani a kettő közti eltéréseket, hogy a tanulók könnyebben tudjanak váltani.

A NYELVEK STÁTUSZA ÉS SZEREPE

CÉLOK

A tanuló:

K: tudatosítsa, hogy az országhatárok és a nyelvhatárok nem mindig esnek egybe, és ennek köszönhetően él magyar nemzeti kisebbség a Magyarországgal szomszédos országokban;

K: ismerje meg, hogy a magyar nyelv Magyarország államnyelve, a Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területén pedig a szlovénnel egyenrangú hivatalos nyelv;

K: tudatosítsa, hogy az anyanyelv megőrzése mellett fontos más nyelveket is tanulni;

K: ismerje fel és érezze át a nyelvi tolerancia jelentőségét a mindennapi életben, törekedjen a toleráns magatartás kialakítására.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » ismeri a magyar nyelv státuszát a Muravidéken, a használatához való jogot az oktatásban és a közéletben.

FOGALMAK

◦ anyanyelv ◦ környezetnyelv ◦ idegen nyelv ◦ államnyelv ◦ hivatalos nyelv ◦ második nyelv

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.3.1) KC (2.2.1.2) KC (3.3.1.1) KC (5.1.1.1)

A tanárnak tisztában kell lennie azzal, hogy a kisebbségben folyó anyanyelvtanítás sok mindenben hasonlít az anyaországi anyanyelvtanításhoz, de több szempontból el is tér attól. A Muravidék kétnyelvű iskoláinak tanulói egészen kicsi koruktól tapasztalják a többnyelvűséget, és fokozatosan meg kell ismerniük az általuk beszélt nyelvek szerepét és státuszát is. Az anyanyelvtanár feladata a tanulók elfogadó magatartásának a kialakítása a más nyelven beszélőkkel szemben, saját anyanyelvük fontosságának és megőrzésének hangsúlyozása mellett. Mivel a téma nem képességfejlesztésről, hanem leginkább a tanulói attitűdök kialakításáról és fejlesztéséről szól, célszerű játékos, szerepjátékos módon tárgyalni.

A MAGYAR NYELV TAGOLÓDÁSA ÉS A NYELVI INTERFERENCIA JELENSÉGE

CÉLOK

A tanuló:

K: tudatosítsa a nyelvjárás és a köznyelv közti eltéréseket, felismerve a nyelvjárás hozzáadott értékét;

K: formális iskolai beszédhelyzetekben törekedjen a köznyelv használatára;

K: tanári irányítással figyelje meg a magyar és a szlovén nyelv találkozásából eredő tipikus nyelvi jelenségeket, azokat igyekezzen megfelelő köznyelvi formával helyettesíteni.

KC (1.1.3.1 | 1.1.3.2)

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

» **tanári segítséggel felismeri és kijavítja a leggyakoribb tájnyelvi és nyelvhelyességi hibáit;**

» felismeri a leggyakoribb kontaktusnyelvi másságokat, ismeri a köznyelvi változatukat.

FOGALMAK

◦ nyelvjárás ◦ köznyelv ◦ nyelvváltozat

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (2.3.2.1) **KC** (3.3.1.1) **KC** (5.3.5.2) **KC** (4.1.2.1)

A magyart anyanyelvként tanulók a magyar nyelv mellett a szlovén nyelvet is birtokolják, sőt már az első osztálytól idegen nyelvet is tanulnak, és többségük a magyar köznyelv vagy regionális köznyelv mellett a helyi nyelvjárást is beszéli. Mindezek a nyelvek és nyelvváltozatok kölcsönhatásban élnek, és ha a tanuló nem rendelkezik szilárd anyanyelvtudással (és megfelelő nyelvválasztási stratégiával), félnyelvvűvé vagy kettős félnyelvvűvé válhat. Az anyanyelvtanár feladata a lehető legnagyobb mértékben erősíteni az anyanyelvi kompetenciát azáltal is, hogy a szlovén nyelvből kölcsönzött szavakat, illetve az interferenciából eredő hibákat tapintatosan, de következetesen megfelelővel helyettesítse, illetve javítsa ki. Az alábbiakban felsorolt esetek csak példák az egyes jelenségekre, amelyek alapján a tanár a beszédhelyzet adta lehetőségeket kihasználva fejleszti a tanulók anyanyelvi kompetenciáját.

A területi nyelvváltozat hatásaiból eredő hibák: páros testrészek többes számú megnevezése, suksükölés, a *szokik* segédige használata, névelő használata a személynevek előtt stb.

Az interferenciából eredő hibák/kontaktusváltozók: a magázás és a T/2. sz. igealakok összemosása, az alanyi és a tárgyas ragozás keverése, névmások felesleges használata (Láttalak téged tegnap a boltban. = Láttalak tegnap a boltban; Én megyek haza. = Megyek haza.), ún. analitikus szerkezetek (rajz ceruzával = ceruzarajz, szépíti magát = szépítkezik, kulcs a háztól = házkulcs), többes szám és számbeli egyeztetés (szép banánok = szép banán, virágok nőnek = virág nő), hasonlítás (magasabb Annától = magasabb Annánál), ragozás (iskolán = iskolában, magyaróránál = magyarórán...) stb.

Interferenciából eredő kölcsönzések: vrecska = szatyor, stekker = konektor, frizér = fodrász, pusztá = meghibásodott, batri = elem, májca = trikó, szakmai = hivatásos (pl. katona), parcella = telek, festa = buli stb.; idegen szavak szlovénes használata: konzerva, pasteta, kriza, tuséroz. stb.; a *mesterséges* és a *mű* szó keverése szó szerkezetekben és szóösszetételekben stb.

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett ismereteket a tanulók főleg a szóbeli és az írásbeli kommunikációban alkalmazzák.

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA 1. – HANGTAN ÉS ALAKTAN

CÉLOK

A tanuló:

K: tudjon betűrendbe sorolni;

K: szerezzen ismereteket a magyar nyelv hangrendszeréről, a hangok találkozásáról és írásáról;

K: tudjon szótagolni és elválasztani;

K: ismerje a szavak szerkezetét és néhány alapvető toldalékot;

K: tudjon szavakat képezni.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

» **tud betűrendbe sorolni;**

» helyesen jelöli a magánhangzók időtartamát az életkorának megfelelő alapszókincsben;

» az alapszókincsben helyesen jelöli a j és az ly betűt;

» ismeri és helyesen alkalmazza az illeszkedés törvényét;

» **tud szótagolni** és elválasztani;

» tud szavakat képezni (az életkorának megfelelően).

FOGALMAK

◦ hang ◦ betű ◦ magánhangzó ◦ mássalhangzó ◦ betűrend ◦ hangrend ◦ elválasztás ◦ szótag ◦ szótagolás

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (5.3.5.3) **KC** (1.1.2.1)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást a tanulók írásbeli feladatok megoldásával, valamint szóbeli és írásbeli szövegalkotás során bizonyíthatják.

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA 2. – JELENTÉSTAN ÉS SZÓFAJTAN

CÉLOK

A tanuló:

K: ismerje az alapszófajokat, ismerje fel őket szövegkörnyezetben, tudja alkalmazni a rájuk vonatkozó helyesírási szabályokat;

K: ismerje az egyjelentésű, többjelentésű, rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak fogalmát, tudjon ilyeneket keresni;

K: ismerje néhány állandósult szókapcsolat (közmondás, szólás) jelentését és alkalmazását.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » meghatározza az ige, főnév, melléknév és számnév szófaját;
- » helyesen írja a jelen, a múlt és a jövő idejű, a kijelentő, a feltételes és az egyszerűbb felszólító módú igealakokat;
- » helyesen írja a ragos főneveket (-t, -ban, -ben, -ba, -be, -val, -vel);
- » helyesen írja a szűkebb régió földrajzi neveit, az esetében fontos intézményneveket és a címeket;
- » helyesen írja az -ú, -ű végű melléknveket, a fokozott melléknveket és a főnévből -i képzővel képzett melléknveket;
- » helyesen írja a tőszámneveket (2000-ig és a nagyobb kerek számokat) és a sorszámneveket, alkalmazza a keltezésre vonatkozó szabályokat;
- » helyesen írja a hosszú mássalhangzót a névutókban;
- » tud rokon és ellentétes jelentésű szavakat keresni.

FOGALMAK

- ige ◦ főnév ◦ melléknév ◦ számnév ◦ egyjelentésű szó ◦ többjelentésű szó ◦ rokon értelmű szó
- ellentétes jelentésű szó ◦ közmondás ◦ szólás

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (5.3.5.3) **KC** (3.1.3.2) **KC** (1.1.2.1)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást a tanulók írásbeli feladatok megoldásával, valamint szóbeli és írásbeli szövegalkotás során bizonyíthatják.

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA 3. – MONDATTAN

CÉLOK

A tanuló:

K: ismerje az egyszerű mondat fajtáit a beszélő szándéka szerint, valamint a mondatközi és mondatvégi írásjeleikre vonatkozó szabályokat;

K: tudjon egyszerű mondatokat átalakítani (pl. kijelentőt felszólítóvá);

K: különböztesse meg az egyszerű és az összetett mondatot;

K: tudatosítsa és alkalmazza a megfelelő szó- és mondathangsúlyt, valamint hanglejtést.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » ismeri és megkülönbözteti az egyszerű mondat fajtáit a beszélő szándéka szerint;
- » megfelelően használja a vesszőt az egyszerű mondatban (felsorolás, megszólitás), az összetett mondatban a **hogymert** kötőszók előtt; valamint a mondatzáró írásjelet az egyszerű mondat végén;
- » át tud alakítani egyszerű mondatokat (pl. kijelentőt felszólítóvá, állítót tagadóvá).

FOGALMAK

- mondat ◦ egyszerű mondat ◦ kijelentő mondat ◦ kérdő mondat ◦ felszólító mondat ◦ felkiáltó mondat
- óhajtó mondat ◦ írásjel ◦ pont ◦ kérdőjel ◦ felkiáltójel ◦ vessző

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.2.1) **KC** (3.1.3.2) **KC** (5.3.5.3)

A tanár tervezetten szoktassa a tanulókat az időrendiség kifejezésének érzékeltetésére szolgáló nyelvi eszközök – a mondaton belüli és mondatok közti sorrend és kronológia, időt jelölő szavak (később, majd, végül, tegnap, hatra stb.), igeidők stb. – használatára. A tanulók különböző beszédhelyzetek/szerepjáték során gyakorolhatják az egyes szórendekhez kapcsolódó intonációs- és hangsúlymintázatokat, a kijelentő, kérdő, felkiáltó, felszólító mondatok intonációját, valamint az állítás és tagadás kifejezésének egyszerűbb nyelvi lehetőségeit.

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást a tanulók írásbeli feladatok megoldásával, valamint szóbeli és írásbeli szövegalkotás során bizonyíthatják.

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA 4. – SZÖVEGTAN

CÉLOK

A tanuló:

K: ismerje a hagyományos szöveg három szerkezeti egységét (bevezetés, tárgyalás, befejezés) és azok kisebb egységeit (bekezdések);

K: különböztesse meg a monologikus és a párbeszédes szövegeket;

K: különböztesse meg a szövegeket kommunikációs céljuk alapján.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

» ismeri és alkalmazza a hagyományos szöveg három szerkezeti egységét (bevezetés, tárgyalás, befejezés) és azok kisebb egységeit (bekezdések);

» megkülönbözteti a monologikus és a párbeszédes szövegeket.

FOGALMAK

◦ bevezetés ◦ tárgyalás ◦ befejezés ◦ bekezdés ◦ monologikus szöveg ◦ párbeszédes szöveg

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (5.3.5.3) **KC** (3.1.3.2) **KC** (1.1.2.1)

A tanulók leginkább a szövegalkotás során fejlesztik a téma céljaiban leírtakat.

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást a tanulók szóbeli és írásbeli szövegalkotás során bizonyíthatják.

FORRÁS- ÉS ESZKÖZHASZNÁLAT

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A tanulók mind az irodalmi, mind a nyelvi témákban meghatározott célok és követelmények eléréséhez különböző forrásokat keresnek, azokban kutatnak. Kezdi ezt az iskolai könyvtárban, majd fokozatosan eljutnak a digitális térben való kereséshez is. A könyvtárakban található könyvek, kézikönyvek és egyéb nyomtatott anyagok lehetővé teszik a tárgyalt tananyag elmélyítését. A tanulók a kézikönyvek ismeretével és használatával nagyban fejleszthetik nyelvi kompetenciájukat.

Az online források, adatbázisok és digitális könyvtárak hozzáférést biztosítanak a legfrissebb információkhoz és anyagokhoz. A tanulónak meg kell tanulniuk, hogyan válasszák ki a megbízható forrásokat, és hogyan használják azokat hatékonyan a tanulásuk során.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A téma keretében a tanulók könyv- és könyvtárhasználati jártasságot szereznek, főleg nyomtatott kézikönyvekkel ismerkednek; továbbá (6. osztálytól) tudatosítják az anyanyelv fontosságát a számítógépes és telefonos applikációk használatakor.

NYOMTATOTT ÉS DIGITÁLIS FORRÁSOK, ESZKÖZÖK HASZNÁLATA

CÉLOK

A tanuló:

K: könyvtáros segítségével ismerje meg a könyvtárban való eligazodást és a keresés módjait;

K: ismerje meg a könyvtári adatbázist, tudjon annak segítségével könyveket keresni;

KC (4.1.3.1)

K: ismerje és tudja használni a fontosabb egynyelvű szótárakat;

V: ismerjen és tudjon használni kétnyelvű szótárakat;

K: tudjon az interneten megbízható forrásból információkat keresni;

KC (4.1.2.1)

V: ismerje és tartsa tiszteletben az etikus forráshasználat szabályait;

KC (4.3.3.1)

K: tanári segítséggel ismerjen meg és használjon magyar nyelvvel kapcsolatos applikációkat, honlapokat;

V: a digitális környezetben ismerje meg a nyelvválasztás lehetőségét, és tudatosítsa a magyar nyelv választásának előnyeit és jelentőségét;

K: a billentyűzet nyelvi beállításait ismerve tudja kiválasztani a magyar nyelvet.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » **tud könyvtárban önállóan könyveket keresni;**
- » ismeri és tudja használni a helyesírási és a szinonimaszótárt;
- » *ismeri a magyar–szlovén, szlovén–magyar szótárt;*
- » *tud az interneten információkat keresni;*
- » *digitális környezetben ki tudja választani a magyar nyelvi beállítást;*
- » **ki tudja választani a magyar nyelvet az eszközök billentyűzetén.**

FOGALMAK

- könyvtári adatbázis
- nyomtatott szótár
- billentyűzet
- nyelvválasztás
- helyesírási szótár
- szinonimaszótár

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A tanulók a témakörben megszerzett tudást a gyakorlatban alkalmazzák.

IRODALMI SZÖVEGEK ÉS ADAPTÁCIÓIK MEGHALLGATÁSA, MEGTEKINTÉSE; SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS -ELŐADÁS

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Az irodalomtanítás egyik központi feladata az irodalmi szövegek befogadásához szükséges készségek, képességek és attitűdök kialakítása, valamint ehhez kapcsolódóan a tanulók reprodukív, produktív és kreatív szövegalkotási képességének fejlesztése. A második szakaszban ugyan már nincs akkora hangsúly a szóbeli befogadáson és alkotáson, mint az elsőben, az mégis rendkívül fontos része a magyaróráknak. A tanulók a téma keretében a szépirodalmi szövegek mellett azok különböző (filmes, színházi stb.) adaptációival is foglalkoznak. Mind a befogadás, mind az alkotás során fejlesztik szövegértési, szövegértelmezési és szövegelemzési készségüket.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

KC (1.3.1.1) KC (1.3.2.1) KC (1.3.4.2) KC (1.3.5.1) KC (2.1.2.1) KC (3.1.1.1) KC (3.3.2.1) KC (5.1.1.1)

A második szakasz elején az irodalmi nevelésben még mindig a tanári bemutatáson, mesélésen, olvasáson van a hangsúly. A tanulók ezen kívül más médiákról is meghallgatnak irodalmi szövegeket, megtekintenek bábjátékokat, gyermekelőadásokat, rajz- és gyermekfilmeket. Mivel az anyanyelvtanár példamutató beszédének és előadói képességének a teljes képzési idő alatt felbecsülhetetlen szerepe van, annak hiányosságai esetében ajánlottak a különböző hanghordozók és a számítógép nyújtotta lehetőségek is.

A témakör céljai nemcsak a magyarórák keretében valósulnak meg, hanem egyéb, az iskola vagy más kulturális intézmény szervezésében zajló eseményeken is, időnként az iskolaépületen kívül, például színházlátogatás során, szavalóverseny vagy irodalmi találkozó keretében.

HALLOTT IRODALMI SZÖVEGEK BEFOGADÁSA

CÉLOK

A tanuló:

K: fejlessze különböző hangzó forrásokból származó klasszikus és kortárs irodalmi művek befogadásának a képességét;

K: fogalmazza meg a szöveg kiváltotta érzelmeit, gondolatait, véleményét, azt indokolja meg;

K: fogja fel az epikai szövegek cselekményét;

K: állapítsa meg a lírai mű hangnemét, a kifejezett érzelmet.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

» megfogalmazza a hallott irodalmi szöveg kiváltotta érzelmeit, gondolatait, véleményét, és azt megindokolja;

» felfogja a hallott epikai szöveg cselekményét;

» megállapítja a hallott lírai mű által kifejezett gondolatot, érzelmet.

FOGALMAK

◦ szöveg ◦ érzelem ◦ téma ◦ helyszín ◦ szereplő ◦ vers ◦ hangnem

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (2.1.2.1)

Irodalmi szövegek meghallgatására leggyakrabban a tanári bemutató olvasás során kerül sor, amelyet hangfelvétel meghallgatása is helyettesíthet.

A tanár a szöveg meghallgatása előtt hangolja rá a tanulókat a szöveg – elsősorban érzelmi – befogadására. Javasolt módszerek: az adott témával kapcsolatos ismeretek, tapasztalatok felidézése motivációval, ötletbörze, jóslás cím vagy illusztráció/képi anyag alapján stb.

Az 5. osztálytól a tanulók a szöveg meghallgatásával párhuzamosan kitölthetnek táblázatot, a 6. osztálytól készíthetnek vázlatot, de ez semmiféleképpen se menjen a befogadás, azaz az átélés rovására.

A szöveg meghallgatását követően a tanulók a beszélgetés mellett, illetve helyett szerepjátékban, mozgással, dramatikus tevékenységi formákkal is kifejezhetik gondolataikat és véleményüket, továbbá készíthetnek rajzot,

képregényt stb. A tanulók a megismert művekről kiselőadást is készíthetnek egyénileg, párban vagy csoportban.

A célokat tantermen, illetve iskolán kívüli foglalkozásokon, pl. iskolai vagy könyvtári író-olvasó találkozón, meseórán, szavalóversenyeken is megvalósíthatjuk.

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A célok és követelmények megvalósításának osztályzattal való értékelése nem ajánlott.

SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS -ELŐADÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN

CÉLOK

A tanuló:

- K:** foglalja össze a hallott epikai szövegek tartalmát;
- K:** előzetes felkészülés után szóban számoljon be egy általa választott irodalmi műről, szerzőről, témáról;
- K:** ügyeljen a szöveg nyelvi megformálására, a pontos és megfelelő szóhasználatra;
- V:** *felkészülés után mondja el az általa írt (realisztikus, fordított...) mesét;*
- K:** tudjon szöveghűen memoritereket (verseket, prózai szövegeket) megtanulni és kifejezően előadni.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » összefoglalja hallott epikai szöveg tartalmát;
- » előzetes felkészülés után szóban bemutat egy általa választott irodalmi művet;
- » szöveghűen és kifejezően elmondja a tanult memoritereket.

FOGALMAK

◦ szerző ◦ téma ◦ tartalom ◦ helyszín ◦ szereplő ◦ memoriter

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (2.1.2.1)

A szóbeli megnyilvánulás a szövegalkotás mellett lírai versek és epikai szövegrészletek könyv nélküli elmondását is magában foglalja. Mindkét tevékenység olyan komplex készség- és ismeretegyüttest (hangerő, hangsúly, szünet, tempó, eszközhasználat (prezentáció); szerkezet, témataratás, nyelvezet...) feltételez, amelyet a tanárnak tervezetten és tudatosan kell kiépítenie. Első lépésben (tanév elején vagy az első ilyen jellegű tevékenység előtt) a tanulóknak tudatosítsa ezeket a szempontokat, és azokat saját vers-/prózamondása, illetve kiselőadása formájában szemléltesse.

Ezzel párhuzamosan a tanulókkal közösen egyeztesse az eredményességi, illetve értékelési kritériumokat, azokat a tanulók számára elérhető helyen és módon (pl. a tanterem falán) tegye közzé, és folyamatosan hívja fel rájuk a figyelmüket. Az egyes tanulók számára mind az irodalmi mű, mind a szóbeli bemutatás módjának a tekintetében biztosítsa választhatóságot: a tanuló képességeinek megfelelően, vele egyeztetve differenciáltan

határozza meg a terjedelmet (szavak száma), a kiselőadás módját és tartalmát (források használata, prezentáció). A szóbeli produkció során gyengébben teljesítők számára tegye lehetővé az írásbeli vázlat vagy plakát használatát, a tehetségesebb tanulókat pedig minél nehezebb feladatokkal fejlessze.

A formatív értékelés elvei szerint a szóbeli produkció előtt a tanulókkal beszélje meg az eredményesség kritériumait, a produkciót követően a társak és a tanár értékelése, valamint a tanuló önértékelése alapján adjon lehetőséget annak javítására.

A tantárgyköziesség érdekében esetenként különböző alkalmakhoz (pl. történelmi esemény évfordulója, világnap) válasszon verset, illetve határozza meg a kiselőadás témáját.

A téma céljait tantermen, illetve iskolán kívüli foglalkozásokon, pl. szavalóversenyen is megvalósíthatja.

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A tanulók memoriterekkel adnak elő, és kiselőadásokat készítenek.

IRODALMI MŰVEK ADAPTÁCIÓI; SZÍNHÁZ, FILM ÉS EGYÉB MÉDIA

CÉLOK

A tanuló:

K: fejlessze a színházi és bábelőadások, rajzfilmek, gyermekfilmek, ifjúsági filmek befogadásának képességét;

K: fogalmazza meg az előadás/film kiváltotta benyomásait, gondolatait, véleményét, azt indokolja meg;

K: foglalja össze az előadás/film tartalmát, cselekményét;

K: állapítsa meg a fő- és a mellékszereplőket, ismertesse a tulajdonságaikat;

V: vegyen részt ismert szöveg dramatikus játékkal, bábozással való megjelenítésében, fejlesztve azonosulási képességét.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

» megfogalmazza az előadás vagy film kiváltotta gondolatait és véleményét, azt megindokolja;

» összefoglalja az előadás vagy film tartalmát.

FOGALMAK

◦ színházi előadás ◦ bábelőadás ◦ film ◦ tartalom ◦ cselekmény ◦ főszereplő ◦ mellékszereplő

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A téma céljainak egy részét tanteremben, illetve iskolán kívül, pl. színházban valósíthatjuk meg. A színházlátogatást előzze meg ráhangolás, amelynek keretében a tanár megfigyelési szempontokat is adhat a tanulóknak.

A színházlátogatást/filmnézést követően – a differenciálás jegyében – különböző nehézségi szintű szempontokat adva beszéljünk a látottakról, pl.: *Ki volt számodra a legrokonszenvesebb/ legkevésbé rokonszenves hős?, Te hogyan cselekedtél volna XY helyében?, Miért? stb.* A tanulóknak csoportos feladatokat is adhatunk: *Készítetek plakátot/színlapot a filmhez/előadáshoz!, Adjatok elő egy látott jelenetet a saját verziótokban!*

Ügyeljünk arra, hogy a beszélgetés során mindenki kapjon lehetőséget a véleménykifejtésre, tiszteletben tartva mások véleményét.

A tanulók drámapedagógiai tevékenységekkel is fejleszthetik a dramatizáláshoz szükséges készségeket. A dramatizálásban és az osztályszínházban való aktív részvételt ne tegyük valamennyi gyerek számára kötelezővé. A szerepelni nem szerető tanulóknak más, az érdeklődésüknek és képességeiknek megfelelő, a foglalkozáshoz kapcsolódó feladatot, illetve szerepet adjunk, pl. díszlettervező, jelmeztervező, időmérő, fotós stb.

 (2.1.2.1) (2.3.1.1)

Segédanyagok:

Módszertani segédlet a BÁBJÁTÉK és a BÁBKÉSZÍTÉS, valamint a DRÁMA és SZÍNJÁTÉK tárgyak tanításához:

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/enu3ctI>

Színházi nevelési programok kézikönyve: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wcyw27a>

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wcyw27a>)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

Mivel a cél a befogadás és a kifejezőkészség fejlesztése, leginkább kreatív jellegű tevékenységekkel bizonyíthassák a tanulók a tudásukat.

A BEFOGADÓKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE IRODALMI SZÖVEGEK OLVASÁSÁVAL

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Az irodalomtanítás egyik központi feladata az irodalmi szövegek befogadásához szükséges készségek, képességek és attitűdök kialakítása, valamint ehhez kapcsolódóan a tanulók reproductív, produktív és kreatív szövegalkotási képességének fejlesztése. A második szakasztól többnyire olvasott szövegekkel ismerkednek a tanulók, ezáltal fejlesztik szövegértési, szövegértelmezési és szövegelemzési készségüket. Az olvasási kedvet fokozó epikai művek mellett fontos szerep jut a lírai és a drámai műnemet képviselő műveknek is. Míg az epikai művek cselekményességük miatt izgalmasak, a lírai művek inkább érzelmi, hangulati hatást fejtenek ki. A drámai, illetve dramatizált szövegek pedig megjeleníthetőségüknek köszönhetően számíthatnak a tanulók érdeklődésére. Mindhárom műnemet esetében ajánlott a kortárs alkotások előtérbe helyezése, hiszen azok jobban megszólítják a tanulókat.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

Az általános iskola második szakaszában az irodalomtanítás elsősorban olyan ismeretrendszert közvetít, amely a többi tantárgyra, illetve a személyiség kialakulására is nagy hatással van. Emellett a nyelvi, kommunikációs és szociális kompetenciák, a kritikai gondolkodás és a metakogníció fejlesztésében is rendkívül fontos szerepet tölt be.

A szakaszra az élményszerű, tematikusan/műfaj alapján épülő irodalomtanítás jellemző. A középpontban – a magyar irodalom reprezentatív művei mentén – az élményt, a személyes reagálást, a szövegértést és a szövegalkotást előtérbe helyező tevékenységek állnak. A világirodalomból inkább csak egy-két szemelvényt ismerkednek meg a tanulók. A kánonirodalom mellé kerülő modern és kortárs művek elsősorban az olvasás megszerettetését, az olvasási kedv fenntartását szolgálják.

Az olvasott szövegek kapcsán a tanulók erősítik nemzeti identitásukat, megismernek más kultúrákat és szokásokat, fejlesztik a mindenféle másság iránti elfogadásukat.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A Tantárgy-pedagógiai útmutató számos olyan olvasástechnikát fejlesztő módszert és több szövegfeldolgozási stratégiát mutat be, amelyek ismeretében a tanár hatékonyabban tudja fejleszteni a tanulók készségeit.

A második szakaszban az élményközpontú irodalomtanítás jellemző, amelynek célja a könyv, illetve az olvasás iránti pozitív viszony kialakítása, változatos témájú és műfajú szövegek mentén. Középpontjában mindig a művészi szöveg áll. Minden más (pl. szerzői életrajz, a történelmi események, mitológiai vonatkozások stb.) csak a tanuló látókörének szélesítésére szolgál. (Lásd Élményközpontú irodalomtanítás:

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/76j81r>) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/76j81r>)

A klasszikus magyar irodalmi művek mellett kötelező a modern és kortárs szövegek olvasása, illetve olvastatása is. A kortárs fogalma idővel átértékelődik, és a tanár feladata, hogy ténylegesen az adott korban született műveket is beemlje a tanításba. A tanulók 6. osztálytól ismerjék meg a digitális e-könyvek olvasásának lehetőségeit is, és gyakorolják a digitális könyvtári adatbázisokban való böngészést.

A tanterv nem határozza meg címszerűen a tárgyalandó irodalmi műveket, csak ajánlott listát közöl a klasszikus és kortárs irodalom köréből, mind az iskolai, mind a házi olvasáshoz. A tanulók házi olvasmányként évente három könyvet olvasnak el. Az egyetlen kötelezően előírt házi olvasmány Molnár Ferenc A Pál utcai fiúk című regénye a 6. osztályban. A többi a tanulók az ajánlott lista művei közül választhatják ki, illetve a Petőfi Sándor tanulmányi versenyre kijelölt vagy az olvasási versenyre (pl. Könyvmoly) választott művek közül.

A tanulók minden osztályban az iskolában szakaszos olvasással elolvasnak legalább egy hosszabb művet (pl. 4. osztály: Varró Dániel: Túl a Maszat-hegyen, 5. osztály: Czigány Zoltán: Csoda és Kósza (teljes mű vagy hosszabb részlet), 6. osztály: János vitéz).

A tárgyalandó szövegeket és az alkalmazott tanulási tevékenységeket a tanárnak úgy kell megterveznie és összeállítania, hogy azok a tanulók részéről fokozatosan elmélyültebb olvasást és értelmezést követeljenek meg, ennél lehetőleg vegye figyelembe a tanulók érdeklődési körét, továbbá a lányok és fiúk eltérő olvasmányigényét is.

A tanulókat iskolai és otthoni olvasásra egyaránt ösztönözzük. Az olvasás népszerűsítése érdekében a tanteremben olvasósarkot rendezhetünk be, ahol szemléletes, érdekes módon ábrázolhatjuk az elolvasott könyveket stb.

A tanár a tervezés során a hatékony és élményszerű befogadás érdekében tartsa szem előtt a motiváció fontosságát: igyekezzen a tanulókat változatos módszerekkel, technikákkal ráhangolni a tárgyalandó művekre. A ráhangolás fontos eleme az érzelmi ráhangolódás, hiszen csak így tudja felkelteni a tanulók érdeklődését. A szövegfeldolgozás olyan módszerekkel és technikákkal történjen, amelyek a tanulóktól aktív részvételt és kreativitást várnak.

Bár az irodalmi művek tárgyalására ebben a korosztályban még mindig jellemző a hagyományos, irányított szövegfeldolgozás, rendkívül fontos, hogy a tanár olyan tevékenységeket is tervezzen, amelyek a tanulókat bevonják a szövegek világába, hogy az ábrázoltak megérintsék őket. Az elemzés és értelmezés során elhangzó kérdések közt legyenek gondolkodtató nyílt végűek is, pl.: *Szerinted hogyan alakult volna a történet, ha XY szeretett volna segíteni a főszereplőnek?, Te hogyan cselekedtél volna XY helyében, és miért?, Mi tetszett a könyvben, és mi nem?, Miért?, Kinek ajánlanád olvasásra, és miért?* stb. A tanulókat fokozatosan szoktassa a nem szó szerinti jelentések érzékelésére, a humor és más nyelvi-stilisztikai, valamint nyelven kívüli eszközök felismerésére is.

A tanárközpontú stratégiákat a lehető legnagyobb mértékben korlátozni kell (pl. ráhangolás, minimális háttérismertetés), és a tananyag-feldolgozásában a tanulóközpontú, kooperatív munkaformákat és a drámapedagógiai módszereket kell előnyben részesíteni.

A kooperatív tanulási-tanítási módszerek mellett fontos az önálló tanulási módszerek (önálló kutatómunka, beszámolók készítése, előadása, különböző források használata) fokozatos bevezetése is, főképp a 6. osztálytól.

Alkalmazható a gamifikáció (játékosítás), vagyis a hagyományos és a digitális játékok (6. osztálytól) felhasználása, létrehozása. A tanulók motiváltságát a reflektív és interaktív módszerek (szakaszos olvasás, kooperatív csoportmunkák, projektmunkák, drámajátékok, újságszerkesztés, stb.) is növelik.

Javasoltak továbbá a szerepjátékok, az irányított szempontok alapján végzendő szövegértési és szövegalkotási gyakorlatok; digitális projektek; gondolattérképek; hagyományosan vagy digitális applikációkkal megrajzolt szereplők, szereplőkapcsolatok; (PPT-vel vagy más eszközzel kísért) kiselőadások.

A szövegekkel való munka során a tanár alkalmazza a korosztálynak megfelelő grafikai szervezőket is. Közülük csak néhány ismertebbet emelünk ki: fogalomkártya (egy-egy fogalom megtanulására, értelmezésére szolgál), gondolattérkép (a tanulók vizualizálják az összefüggéseket, így könnyebb az értelmezés), idődiagram (egy regény, elbeszélés, dráma vagy hosszabb vers időstruktúrájának szemléltetésére), TTM-táblázat, Venn-diagram.

A tanár számos alkalmazással készíthet digitálisan fogalomkártyákat, fürtábrákat, szerencsekereket stb. Ilyen pl. a Tankocka (learning.apps.com) alkalmazás, amellyel érdekes feladatokat (többválasztásos kvíz, kirakó, kifejtős feladatok, kisfilm stb.) lehet létrehozni. Használata nem túl időigényes, és nagyon jól alkalmazható mind a tanórai, mind az otthoni munka során. Gyakorlásra kiváló a Redmenta oldal is, hiszen könnyen elérhető, áttekinthető, és a tanulók többször is megoldhatják a feladatlapokat. A Kahoot!-on képeket, videókat is lehet a kérdésekhez csatolni, és különféle feladattípusokat is létrehozhatunk.

A munkaformák közül a frontális osztálymunka alkalmazása mellett a páros munka, a csoportmunka, az egyénre szabott (individualizált) munkaforma és a differenciált tananyag-feldolgozás javasolt.

A célok megvalósításában fontos szerep jut az osztálytermen kívüli tanulásnak (könyvtár-, színház- és múzeumlátogatás, egyéb kulturális események látogatása, magyarországi tanulmányi kirándulások, tehetséggondozó napok stb.) is. Az osztálytermi munka mellett fontos az iskolai (és/vagy helyi) könyvtári órákon és író-olvasó találkozókon való részvétel is.

ISKOLAI FELDOLGOZÁSRA JAVASOLT IRODALMI SZÖVEGEK

Az alábbi jegyzékben szereplő osztályokra való bontás nem kötelező jellegű, ami azt jelenti, hogy a tanár más osztályban is tárgyalhatja az adott szöveget. Valamennyi mű választható jelleggel szerepel a jegyzéken. A hosszabb szövegek esetében a tanár részlet(ek) feldolgozását is választhatja a teljes mű helyett.

A tanár a klasszikus irodalmi szövegek választásában követheti a tankönyvet, tehát az abban szereplő műveket választhatja akkor is, ha ezen a listán nem szerepelnek. A klasszikus irodalmi szövegek mellett kötelező a kortárs szövegek tárgyalása (legalább fele-fele vagy még nagyobb arányban), és ha az adott tankönyvben nem szerepel kellő mennyiségű kortárs irodalmi szöveg, azokat a tanár más módon biztosítsa a tanulók számára.

4. osztály:

- » Magyar népmesék
- » Varró Dániel: Túl a Maszat-hegyen
- » Lázár Ervin: Szegény Dzsoni és Árnika
- » Kertész Erzs: Ludmilla megoldja
- » Lackfi János: Jóság néni csokija
- » Nyulász Péter: A fürdők réme
- » Csukás István: Utazás a szempillám mögött
- » Berg Judit: Rumini
- » Szegedi Katalin: Lenka
- » Janikovszky Éva: Velem mindig történik valami
- » Petőfi Sándor: Arany Lacinak
- » Weöres Sándor: Kezdődik az iskola
- » Kányádi Sándor: Három székláb
- » Kortárs magyar versek (pl. Varró Dániel: Email, sms-versek; Nagy Bandó András: Az én anyukám; Ágai Ágnes: A titkokat az ujjaimnak mondom el; Lackfi János: Lányok dala, Fiúk dala)

5. osztály:

- » Magyar népmesék (A só, Kígyós Jancsi, A csillagszemű juhász, A furfangos királykisasszony és az okos molnárlegény)
- » Csukás István, Kormos István, Lázár Ervin, Kányádi Sándor meséi
- » La Fontaine: A bárány és a farkas – Romhányi József: Interjú a farkassal, aki állítólag megette Piroskát
- » Lázár Ervin: Bab Berci köve (dramatizált változat)
- » Móra Ferenc, Tatay Sándor, Gárdonyi Géza, Fekete István történetei
- » Csukás István: Nyár
- » Czigány Zoltán: Csoda és Kósza
- » Wéber Anikó: Visszhangország
- » Méhes György: A galamb, a gombfoci meg a trükkök
- » Roald Dahl: Matilda, A barátságos óriás
- » Békés Pál: A Bölcs Hiánypótló

- » Csukás István: Keménykalap és krumpliorr
- » Kampós Csaba–S. Németh József: A Rezeda család kalandjai
- » Fekete István: Bogáncs
- » Weöres Sándor: Női a dér, álom jár;
- » Kányádi Sándor: Nyárialmafa
- » Szinetár György: Szeptemberi csengetés
- » Kortárs magyar versek (Szabó T. Anna: Rajzolgató, Az otthon, Származás, Az ünnep azé, aki várja, Famese; Varró Dániel: Email, sms-versek; Nagy Bandó András: Az én anyukám; Ágai Ágnes: Kamaszságok (részlet); Lackfi János: Lányok dala, Fiúk dala, Dorottya legyőzi a hisztit)

6. osztály

- » Tündérszép Ilona és Árgyélus (magyar népmese)
- » Állatmesék
- » H. Ch. Andersen: A teáskanna
- » Mítoszok (Daidalosz és Ikarosz, Prométheusz vagy más, Rick Riordan: Percy Jackson és az olimposziak)
- » Bibliai történetek (A vízözön története, Jézus születése)
- » Marék Veronika: Bagollyal nyaraltunk
- » Gyurkovics Tibor: Hegedű az osztályban
- » Kortárs magyar műmesék (Berg Judit, Lazár Ervin, Darvasi László)
- » Kortárs meseregények (Berg Judit: Alma, J. K. Rowling: Harry Potter)
- » Kortárs és klasszikus elbeszélések, gyermek- és ifjúsági regények (Móra Ferenc: A századik könyv, Mészöly Ágnes: Hanga és Várkony, Balázs Ágnes: Lufi és Szamóca, Wéber Anikó: Az osztály vesztese)
- » Petőfi Sándor: János vitéz, Egy estém otthon, Szülőföldemen vagy Az Alföld
- » Arany János: Családi kör
- » Nemes Nagy Ágnes: Nyári rajz
- » Kortárs magyar versek (Szabó T. Anna: Rajzolgató, Az otthon, Származás, Az ünnep azé, aki várja, Famese; Varró Dániel: Email, sms-versek; Nagy Bandó András: Az én anyukám; Ágai Ágnes: A titkokat az ujjaimnak mondom el, Kamaszságok (részlet); Lackfi János: Lányok dala, Fiúk dala)
- » Kortárs drámai szövegek (Szabó Szilvia: Szökevények)

JAVASOLT SZÖVEGEK HÁZI OLVASMÁNYHOZ

- » Bálint Ágnes: Frakk, a macskák réme, Frakk és a foci, Az elvarázsolt egérkisasszony, Szeleburdi család, Hajónapló, Egy egér naplója, Fanni, a modern tündér, Mi újság a Futrinka utcában?, Labdarózsa, Mazsola és Tádé
- » Benedek Elek meséi
- » Csukás István: Tükörbohócok, Süsü, a sárkány, Süsüke, a sárkánygyerek, Süsüke újabb kalandjai, Diótörőcske, Keménykalap és krumpliorr, Nyár a szigeten
- » Fekete István: Vuk, Bogánics, Kele, Hú
- » Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk **(HO)**
- » Illyés Gyula: 77 magyar népmese
- » Szabó Magda: Bárány Boldizsár, Tündér Lala, Sziget-kék
- » H. Ch. Andersen meséi
- » Roald Dahl: Boszorkányok, Matilda, A barátságos óriás, Charlie és a csokigyár, Wonka
- » Michael Ende: Momo
- » Erich Kästner: Emil és a detektívek, A két Lotti
- » Astrid Lindgren: Pippi kalandjai, Ismered Harisnyás Pippit?, Juharfalvi Emil
- » Balázs Ágnes: Lufi- és Szamóca-könyvek
- » Berg Judit: A holló gyűrűje, Liana, Rumini-könyvek, Két kis dinó-könyvek, Drifter – A darknet árnyékában
- » Berg Judit–Kertész Erzszi: A négy madár titka, Az óra rejtélye
- » Berg Judit–Polgár Judit: Alma – A sötét birodalom
- » Békés Pál: A Bölcs Hiánypótló, Meseutazók, A kétbalkezes varázsló, A Félőlény
- » Békés Pál– Berg Judit–Czigány Zoltán–Dragomán György–Finy Petra–Kiss Ottó–Kocsis Péter–Lackfi János–Lőrincz Judit Lívia–Mosonyi Aliz–Nádori Lídia–Nógrádi Gábor: Autósmesék – Mai mesemondóktól
- » Bojti Anna: A lidércerdő mélyén
- » Bosnyák Viktória: Tündérboszorkány, Alfa visszatér, Klott Gatya, ne fárassz!
- » Both Gabi–Dávid Ádám–Finy Petra–Gévai Csilla–Gimesi Dóra–Kiss Ottó–Kovács András Ferenc–Kukorelly Endre–Lackfi János–Marék Veronika–Menyhért Anna–Molnár Krisztina Rita– Papp Eszter–Szabó Borbála–Szabó T. Anna–Tamás Zsuzsanna–Tasnádi István–Tóth Krisztina: A kalóz nagypapa – Családi mesék
- » Czigány Zoltán: Csoda és Kósza, Csoda és Kósza legrégebbi kalandjai, Csoda és Kósza körül a Föld
- » Finy Petra: Bodzaszörp – Mesék nagymamákról és nagypapákról, Almás pite

- » Gévai Csilla: A fecsegő kastély
- » Herendi Viki: Boszi és Mákszem kalandjai
- » Kampós Csaba–S. Németh József: A Rezeda család kalandjai-könyvek
- » Kertész Erzsi: Hat sértett kísértet, Mindig másnap, Labirintó, Ludmilla megoldja, Ludmilla újabb esetei, Göröngyös Úti Iskola-könyvek, Panthera-könyvek
- » Lackfi János: Jóság néni csokija
- » Magyar Katalin: Jeripusz – A magyar népmesék és Tolkien világának találkozása
- » Mészöly Ágnes: Hanga és Várkony-könyvek, Dalmorka, a hobbivarázsló, Sünimanó
- » Mikó Csaba: Mítoszvadászok-könyvek
- » Nógrádi Gábor: Emmike nem semmike, A nagymamám zseni, Alattunk a kincs, Gyerekrablás a Palánk utcában, A bátyám zseni, Az öcsém zseni, Nem vagyok Samu!, Hecseki és a kedves betörők, Galambnagymama, Segítség, értem a kutyámat, Papa, ne már!
- » Nógrádi Gergely: Vau!
- » Nyulász Péter: A fürdőök réme, Helka, Ciprián
- » Somfai Anna: Barátságsháló – A titkok terme
- » Tamás Zsuzsa: A kőoroszlán szíve
- » Tasnádi István: Helló, Héraklész!
- » Varga József: A lendvai vár kapitánya
- » Vészits Andrea: Agáta és a jegenyenyár
- » Wéber Anikó: Visszhangország, Az osztály vesztese, El fogsz túnni, Cseresznyeliget titka, Az ellenállók vezére, A Platánsor rejtélye, A gondolatolvasó, Örökszerda, Busz a ködben, Álmodó tornyok városa, Akit csak a fenyők láttak, Anna Tükörképföldön
- » Zágoni Balázs: Karácsonyi kitérő
- » Katherine Applegate: Fűzfanni, Bob, a legbátrabb, Egy vidra naplója
- » Margit Auer: Mágikus állatok iskolája-könyvek
- » Lee Bacon: Az utolsó ember, A robotok bukása
- » Pamela Butchart: Vámpír van a suliban!, A démoni konyhás néni
- » René Goscinny–Albert Uderzo: Asterix-könyvek
- » Erin Hunter: Warriors – Harcosok-könyvek
- » Kadono Eiko: Kiki, a boszorkányfutár

- » Jeff Kinney: Egy ropi naplója-könyvek
- » M. G. Leonard: A jég gyermekei
- » Usch Luhn: Póniszív-sorozat
- » Kyla May: Egy mopsz naplója
- » Gina Mayer: Lósuttogó Akadémia-könyvek
- » Monica Porter: A budai vár Vagányai
- » J. K. Rowling: Harry Potter 1–4., Bogar bárd meséi
- » Diana Soto: Kitka Bence-könyvek
- » Saša Stanišić: Farkas
- » Harry Voss: Vadóc-könyvek
- » Holly Webb: A hattyú jóslata, A vidrák éneke, A bajba jutott őzgid
- » J. A. White: Árnyiskola – Szellemcsapda

EPIKAI SZÖVEGEK FELDOLGOZÁSA

CÉLOK

A tanuló:

K: váljék fogékonnyá az életkorának megfelelő klasszikus és kortárs epikai művek (részleteik) befogadására;
KC (1.1.4.1)

K: tudjon életkorának megfelelő szöveget némán értőn elolvasni;

K: tudjon rövidebb szöveget szövegűen folyékonyan felolvasni, törekedve a megfelelő hangsúlyra, hanglejtésre, tempóra és szünettartásra;

K: vegyen részt az olvasottak kiváltotta élményekről folyó beszélgetésekben, röviden fogalmazza meg véleményét, azt indokolja meg, hallgassa meg és tartsa tiszteletben társai véleményét;

K: fogja fel a népköltészet és a műköltészet közti különbségeket;

K: ismerje a mese, az elbeszélő költemény, az elbeszélés és az ifjúsági regény műfaji jellemzőit;

K: állapítsa meg a szerzőt, az elbeszélőt, a témát, a helyszínt és az időt;

K: fogja fel a cselekmény menetét;

K: azonosítsa a fő- és a mellékszereplőket, csoportosítsa őket tulajdonságaik alapján, mondjon egyszerűbb véleményt róluk, azt indokolja meg;

K: értse meg az egyszerűbb ok-okozati összefüggéseket;

K: figyelje meg az illusztráció és a szöveg kapcsolatát;

K: vegyen részt a szövegfeldolgozásban, oldjon meg szövegértési feladatokat;

K: fejlessze a hosszabb szövegek olvasásához szükséges kitartás képességét;

KC (5.2.2.2)

K: fejlessze a különböző olvasási stratégiák (lineáris, globális, válogató) alkalmazásának képességét;

V: *olvasmányai során tapasztalja meg különböző kultúrák eltérő életmódját és szokásait;*

KC (2.3.3.1)

V: *az olvasott műveket, illetve műrészleteket jelenítse meg dramatizációval, bábozással, mozgással;*

K: fejlessze az önkifejezés és kreativitás képességét (a szöveg folytatása, más befejezése).

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » tud tájékozódni a könyvekben (cím, tartalomjegyzék, fejezetek);
- » tud életkorának megfelelő szöveget némán értőn elolvasni;
- » tud rövidebb szöveget megfelelő hangsúllyal, hanglejtéssel és *tempóban* szöveghűen *flyékonyan* felolvasni;
- » röviden megfogalmazza olvasmányélményét és véleményét az olvasottakról, *azt megindokolja;*
- » megállapítja a szöveg eredetét, választását megindokolja;
- » ismeri a **mese**, az elbeszélő költemény, az elbeszélés és az ifjúsági regény **műfaji jellemzőit;**
- » megállapítja az elbeszélőt, a témát, **az egyértelműen megjelölt helyszínt és időt;**
- » megállapítja a fő- és a mellékszereplőket;
- » megérti az egyszerűbb ok-okozati összefüggéseket;
- » **felfogja a cselekmény menetét,** és ezt bizonyítja is (pl. sorrendbe állítással);
- » megállapítja az illusztráció és a szöveg kapcsolatát;
- » **megoldja a szövegfeldolgozás írásbeli feladatait.**

FOGALMAK

◦ cím ◦ szerző ◦ író ◦ tartalomjegyzék ◦ fejezet ◦ elbeszélő ◦ téma ◦ helyszín ◦ a cselekmény ideje
◦ főszereplő ◦ mellékszereplő ◦ illusztráció ◦ mese ◦ elbeszélő költemény ◦ elbeszélés ◦ regény ◦ ifjúsági regény ◦ népköltészet ◦ műköltészet

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.3.1.1) KC (1.3.4.1) KC (1.3.4.2) KC (1.3.5.1) KC (2.4.2.1) KC (3.3.1.2) KC (3.3.4.1) KC (5.3.4.1)

Az epikai művekkel való ismerkedés az értő olvasás és a folyékony kifejező olvasás gyakorlásának legkiválóbb lehetősége.

A tanulók szövegértési képességét különböző szövegértési, szövegfeldolgozási technikákkal (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása, szintézis, szelektív olvasás stb.), valamint játékos feladatokkal fejlesztjük, aminél előszeretettel élünk a grafikai szervezők (fürtábra, pókhálóábra, halmazábra, gondolattérkép, jellemtérkép, jóslástábla, TTM, történettérkép, Venn-diagram...) használati lehetőségével, 6. osztálytól digitális formában is.

A tanulókat az epikai művekkel való ismerkedés során szoktassuk a kritikai és a kreatív gondolkodásra, amit a 4. osztályban azzal kezdünk, hogy maguk is tegyenek fel kérdéseket az olvasottakkal kapcsolatban a társaiknak, a tanáruknak, a szüleiknek stb., ezáltal gyakorolva a különböző nézőpontok felismerését.

A szövegértés fejlesztése érdekében rendkívül fontos a szó szerinti és az átvitt jelentés, a lényeges és lényegtelen információk megkülönböztetésének következetes és folyamatos gyakorlása, az életkori sajátosságok figyelembevételével.

A szövegtömörítés és a vázlatkészítés a többi tantárgy tanulásának is az alapját képezi, és teljes egészében átvihető tudás, ezért tudatosan fejlesztjük: tanári minta alapján, tanári segítséggel, majd önállóan, mindeközben adjunk minőségi visszajelzéseket a tanulóknak, hogy folyamatosan tudják jobbitani munkájukat.

Mesék feldolgozása

A mesék sokszor fontos erkölcsi tanulsággal szolgálnak, tükrözik az ember azon hitét, hogy a jó elnyeri jutalmát, a rossz pedig büntetését. A jellemek szélsőségesek, és leegyszerűsített formájukban segítséget nyújtanak a világban való eligazodásban, megkönnyítik a tanulók számára a pozitív értékekkel való azonosulást. A mese tehát – miközben fejleszti a gyermek fantáziáját – identifikációs, utánzási és szereptanulási terep is egyben. A mesék megoldásokat nyújtanak a konfliktusok kezelésére, és oldják a feszültséget (lásd Boldizsár Ildikó meseterápiája).

A mesefeldolgozás során a következő szempontokat figyeltetjük meg a tanulókkal:

- » népmese, műmese;
- » verses mese, prózai mese;
- » mesefajta (tündérmese, állatmese, valós mese);
- » állandó szófordulatok (kezdő, záró és egyéb formulák, pl. Egyszer volt, hol nem volt...; Itt a vége, fuss el véle!; Ment, mendegélt... stb.);

- » mesei szereplők (pl. király, királyfi, királykisasszony, szegény ember, gonosz mostoha, tündérek, boszorkányok, óriások, törpék, sárkány stb.);
- » mesei helyszínek (pl. királyi palota, kerek erdő stb.);
- » átváltozások (pl. békából királyfi stb.);
- » varázserejű tárgyak (pl. köpeny, kantár stb.);
- » meseszámok (pl. 3 fiú, 3 próba, hétfejű sárkány stb.).

A mesefeldolgozás során is ajánlottak a drámapedagógiai eszközök, az előfeltételezésekre épülő jóslás típusú feladatok (cím, kulcsszavak, szakaszos szövegolvasás), illusztráció- és rajzkészítés. A módszerek változatos alkalmazása azonban ne az olvasást helyettesítse, hanem a szöveg megértésében segítse a tanulókat.

Mondák feldolgozása

A mondák szerkezete általában egyszerű, cselekményük egyetlen mozzanattól áll, ezért a feldolgozásuk általában nem okoz problémát. A mondának mindig van valóságalapja, az különbözteti meg a mesétől. A feldolgozás során ezt tudatosítsuk a tanulóknak.

Elbeszélések feldolgozása

Az elbeszélések kiválóan alkalmasak a tanulók emberismeretének, érzelmi kompetenciáinak és problémamegoldó képességeinek a fejlesztésére.

A feldolgozás középpontjában a cselekmény áll: a főhős valamilyen problémával szembesül, és az események ennek a problémának a megoldásához vezetnek. A feladattípusok közül kiválóan alkalmazható a cselekménytáblázat (valaki, akar valamit, de, ezért), amelynek segítségével feltárhatók a szereplők szándékai és cselekedeteik kölcsönhatásai. A cselekményhez és annak szerkezetéhez kapcsolódnak az elemzés többi szempontjai: szereplők (jellemek), helyszínek, idő, érzelmek. Az elbeszélések szerkezetének feltárására alkalmas a történettérkép is, amelyben a tanulók összegyűjtik a következőket: helyszín, idő, főszereplő(k), a probléma, legfontosabb események, megoldás. Az ilyen típusú feladatok a tanulók logikus gondolkodását, valamint tér-idej szemléletét is fejlesztik. A belső hang technika segítségével a tanulók beleképzelik magukat az adott szereplő helyzetébe, és megfogalmazzák, mit gondolhatott egy adott pillanatban. Az olvasottak összefoglalására jól használható a történetkeret.

A gyermekregények feldolgozása

A gyermekregények felbecsülhetetlen szerepet töltenek be az olvasóvá nevelésben, feltéve ha azokat a tanulók örömmel olvassák. A mai felgyorsult világban a gyermekek szívesebben olvasnak olyan könyveket, amelyek az ő életükről, gondolkodásukról, érzelmeikről szólnak, és amelyek szóhasználata nem okoz nekik nehézséget. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy ne olvassunk olyan klasszikus gyermekregényeket, amelyek számíthatnak a tetszésükre, és amelyeket be tudnak fogadni.

A gyermekkönyvek feldolgozásában jól használható a folyamatolvasás. A tanár ütemezze az olvasást, és a feldolgozás során váltakozzék az irányított, valamint a részben vagy teljesen önálló szövegfeldolgozás.

Ha a választott regényből film is készült, azt ne előre, hanem csak a szövegfeldolgozás után nézzük meg a tanulókkal! A filmnézés „ígérete” motiválhatja az olvasást. A film utólagos megtekintése lehetőséget ad arra is, hogy összehasonlítsuk az írott és a mozgóképpel feldolgozott alkotásokat, azok hasonló és eltérő vonásait.

Segédanyagok:

Kooperatív módszerek, technikák: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ucq61tb>

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást változatos módon bizonyíthatják a tanulók: írásbeli feladatsor megoldásával, dramatizációval vagy más megjelenítési formában, kreatív írással stb.

LÍRAI SZÖVEGEK FELDOLGOZÁSA

CÉLOK

A tanuló:

K: válják fogékonnyá az életkorának megfelelő klasszikus és kortárs lírai művek befogadására;

KC (1.1.4.1)

K: különböztesse meg a verset a prózától;

K: különböztesse meg a nép- és a műköltészeti alkotásokat, ismerje a főbb sajátosságait;

K: fogalmazza meg a vers kiváltotta gondolatait és érzéseit;

K: ismerje fel a vers témáját és hangulatát;

K: ismerje fel a versszakot, a verssort, a rímet, valamint a tanult költői képeket (költői jelző, hasonlat, megszemélyesítés) és alakzatokat (ismétlés, refrén);

K: fejlessze a hangos (kifejező) olvasás képességét;

K: fejlessze a kreatív önkifejezés (pl. rímalkotás, versírás, versátírás) képességét.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

» sajátosságaik alapján **megkülönbözteti a nép- és a műköltészeti alkotásokat;**

» **megfogalmazza a vers kiváltotta gondolatait** és érzéseit;

» **megállapítja a vers középpontjában álló gondolatot,** illetve hangulatot;

» **felismeri a versszakokat és a verssorokat;**

» **felismeri a páros és a keresztrímet, a költői jelzőt,** a hasonlatot, a megszemélyesítést, az ismétlést és a költői kérdést;

» tud rímelő szavakat írni.

FOGALMAK

◦ vers ◦ műköltészet ◦ népköltészet ◦ hangulat ◦ versszak ◦ páros rím ◦ keresztrím ◦ költői jelző
◦ hasonlat ◦ megszemélyesítés ◦ költői kérdés ◦ ismétlés ◦ verssor

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.3.1.1) KC (1.3.4.1) KC (1.3.4.2) KC (1.3.5.1) KC (3.3.4.2) KC (5.1.1.1)

Az élményt kínáló szövegek között kiemelt helyet foglalnak el a versek. A gyermekek – a mesékhez hasonlóan – már az óvodai nevelés során számos verssel találkoznak. Korán érzékelik a ritmust és a rímet, általában ezért kedvelik a verseket. Az iskolában fokozatosan nehezebben értelmezhető, rejtett jelentéstartalommal bíró versekkel is találkoznak. Mivel az alsóbb osztályokban még mindig természetes kíváncsisággal fordulnak a lírai művekhez, a tanárnak ügyelnie kell arra, hogy az elemzés ne rontsa el azt az élményt, amit a vers bemutatása, megismerése kelt, hiszen a versek szeretetének erősítése a cél.

A versfeldolgozás nehézségének egyik legfőbb oka az, hogy a lírai művek az ember külső és belső világát, a lélek legmélyebb érzéseit, gondolatait ábrázolják. A másik oka az, hogy ennek a korosztálynak nincsenek irodalomtörténeti, verstani és stilisztikai ismeretei, ezért „csak” érzelmi és képi úton tudnak közelíteni a versekhez. Ha a tanár kellő odafigyeléssel tervezi meg a versfeldolgozó tevékenységet, a tanulók (vagy egy részük) a vers érzelmi, képi megközelítésétől fokozatosan ráéreznek a mélyebb jelentéstartalomra. Ennek fontos feltétele, hogy olyan művekkel kerüljenek kapcsolatba, amelyek nem haladják meg az értelmi és érzelmi szintjüket. A tanár olyan módszereket alkalmazzon, amelyek hozzásegítenek ahhoz, hogy a gyerekek szeressék, értsék meg a verseket, és gyönyörködni is tudjanak bennük.

Az epikai művekhez hasonlóan a lírai művek tárgyalására is a befogadasközpontúság jellemző. A befogadás lényege az élmény átélése, az élmény a mű fő jelentése.

A versfeldolgozás során kiválóan alkalmazhatók különböző drámapedagógiai módszerek, amelyek segíthetik a tanulót abban, hogy ne csak passzív befogadó legyen, hanem aktív cselekvéssel teremtse meg a vers világát. A drámajáték által kiváltott érzelmek – a tanuló aktív részvételének köszönhetően – sokkal erősebbek, így az általa szerzett tudás is tartósabb.

A tanulókkal fel lehet idéztetni a versben megjelenítetthez hasonló élményeiket, lerajzolhatják akár párban is a vers valamely szereplőjét, az érzéseket megjeleníthetik arckifejezéssel, testtartással. Az ilyen jellegű tevékenységek erősítik az élmény átélését és a vers üzenetének a megértését.

Mivel a drámajátékokhoz általában együttműködés szükséges, alkalmazhatunk csoportmunkát, páros munkát, de a vers tartalmának kibontásakor a közös átélés érdekében a frontális munka ajánlott.

A tartalmi elemzést fokozatosan kövesse formai elemzés is: a ritmus, a rímek, a verssorok hosszának, a mondatok és verssorok számának, esetleges egyezésének vagy eltérésének megfigyelése. A ritmus a vers legkönnyebben észrevehető stilisztikai eleme. Érzékeltethetjük tapssal, kopogással, lépegetéssel, stb. A tanulók általában kedvelik a rímkeresést, és fokozatosan meg is nevezzük nekik az egyszerűbb rímeket (páros- és keresztrím). A költői jelzők, megszemélyesítések, hasonlatok, az ismétlés és a költői kérdés felismerése és önálló megnevezése 6. osztályos követelmény.

A formai jegyek feltárása sose legyen öncélú, hanem a tartalmi elemzést erősítse, a gyermekek érezzék rá a tartalom és a forma elválaszthatatlan egységére.

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást szóbeli felelet, írásbeli feladat, kreatív írásmű készítésével bizonyíthatják a tanulók.

DRÁMAI SZÖVEGEK FELDOLGOZÁSA

CÉLOK

A tanuló:

K: fejlessze az életkorának megfelelő drámai, illetve dramatizált szövegek befogadásának képességét;

KC (1.1.4.1)

K: vegyen részt a szöveg kiváltotta érzelmekről, gondolatokról folyó beszélgetésben;

KC (2.3.3.1)

K: fogja fel a drámai/dramatizált szöveg cselekményét, állapítsa meg a cselekmény helyét és idejét;

K: azonosítsa a fő- és a mellékszereplőket, mondjon róluk véleményt;

K: ismerje a drámai/dramatizált szöveg jellemzőit (párbeszéd, rendezői utasítások);

V: az olvasott műveket, illetve műrészleteket jelenítse meg dramatizációval, bábozással, mozgással;

K: fejlessze az önkifejezés és kreativitás képességét (a szöveg folytatása, más befejezése).

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » megállapítja a drámai mű cselekményének helyét és idejét;
- » csoportosítja a szereplőket;
- » megállapítja a drámai szöveg cselekményét, és ezt egy választott módon bizonyítja;
- » ismeri a drámai szöveg jellemzőit (párbeszéd, rendezői utasítások);
- » tudja folytatni a történetet, más befejezést alkot.

FOGALMAK

◦ dráma ◦ cselekmény helye és ideje ◦ párbeszéd ◦ rendezői utasítások ◦ dramatizálás ◦ drámajáték

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.3.1.1) **KC** (1.3.4.1) **KC** (1.3.4.2) **KC** (1.3.5.1) **KC** (2.4.2.1) **KC** (3.3.4.1) **KC** (3.3.4.2) **KC** (5.1.1.1) **KC** (5.3.4.1)

A második szakaszban a tanulók kortárs gyermekdrámák, dramatizált szövegek és drámajátékok mentén ismerkednek a dráma műnemével. A szövegfeldolgozás hasonlít az epikai művek feldolgozásához.

A dráma játéktevékenységek formájában nagyon korán megjelenik a gyermekek életében, hiszen az utánzó játékok, a szerepjátékok is tartalmaznak ún. „mintha élményt”: orvosok, mozdonyvezetők stb. bőrbe bújva már egész kicsi korban színházasdit játszanak. Ezek a játékok úgy fejtik ki fejlesztő hatásukat, hogy a gyermek az eredeti cselekvésekhez hasonló tevékenységeket produkál. Valójában a dráma is „mintha” jellegű tevékenység: úgy teszek, mintha valaki más lennék; úgy teszek, mintha ebben a helyzetben lennék.

A drámapedagógia nem a tudás passzív befogadására épül, hanem az élményen alapuló cselekvéses tanulásra. Elsődleges célja a drámán keresztül történő nevelés. A gyermek a drámajátékokban való cselekvő részvétel során megismeri az őt körülvevő világot, ugyanakkor saját belső világát is. A drámapedagógia a társakkal végzett közös dramatikus játéknak köszönhetően hozzájárul a személyiség pozitív fejlődéséhez, tehát a személyiségfejlesztés és a szocializáció módszere is. A drámapedagógia eszköze a drámajáték. A drámajáték gyűjtőfogalom: magában foglalja a különböző készségfejlesztő és szerepvállalást igénylő játékokat.

Segédanyagok:

Dramatizált mesék és más drámai szövegek: Netdrama_uj (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/eiworxp>)

Drámapedagógiai órák: <https://mek.oszk.hu/16500/16584/16584.pdf>

Színjátékok: Csemadok » Színjátékok (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/lezlk5f>)

Péteri Kálmánné: Játsszuk el a mesét! – Dramatizált szövegek gyűjteménye jelmez- és díszletötletekkel

Péteri Kálmánné: Mélyen tisztelt publikum!

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást változatos módon bizonyíthatják a tanulók: dramatizációval vagy más megjelenítési formában való aktív részvétellel, kreatív írással stb.

ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A szövegbefogadói képességgel párhuzamosan fejlesztjük a szövegalkotói képességet is. A tanulók a megismert irodalmi szövegek mentén az egy-két mondatból álló szövegtől a tartalomíráson/összefoglaláson keresztül eljutnak a klasszikus szövegfajták (elbeszélés, leírás, jellemzés) alkotásához. Alkotói kedvüket és fantáziájukat a kreatív írás keretében valósíthatják meg. A befogadáshoz hasonlóan itt is dominál az epika, de a lírai és drámai szövegek írásába is be kell vezetni a tanulókat.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

KC (1.1.1.1) KC (1.3.3.1) KC (2.3.3.1) KC (4.1.1.1) KC (4.1.2.1) KC (4.1.3.1) KC (5.1.1.1)

A második szakaszban a megismert irodalmi szövegek mentén a tanár fokozatosan fejlessze a tanulók írásbeli szövegalkotási készségét. A fokozatosság a szövegek terjedelmére és követelményszintjére egyaránt vonatkozik. Alapvető fontosságú, hogy megtanítsa őket szöveget/szövegrészt tömöríteni, ami leginkább a tartalomíráshoz szükséges. A 4. osztályban rövidebb szövegek, esetleg szövegrészek alapján mutassa be/demonstrálja a tartalomírás lépéseit, stratégiáit, majd azokat idővel egyre hosszabb szövegeken gyakoroltassa a tanulókkal.

Az irodalmi szövegekhez kapcsolódva fokozatosan készítse fel a tanulókat a fogalmazás fajtáinak megírására is: pl. egy adott szöveg vagy film nyomán elbeszélés írására, a helyszín leírására, szereplő bemutatására stb. Mindegyik szövegfajta esetében fontos az alkotásuk lépéseinek és stratégiáinak a tudatosítása, tanári modellezése (Mi legyen a bevezetésben?, Miről szól a tárgyalás és annak esetleges részei?, Hogyan fejezzük be a szöveget?).

A tanár változatos és érdekes feladatokkal adjon lehetőséget a kreatív írás gyakorlására is.

Valamennyi szövegfajta alkotása során szoktassa őket a tartalmi, szerkezeti és helyesírási-nyelvhelyességi szempontoknak való megfelelés betartására, valamint a saját és társaik szövegeinek értékelésére és javítására.

Segédanyagok:

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/bv0vuam> (szövegtípusok, fogalmazás)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/q9cu2e1> (fogalmazástanítás másképpen)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1dlqmv5> (kreatív írás)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/we5yhey> (kreatívírás-tanítás)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8mo1vvp> (segédanyagok a szövegalkotáshoz)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/chi95rn> (kreatívírás-munkafüzetek)

Ötletek, módszerek:

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ngtg1p0> (ötletek a fogalmazás tanításához)

<https://ofi.oh.gov.hu/kreativ-iras> (kreatív írás)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/oqs9p70> (kreatív írás)

Okostankönyv:

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fxjiimr>

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hyquaaw>

ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS

CÉLOK

A tanuló:

K: röviden fogalmazza meg olvasmány-, színházi és filmélményét, az általuk kiváltott érzelmeit, valamint véleményét;

K: foglalja össze az olvasott/hallott/látott irodalmi szövegek, illetve adaptációk tartalmát;

K: mutassa be a helyszínt, készítsen személyleírást a szereplőkről, jellemezze a szereplőket;

K: mesélje el a cselekményt valamelyik szereplő nezőpontjából;

K: folytassa a történetet, írjon más befejezést az olvasott/hallott/látott műhöz;

K: megadott szempontok alapján írjon rövid mesét;

K: készítse el rövid mese(részlet) dramatizált (párbeszédes) változatát;

K: írásművéhez készítsen gondolattérképet/vázlatot;

K: ügyeljen a szöveg nyelvi megformálására, tagolására, a pontos és megfelelő szóhasználatra, a helyesírásra;

V: számítógépes alkalmazások segítségével szerkessze meg a szövegét;

K: értékelje saját és társai szövegét;

V: tanári felszólításra, kézikönyvek segítségével javítsa ki a hibáit.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » megfogalmazza olvasmány- és színházi élményét;
- » megfogalmazza a véleményét a szövegről;
- » összefoglalja az irodalmi szöveg tartalmát;
- » bemutatja a helyszínt, *jellemzi a főbb szereplőket*;
- » más szereplő nézőpontjából meséli el a cselekményt;
- » folytatja, illetve befejezi a történetet;
- » megadott szempontoknak megfelelően mesét ír;
- » rövid mesét/meserészletet dramatizál.

FOGALMAK

◦ szöveg ◦ helyszín ◦ szereplő ◦ jellemzés ◦ dramatizálás ◦ nézőpont ◦ párbeszéd ◦ elbeszélés ◦ leírás

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást a tanulók az adott szövegtípusok alkotásával és kreatív írással bizonyíthatják.

HAGYOMÁNYŐRZÉS ÉS KULTÚRA

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A témakör célja a tanulók bevezetése az egyetemes magyar kultúra/művelődéstörténet szerteágazó és sokszínű világába, ezen belül a magyar ünnepek, hagyományok és népművészet ismeretébe. A tanulók megismernek néhány kimagasló magyar hírességet, pl. Nobel-díjasokat, feltalálókat. A témakör lehetőséget kínál az egyetemes és a helyi magyar értékek megismerésére, valamint az irántuk tanúsított pozitív, megőrző és átörökítő magatartás kialakítására. Fontos szempont a régi értékek újragondolásának tudatosítása a fiatal nemzedékekben.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A téma céljai bizonyos napokhoz, eseményekhez (pl. tevékenységi napok, iskolai ünnepélyek) kötődnek, és részben nem hagyományos tantermi formában valósulnak meg. A második szakaszban március 15., a magyar költészet napja, a lendvai vár, a kerek perec és a hímes tojás fogalmak tárgyköre tárgyalandó.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

Javasolt tevékenységek: projekt munka, gyűjtő munka, plakát készítése és bemutatása stb.

A tevékenységek megtervezésében és kivitelezésében a tanárt az alábbi honlapokon levő anyagok is segíthetik:

» <https://nepszokasok.hu>

» <https://magyarsaghaza.hu>

» <https://jelesnapok.hu>

» <https://hungarikum.hu>

» <https://muravidek.re>

» <https://ertektar.si>

KC (1.2.3.1) KC (1.3.4.2) KC (1.3.5.1) KC (2.3.1.1) KC (2.4.2.1) KC (3.3.3.1) KC (4.1.3.1) KC (5.1.1.1) KC (5.3.4.1) KC (5.3.5.1)

HAGYOMÁNYÖRZÉS ÉS KULTÚRA

CÉLOK

A tanuló:

- K:** ismerje a magyar hagyományokat, külön hangsúllyal az ünnepekhez kötődőket;
- K:** ismerje a magyar nemzeti ünnepeket és azok jelentőségét;
- K:** ismerje a magyarsághoz kötődő fontosabb jeles napokat;
- K:** ismerjen néhány híres magyar tudóst, zeneszerzőt, képzőművészt, sportolót;
- K:** ismerje a hungarikum fogalmát, ismerjen néhány magyar értéket;
- K:** ismerjen néhány helyi magyar értéket;
- K:** alakítson ki pozitív viszonyt az örökség és az értékek iránt;
- K:** vegyen részt magyar jellegű eseményeken, rendezvényeken.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » ismeri a fontosabb magyar hagyományokat;
- » **ismeri a fontosabb magyar nemzeti ünnepeket;**
- » ismer néhány hungarikumot;
- » ismer néhány helyi magyar értéket;
- » pozitív viszonyt alakít ki az örökségek és az értékek iránt;
- » részt vesz magyar jellegű eseményeken, rendezvényeken.

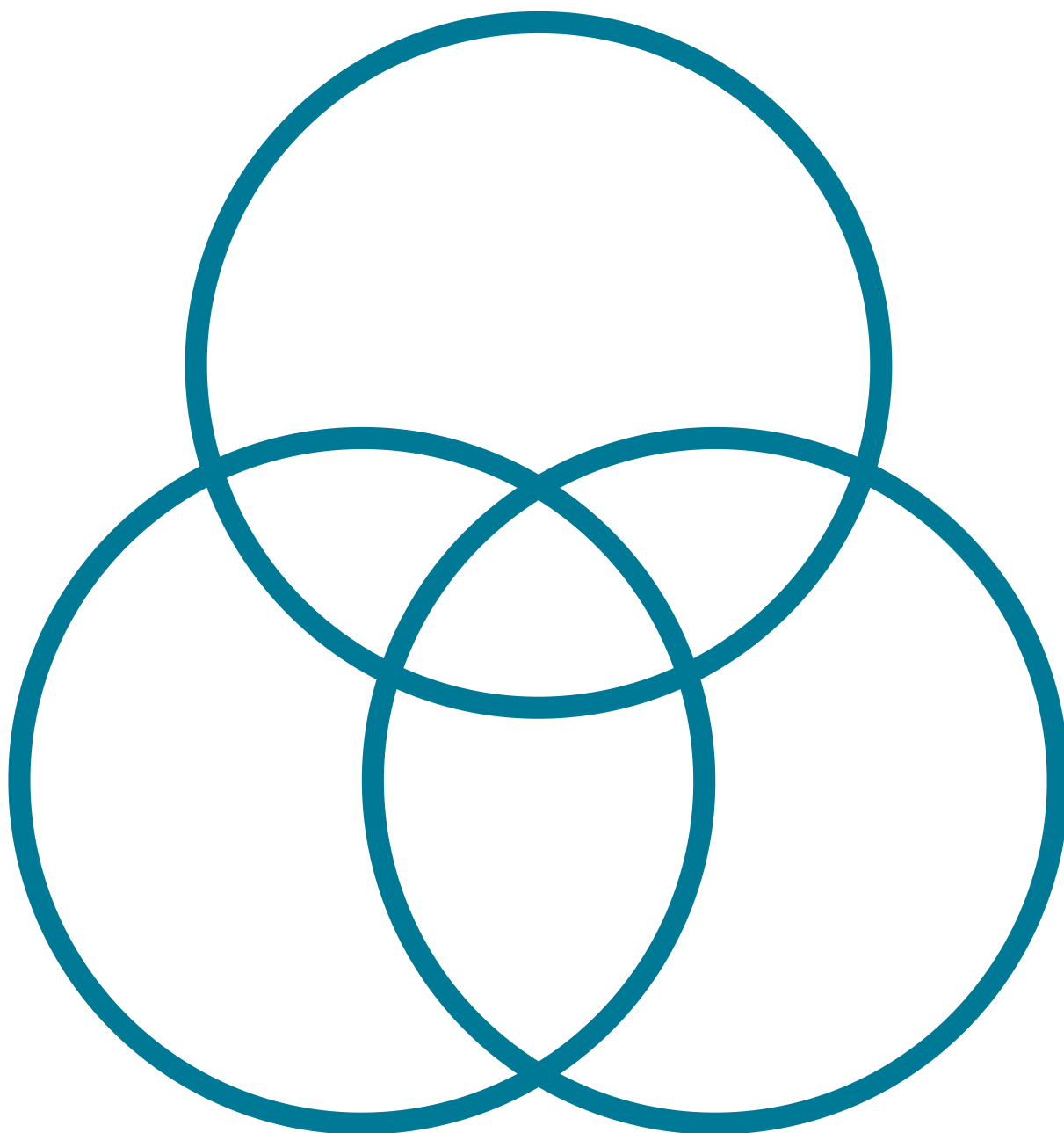
FOGALMAK

- hagyomány ◦ szokás ◦ nemzeti ünnep ◦ magyar költészet napja ◦ hungarikum ◦ helyi magyar érték
- örökség

MAGYAR MINT ANYANYELV

HARMADIK NEVELÉSI-OKTATÁSI SZAKASZ

TÉMÁK, CÉLOK, KÖVETELMÉNYEK

HALLOTT NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÉRTÉSE ÉS ALKOTÁSA

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Az anyanyelvi órákon a felsőbb osztályokban gyakran háttérbe szorul a beszédképesség fejlesztése annak ellenére, hogy a szóbeli kommunikációnak nagyon fontos szerepe van a magánéleti, a hivatalos és a szakmai beszédhelyzetekben is. A harmadik szakaszban a kommunikációs szándékok kifejezése mellett a tanulók különböző szóbeli szövegtípusok alkotásában is jártasságot szereznek, gyakorolva az elbeszélő és a leíró közlésmódot. A tanár segítségével törekednek a köznyelvi szókincs, kiejtés, hangsúly és hanglejtés alkalmazására.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

Az anyanyelvi nevelés talán legelhanyagoltabb részét jelenti a beszédprodukciónak és a beszédértés fejlesztése annak ellenére, hogy a nyelv elsősorban „hangosan” működik. A nyelvi illemszabályokat betartó, a kommunikáció tényezőihez alkalmazkodni tudó tudatos nyelvhasználó modern világunkban is elvárt cél, hiszen számos szakmában/foglalkozásban (óvónő, tanár, bemondó, újságíró, pszichológus stb.) alapkövetelmény. Kialakításában az iskolának, elsősorban az anyanyelvtanároknak van a legfontosabb szerepük, hiszen a családon belüli kommunikáció zsugorodása miatt már az egyszerűbb szövegek alkotása is gondot jelent a fiatalok számára. Az udvariassági formák bővítése, a kommunikációs szándékok kifejezése/megértése, a három klasszikus szövegtípus (elbeszélés, leírás, jellemzés) mellett a harmadik szakaszban az érvelési képesség fejlesztésére helyezünk nagy hangsúlyt.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A tanulók évente legalább két alkalommal tartsanak kiselőadást (egyszer tanár által meghatározott szövegtípusban és témában, egyszer pedig szabadon választva). A beszédprodukciónak során a formatív értékelés elvei alapján járjunk el (sikerességi kritériumok megbeszélése, tanári és tanulói visszajelzések, ön- és társértékelés), és mindig adjunk lehetőséget a jobbításra. A monologikus szövegek alkotása mellett fejlesszük a mindennapi életben előforduló beszédhelyzetekben való megfelelő és célravezető részvétel képességét, pl. a segélyhívók használatakor, az életkornak megfelelő ügyintézésben (könyvtár, orvos, posta stb.). Ne ragadjunk le a kétszemélyes kommunikációs helyzeteknél, időnként a többszemélyes kommunikációra is adjunk lehetőséget. Lehet ez vitatkozás, disputa, pl. egy bemutatott könyvről, az MI által írt beszédről

(https://www.youtube.com/watch?v=DlhiBso_o_w) stb. A szövegértés tanulási képességet is jelent, ezért fejlesztésének mulasztása egyéb területeken is lemaradást eredményez.

KC (5.1.2.1) **KC** (3.3.3.1) **KC** (3.3.2.1) **KC** (2.1.2.1) **KC** (1.2.3.1) **KC** (1.2.3.2) **KC** (1.3.4.1) **KC** (5.1.5.1)

BESZÉDÉRTÉS

CÉLOK

A tanuló:

K: fejlessze a monologikus és dialogikus nem művészi szövegek értésének képességét;

KC (3.3.2.1)

K: magánéleti, közéleti és hivatalos párbeszédű szövegeket meghallgatva állapítsa meg a beszélgetőpartnereket és a beszélgetés témáját;

KC (1.1.1.1)

K: állapítsa meg a beszédpartnerek társadalmi, életkorbeli viszonyát (pl. ismerős/ismeretlen, egykorú/különböző korú);

K: értékelje a beszédpartnerek nyelvi és nem nyelvi viselkedését (pl. udvariasság, kedvesség);

K: állapítsa meg a szöveg szándékát, jósolja meg várható következményeit;

K: fejlessze az ismeretterjesztő szövegek, fogalommeghatározások, reklámok, hírek, interjúk és tájékoztató szövegek megértését, figyelembe véve a környezeti és társadalmi összefüggéseket;

KC (2.2.1.1)

K: válaszoljon a szövegre vonatkozó kérdésekre, és maga is tegyen fel kérdéseket a szöveggel kapcsolatban;

K: állapítsa meg a lényeges adatokat (téma, ki?, hol?, mikor?, miért? stb.), azokat rendezze gondolattérkép vagy más grafikai szervező segítségével;

K: foglalja össze a szöveget;

K: fejtse ki véleményét a szövegről (érdekesség, meggyőző erő, hitelesség szempontjából);

K: figyelje meg a beszélők szóbeli megnyilvánulását és a nonverbális kommunikáció néhány elemét (pl. testbeszéd, gesztikuláció, szemkontaktus, mimika);

K: értékelje a beszélők nyelvi teljesítményét érthetőség szempontjából.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » megállapítja a beszélgetőpartnereket és a beszélgetés témáját;
- » megállapítja a szöveg szándékát;
- » megért ismeretterjesztő szövegeket, **reklámokat, híreket**, interjúkat és tájékoztató szövegeket;
- » megállapítja a szöveg lényeges adatait (téma, ki?, hol?, mikor?, miért? stb.);
- » összefoglalja a szöveget;
- » kifejti véleményét a szövegről;
- » értékeli a beszélők nyelvi teljesítményét érthetőség szempontjából.

FOGALMAK

◦ szöveg ◦ szándék ◦ téma ◦ ismeretterjesztő szöveg ◦ reklám ◦ hír ◦ interjú ◦ testbeszéd ◦ vélemény

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A tanulók kapjanak lehetőséget arra, hogy változatos módon bizonyíthassák a beszélt szövegek értését.

BESZÉD

CÉLOK

A tanuló:

K: használja az udvariassági formákat (megszólítás, bemutatkozás, köszönés, elköszönés);

KC (1.1.1.1)

K: tudjon részt venni különböző, életkorának és érdeklődési körének megfelelő kommunikációs helyzetekben, biztonságos, nyitott és támogató tanulási környezetben;

KC (1.1.5.1 | 1.3.4.2)

K: fejlessze a gondolatok és érzelmek érthető és hatékony szóbeli közlésének képességét;

KC (1.1.1.1)

K: tudjon kérést, tudakozódást, köszönetet, gratulációt, együttérzést kifejezni, elnézést és bocsánatot kérni, egyetértést vagy egyet nem értést kifejezni, véleményt nyilvánítani és meghallgatni, tartsa tiszteletben mások véleményét;

KC (2.1.2.1)

K: tudjon mesélni valós, filmes és olvasmányélményeiről, jövőbeli terveiről, kívánságairól, időszerű eseményekről;

K: legyen képes kiselőadást készíteni előre megadott témában (pl. ismerős és ismert személy bemutatása; táj és település bemutatása, folyamatleírás, film- és könyvismertető);

K: tudjon információkat gyűjteni nyomtatott szövegekből, az internetről, különböző személyektől;

KC (4.1.3.1 | 5.2.4.2)

K: a közlési szándéknak megfelelően törekedjen az érthető beszédre, a helyes szó- és mondathasználatra, a regionális köznyelv használatára, a megfelelő tempóra, a szünettartásra, a kiejtésre, a hangsúlyozásra és a hanglejtésre;

K: törekedjen a szóhasználat és a testbeszéd összehangolására;

K: értékelje saját és társai szereplését.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » használja az udvariassági formákat (megszólítás, köszönés, bemutatkozás);
- » részt vesz különböző, életkorának és érdeklődési körének megfelelő beszédhelyzetekben;
- » szóban megfogalmazza gondolatait és érzelmeit;

- » **tud kérést**, tudakozódást, **köszönetet**, **gratulációt kifejezni**, **bocsánatot kérni**, **véleményt** nyilvánítani és **meghallgatni**, **tiszteletben tartva mások véleményét**;
- » **tud mesélni valós és olvasmányélményeiről**, jövőbeli terveiről és időszerű eseményekről;
- » **szóban bemutat személyt**, ismertet könyvet/filmet;
- » tud információkat gyűjteni nyomtatott szövegekből, az internetről, különböző személyektől;
- » érthetően beszél, törekszik a regionális köznyelv használatára.

FOGALMAK

◦ szöveg ◦ kiselőadás ◦ személyleírás ◦ könyvismertető ◦ vélemény ◦ információkeresés ◦ regionális köznyelv ◦ filmismertető

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A célok megvalósítását szóbeli teljesítmény alapján mérje a tanár, akár párban vagy csoportban is.

NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK OLVASÁSA ÉS ÉRTÉSE

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Az olvasás és a szövegértés mindennapjaink állandó, szükségszerű és kikerülhetetlen velejárója: ez a tanulás alapfeltétele, hiszen segítségével tanulunk, művelődünk, tájékozódunk stb. A szövegértés tervszerű és folyamatos gyakorlás révén valósul meg, aminek nélkülözhetetlen feltétele a biztos olvasástechnikai jártasság.

A tanulók életkoruknak megfelelő magánéleti, hivatalos, publicisztikai és ismeretterjesztő szövegek hangos és néma olvasásával fejlesztik olvasástechnikájukat és olvasásértési készségüket. Ismeretterjesztő szövegek kapcsán a hangos olvasást is gyakorolják.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A szövegértés az alapja a tanulásnak, a kikapcsolódásnak, a személyes fejlődésnek, és ez ad eszközt a fiataloknak ahhoz, hogy kompetensen és aktívan vegyenek részt a saját közösségük és a társadalom tagjaival folytatott kommunikációban.

A harmadik szakaszban a tanulók a globális értés mellett fejlesztik az adatok és információk keresésének és értelmezésének képességét, valamint a kritikai olvasást (szövegre való reflektálás) is.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

KC (3.3.4.2) KC (3.1.1.1) KC (2.2.2.1) KC (1.1.4.1)

A szövegértés fejlesztése során kiemelt figyelmet érdemes szentelni a kooperatív technikáknak (pl. INSERT, TTM-módszer, ötletbörze, fűrtábra, jóslás stb.). Ezek a módszerek a tanulók kiscsoportos tevékenységén alapulnak, és nagyban hozzájárulnak az értelmi, a szociális és az együttműködési képességek kialakulásához és fejlődéséhez. A kooperatív tanulási formák konstruktív tanulási elméletre épülnek, alkalmazásuk során az ismeretek elsajátítása nemcsak befogadó, hanem alkotó módon is történik. Mivel az efféle tanulás tevékenységen alapszik, erőteljesebb a motiváció. A kooperatív csoportokban a hangsúly a közös munkán, az együttműködésen van. A tanulók megtanulják, hogyan viszonyuljanak egymáshoz, növelik önbizalmukat, és erősítik kritikai érzéküket. A csoportok általában heterogének, így a gyengébben teljesítő tanulók esélyt kapnak arra, hogy ne maradjanak le, a jobb képességűek pedig tanítva tanulhatnak, így elmélyültebb tudásra tesznek szert. A nem művészi szövegek értésének fejlesztéséről a Tantárgy-pedagógiai útmutatóban olvasható bővebb leírás.

A szövegfeldolgozás szakaszai

A jó szövegértés alapjaihoz, illetve fejlesztéséhez hozzátartozik, hogy szövegfeldolgozás közben a tanulók megfigyelik és azonosítják azokat a szövegértési stratégiákat, amelyeket alkalmaznak.

A hatékony szövegfeldolgozás szakaszaiban alkalmazható stratégiák:

1. Felkészülés az olvasásra:

- az olvasás céljának tisztázása,
- a szöveg átfutása, információszerzés annak hosszúságáról, struktúrájáról, külső megjelenéséről,
- a témához kapcsolódó előzetes tudás aktiválása.

2. Olvasás alatti stratégiák:

- jelentés konstruálása,
- a legfőbb gondolatok megállapítása,
- jóslások,
- a megértés nyomon követése,
- következtetések.

3. Olvasás utáni stratégiák:

- összefoglalás,
- a végső következtetések levonása,
- kérdések felvetése,
- a szöveg áttekintése,
- a szövegfeldolgozáskor használt stratégiák felidézése.

A hatékony szövegfeldolgozás módszertani elvei:

- A szövegértést sokféle és változatos műfajú, formájú szöveg feldolgozásával kell fejleszteni.
- A hatékony szövegértés-tanításnak tartalmaznia kell a szövegértés modellezését, a felépülésének a magyarázatát.
- A tanulóknak lehetőséget kell adni az önálló gyakorlásra, a tanárnak folyamatosan vissza kell jeleznie arról, mit kell tenniük a jobb szövegértés érdekében.

OLVASOTT SZÖVEGEK ÉRTÉSE

CÉLOK

A tanuló:

K: gyakorolja az olvasási stratégiák alkalmazását;

K: olvasson és tudjon értelmezni érdeklődésének és életkorának megfelelő elbeszélő, leíró és ismeretterjesztő szövegeket, ismertetések (pl. film, könyv...), kritikusan értékelje a megjelenített fenntarthatósági kérdéseket;

KC (2.1.1.1)

K: olvasson és tudjon értelmezni folyamatos magánéleti és hivatalos szövegeket: magán- és hivatalos levelet, kérvényt, önéletrajzot, pályázatot;

K: olvasson és tudjon értelmezni nem folyamatos szövegeket, pl. plakátot, szórólapot, időjárás-jelentést, színlapot, programajánlót, reklámot;

K: tudjon egyszerűbb táblázatról és grafikonról adatokat leolvasni;

K: olvasson és tudjon értelmezni publicisztikai szövegeket: hírt, hirdetést, interjút;

K: állapítsa meg a szöveg szándékát, feladóját és címzettjét, valamint a lényeges adatokat (téma, ki?, hol?, mikor?, miért?, hogyan? stb.);

K: fejtse ki véleményét a szövegről (érthetőség, érdekesség, hitelesség szempontjából);

K: fejlessze a szövegértési képességét különböző technikák és módszerek által;

K: tudjon elektronikus és nyomtatott szótárak segítségével ismeretlen szavakat megmagyarázni;

KC (4.1.1.1)

K: önállóan alkalmazza a szövegértés alapvető eljárásait;

K: kritikusan értékelje az adatok, információk és digitális tartalmak megbízhatóságát;

KC (4.1.2.1)

K: fejlessze a kritikai olvasási készségét.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

» megért életkorának megfelelő elbeszélő és leíró szövegeket (ismertetést);

» megért életkorának megfelelő magánéleti és hivatalos szövegeket (levelet, pályázatot);

» megért életkorának megfelelő nem folyamatos szövegeket (plakátot, szórólapot, időjárás-jelentést, programajánlót, reklámot);

- » megállapítja a feladót és a címzettet, valamint a szöveg szándékát;
- » az olvasott szövegből kikeresi a lényeges adatokat;
- » kifejti véleményét a szövegről;
- » egyszerűbb táblázatról és grafikonról leolvas adatokat;
- » meg tud oldani szövegértési feladatokat.

FOGALMAK

- szöveg
- feladó
- címzett
- szándék
- téma
- elbeszélő szöveg
- leíró szöveg
- plakát
- szórólap
- magánlevél
- hivatalos levél
- kérvény
- önéletrajz
- hír
- interjú
- grafikon
- pályázat

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A tanulók a téma keretében szerzett tudásukat leginkább szövegértési feladatsor megoldásával bizonyíthatják, de egyéb, a céloknak megfelelő módon is, pl. rövid szóbeli vagy írásbeli véleménykifejtéssel.

NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÍRÁSBELI ALKOTÁSA

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Az anyanyelvi nevelés kiemelt célja a szóbeli és az írásbeli szövegalkotási képesség fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók a mindennapi kommunikációs helyzetekben tisztában legyenek a szöveg funkciójával, a címzettel és a kommunikációs helyzettel, hogy tudjanak alkalmazkodni a különböző címzettekhez, illetve kommunikációs helyzetekhez.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A harmadik nevelési-oktatási szakaszban folytatódik az írásbeli szövegalkotási készség fejlesztése. A tanulók egyre igényesebb és terjedelmesebb magánéleti, hivatalos és publicisztikai szövegeket alkotnak, már digitális eszközökkel is. A szövegalkotási készséggel egyidőben fejlesztik helyesírási és pragmatikai készségüket is.

KC (1.3.3.1) KC (1.3.4.1) KC (2.1.2.1) KC (3.1.3.2) KC (4.1.1.1) KC (4.1.2.1) KC (5.1.4.1) KC (1.1.1.1)

NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ALKOTÁSA

CÉLOK

A tanuló:

K: tudjon kitölteni különböző, számára aktuális és fontos papíralapú és elektronikus nyomtatványokat (kérdőív, postai nyomtatványok, regisztrációs űrlap);

KC (1.1.1.1)

K: tudjon különböző, számára aktuális és fontos magánéleti, valamint hivatalos szövegeket (magánlevél, hivatalos levél, önéletrajz, hirdetés, ismertető) alkotni;

KC (1.1.1.1)

K: tudjon elbeszélő fogalmazást írni, alkalmazza a hármas tagolást;

KC (1.1.1.1)

K: tudjon személy-, tárgy- és helyleírást készíteni, jellemzést írni, alkalmazza a hármas tagolást;

KC (1.1.1.1)

K: tudjon egyszerű hírt és interjút írni;

K: tudjon a szövegalkotáshoz gondolattérképet és vázlatot készíteni;

K: tudjon a szövegalkotáshoz anyagot gyűjteni nyomtatott szövegből, az internetről, különböző személyektől;

KC (4.1.3.1 | 5.2.4.2)

K: ismerje a hivatkozási és forrásmegjelölési gyakorlatokat;

KC (4.2.2.1)

K: szövegalkotáskor ügyeljen a szöveg nyelvi megformálására, tagolására, a megfelelő szóhasználatra és a helyesíráásra;

K: tudja szövegeit digitális formában is megszerkeszteni;

KC (4.1.3.1 | 4.3.2.1)

V: *tanári és/vagy tanulóközi visszajelzés alapján kézikönyvek segítségével tudja kijavítani nyelvi, helyesírási és szerkezetbeli hibáit;*

KC (5.2.4.2)

K: tudja értékelni saját és társai szövegét.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » **ki tud tölteni papíralapú és elektronikus nyomtatványokat** (pl. regisztrációs űrlapot);
- » **tud a szövegalkotáshoz gondolattérképet és vázlatot készíteni;**
- » **tud magán- és hivatalos levelet, korszerű önéletrajzot írni;**
- » **tud elbeszélő fogalmazást írni,** betartva a hármas tagolást;
- » **tud személy-, tárgyleírást és jellemzést írni,** betartva a hármas tagolást;
- » tud egyszerű hírt és interjút írni;
- » tud a szövegalkotáshoz anyagot gyűjteni nyomtatott szövegből és az internetről;
- » ismeri és alkalmazza a hivatkozási és forrásmegjelölési normákat;
- » számítógépes szövegszerkesztővel megformálja a szövegét.

FOGALMAK

◦ nyomtatvány ◦ magánlevél ◦ hivatalos levél ◦ önéletrajz ◦ hirdetés ◦ ismertető ◦ hír ◦ interjú ◦ elbeszélő fogalmazás ◦ leírás ◦ anyaggyűjtés ◦ forrás ◦ vázlat ◦ személyleírás ◦ tárgyleírás ◦ űrlap

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A téma keretében szerzett tudást a tanulók az adott szövegtípusok, illetve azok szövegrészeinek a megalkotásával bizonyítják.

ISMERETEK A NYELVRŐL ÉS AZ ANYANYELVRŐL

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A téma keretében a tanulók a nyelvi szintek grammatikájának tárgyalása során elsajátítják az igényes nyelvhasználathoz szükséges nyelvtani ismereteket, fejlesztik nyelvhelyességi, helyesejtési és helyesírási készségüket. Tudatosítják a (muravidéki) magyar nyelvjárás és a köznyelv közti eltéréseket, igyekeznek a beszédhelyzetnek megfelelően használni az egyes nyelvváltozatokat. Megismerik a nyelvek státuszát Szlovéniában és az EU-ban, ismereteket szereznek a határon túli és a diaszpórában élő magyar közösségekről. Megfigyelik a magyar és a szlovén nyelv találkozásából eredő nyelvi jelenségeket, ezeket igyekeznek a megfelelő nyelvhasználati szintérre (informális nyelvi szituáció) korlátozni, formális szituációban pedig a (helyi) köznyelvi formával helyettesíteni. A nyelvek közti különbségek és hasonlóságok tudatosítása mentén fejlesztik a más nyelven beszélők iránti toleranciát.

A NYELVEK STÁTUSZA ÉS SZEREPE

CÉLOK

A tanuló:

- K:** ismerje a szlovén, a magyar és az olasz nyelv státuszát Szlovéniában;
- K:** szerezzen ismereteket a jelentősebb magyar kisebbségekről és a magyar diaszpóráról;
- K:** ismerje az Európai Unió intézményrendszerének nyelvpolitikáját;
- K:** tudatosítsa, hogy az anyanyelv megőrzése mellett fontos más nyelveket is tanulni;
- K:** ismerje fel és érezze át a nyelvi és nyelvváltozatbeli tolerancia jelentőségét a mindennapi életben, törekedjen a toleráns magatartás kialakítására.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » ismeri a szlovén, a magyar és az olasz nyelv státuszát Szlovéniában;
- » ismeretekkel rendelkezik a jelentősebb magyar kisebbségekről.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (5.1.5.1) KC (5.1.1.1) KC (3.3.1.1) KC (2.1.2.1) KC (2.1.1.1) KC (1.1.3.2) KC (1.1.3.1)

A MAGYAR NYELV EREDETE ÉS TAGOLÓDÁSA, NYELVI INTERFERENCIÁK

CÉLOK

A tanuló:

- K:** szerezzon ismereteket a magyar nyelv eredetéről és rokonságáról;
- K:** tudatosítsa a nyelvjárás és a köznyelv közti eltéréseket, felismerve a nyelvjárás hozzáadott értékét;
- K:** formális iskolai beszédhelyzetekben törekedjen a köznyelv használatára;
- K:** tudatosítsa, hogy a szleng és a más nyelvekből átvett kifejezések csak szűk nyelvhasználati szintéren használhatók;
- K:** tanári irányítással figyelje meg a magyar és a szlovén nyelv találkozásából eredő tipikus nyelvi hibákat, azokat igyekezzen megfelelő formával helyettesíteni.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » ismeri a magyar nyelv eredetét;
- » többnyire a (regionális) köznyelvet használja;
- » **tanári segítséggel felismeri és kijavítja a leggyakoribb tájnyelvi és nyelvhelyességi hibáit;**
- » **felismeri a leggyakoribb kontaktusnyelvi másságokat, ismeri a köznyelvi változatukat.**

FOGALMAK

◦ nyelvrokonság ◦ őshaza ◦ nyelvcsalád ◦ köznyelv ◦ nyelvjárás ◦ regionális köznyelv ◦ nyelvváltozat

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (5.3.5.3) **KC** (4.1.2.1) **KC** (3.3.1.1) **KC** (2.3.2.1) **KC** (1.1.3.2) **KC** (1.1.3.1)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett ismereteket a tanulók főleg a szóbeli és az írásbeli kommunikációban alkalmazzák.

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA 1. – HANGTAN ÉS ALAKTAN

CÉLOK

A tanuló:

K: tudja helyesen jelölni a rövid és a hosszú magán- és mássalhangzókat, valamint a j és ly betűt az életkorának megfelelő szókincsben;

K: bővítse ismereteit a hangok találkozásáról és azok helyesírásáról;

K: tudjon szóképzéssel és szóösszetétellel szavakat alkotni.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » helyesen jelöli a magán- és mássalhangzók időtartamát az életkorának megfelelő alapszókincsben;
- » az életkorának megfelelő alapszókincsben megfelelően jelöli a j és az ly betűt;
- » ismeri és alkalmazza a teljes hasonulás és az összeolvadás törvényét;
- » tud képzett és összetett szavakat alkotni.

FOGALMAK

◦ teljes hasonulás ◦ összeolvadás ◦ szóképzés ◦ képzett szó ◦ szóösszetétel

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (5.3.5.3) **KC** (1.1.2.1)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást a tanulók írásbeli feladatok megoldásával, valamint szóbeli és írásbeli szövegalkotás során bizonyíthatják.

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA 2. – JELENTÉSTAN ÉS SZÓFAJTAN

CÉLOK

A tanuló:

K: határozza meg az ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, főnévi igenév, névutó, névelő, igekötő és kötőszó szófaját, ismerje fel őket szövegkörnyezetben, tudja alkalmazni a rájuk vonatkozó helyesírási szabályokat;

K: tudjon többjelentésű, rokon értelmű, azonos alakú és ellentétes jelentésű szavakat keresni;

K: fogja fel az alá- és fölérendelt fogalmak viszonyát, tudjon alapvető példákat mondani;

K: értse meg az átvitt jelentést a szövegekben;

K: ismerje fel az idegen szavakat, szótár segítségével magyarázza meg a jelentésüket;

K: ismerje a gyakoribb közmondásokat és szólásokat, valamint azok jelentését.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » meghatározza az ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, főnévi igenév, névutó, névelő, igekötő és kötőszó szófaját;
- » tud rokon és ellentétes jelentésű szavakat keresni;
- » felismeri az alá- és fölérendeltségi viszonyt;
- » helyesen írja a jelen, a múlt és a jövő idejű, kijelentő, felszólító és feltételes módú igealakokat, valamint az igekötős igéket;
- » helyesen írja a ragos főneveket (-t, -n, -on, -ön, -ban, -ben, -ba, -be, -val, -vel);
- » helyesen írja a közneveket és a tulajdonnevek tárgyalt fajtáit;
- » helyesen írja a fokozott mellékneveket, az -s végű melléknevek -an, -en toldalékos alakjait és a főnévből -i képzővel képzett mellékneveket;
- » helyesen írja a tőszámneveket, a sorszámneveket és a törtszámneveket, alkalmazza a keltezésre vonatkozó szabályokat;
- » helyesen írja a névutókat;
- » szövegkörnyezetben megérti az átvitt jelentést;
- » felismeri az idegen szavakat, szótár segítségével megmagyarázza a jelentésüket;

» ismeri a gyakoribb közmondásokat és szólásokat, valamint azok jelentését.

FOGALMAK

◦ ige ◦ főnév ◦ melléknév ◦ számnév ◦ névmás ◦ főnévi igenév ◦ névutó ◦ névelő ◦ igekötő ◦ kötőszó
◦ toldalék ◦ egyjelentésű szó ◦ többjelentésű szó ◦ rokon értelmű szó ◦ ellentétes jelentésű szó ◦ idegen szó ◦ közmondás ◦ szólás

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (1.1.2.1) KC (3.1.3.2) KC (5.3.5.3)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást a tanulók írásbeli feladatok megoldásával, valamint szóbeli és írásbeli szövegalkotás során bizonyíthatják.

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA 3. – MONDATTAN

CÉLOK

A tanuló:

- K:** ismerje az egyszerű mondat fajtáit logikai minőség szerint;
- K:** ismerje a mondatrészeket és a köztük fennálló viszonyt, tudjon ágrajzot készíteni;
- K:** ismerje az alá- és mellérendelő összetett mondat fajtáit;
- K:** tudjon összetett mondatokat alkotni és átalakítani;
- K:** ismerje a mondatközi és mondatvégi írásjelekre vonatkozó szabályokat;
- K:** tudjon tartalmilag és szó szerint helyesen idézni;
- K:** tudatosítsa és alkalmazza a megfelelő szó- és mondathangsúlyt, valamint hanglejtést.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » ismeri és megkülönbözteti az állító és a tagadó mondatot;
- » **tud mondatokat elemezni mondatrészek szerint (alany, állítmány, tárgy, hely-, idő-, mód-, állapot-, ok-, cél-, eszköz-, társhatározó, minőség-, mennyiség-, birtokos jelző)** meghatározza a köztük levő viszonyt, ágrajzot készít;
- » ismeri az alárendelő (**alanyi, állítmányi, tárgyi, hely-, idő-, mód-, ok-, cél-, eszköz-, társhatározói, minőség-, mennyiség-, birtokos jelzői mellékmondat**) és a mellérendelő összetett mondat fajtáit;
- » tud összetett mondatokat alkotni és átalakítani;
- » az összetett mondatban megfelelően használja a vesszőt, valamint a mondatzáró írásjelet;
- » helyesen írja a szó szerinti és a tartalmi idézést.

FOGALMAK

- állító mondat ◦ tagadó mondat ◦ mondatrész ◦ mondatelemzés ◦ ágrajz ◦ alany ◦ állítmány ◦ tárgy
- helyhatározó ◦ időhatározó ◦ módhatározó ◦ állapothatározó ◦ okhatározó ◦ célhatározó
- eszközhatározó ◦ társhatározó ◦ minőségjelző ◦ mennyiségjelző ◦ birtokos jelző ◦ alárendelő összetett mondat ◦ mellérendelő összetett mondat ◦ alanyi mellékmondat ◦ tárgyi mellékmondat ◦ helyhatározói mellékmondat ◦ időhatározói mellékmondat ◦ módhatározói mellékmondat ◦ okhatározói mellékmondat

- célhatározói mellékmondat
- eszközhatározói mellékmondat
- társhatározói mellékmondat
- mennyiségjelzői mellékmondat
- birtokos jelzői mellékmondat
- kapcsolatos mellérendelés
- ellentétes mellérendelés
- választó mellérendelés
- következtető mellérendelés
- magyarázó mellérendelés
- szó szerinti idézés
- tartalmi idézés
- minőségjelzői mellékmondat

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (5.3.5.3) **KC** (3.1.3.2) **KC** (1.1.2.1)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást a tanulók írásbeli feladatok megoldásával, szóbeli és írásbeli szövegalkotás során bizonyíthatják.

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA 4. – SZÖVEGTAN

CÉLOK

A tanuló:

- K:** ismerje fel a szövegekben a tartalmi (pl. szinonimák) és a grammatikai kapcsolódásokat (pl. névmások, kötőszók) gyakorlati szinten;
- K:** ismerje a hagyományos szöveg három szerkezeti egységét (bevezetés, tárgyalás, befejezés) és azok kisebb egységeit (bekezdések);
- K:** különböztesse meg a monologikus és a párbeszédes szövegeket;
- K:** különböztesse meg a szövegeket kommunikációs céljuk alapján.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » felismeri a szövegekben a tartalmi (szinonimák) és a grammatikai kapcsolódásokat (névmások, kötőszók);
- » ismeri a hagyományos szöveg három szerkezeti egységét (bevezetés, tárgyalás, befejezés) és azok kisebb egységeit (bekezdések);
- » megkülönbözteti a monologikus és a párbeszédes szövegeket;
- » megkülönbözteti a szövegeket kommunikációs céljuk alapján.

FOGALMAK

- bevezetés ◦ tárgyalás ◦ befejezés ◦ bekezdés ◦ monologikus szöveg ◦ párbeszédes/dialogikus szöveg

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

KC (5.3.5.3) **KC** (3.1.3.2) **KC** (1.1.2.1)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást a tanulók írásbeli feladatok megoldásával, valamint szóbeli és írásbeli szövegalkotás során bizonyíthatják.

FORRÁS- ÉS ESZKÖZHASZNÁLAT

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A tanulók mind az irodalmi, mind a nyelvi témákban meghatározott célok és követelmények eléréséhez különböző forrásokat keresnek, és azokban kutatnak. Kezdi ezt az iskolai könyvtárban, majd fokozatosan eljutnak a digitális térben való kereséshez is. A könyvtárakban található könyvek, kézikönyvek és egyéb nyomtatott anyagok lehetővé teszik a tárgyalt tananyag elmélyítését. A tanulók a kézikönyvek ismeretével és használatával nagyban fejleszthetik nyelvi kompetenciájukat.

Az online források, adatbázisok és digitális könyvtárak hozzáférést biztosítanak a legfrissebb információkhoz és anyagokhoz. Használatukhoz szükséges a kritikus gondolkodás és az információk értékelésének képessége. A tanulóknak meg kell tanulniuk, hogyan válasszák ki a megbízható forrásokat, és hogyan használják azokat hatékonyan a tanuláskoruk során.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A téma keretében a tanulók könyv- és könyvtárhasználati jártasságot szereznek; nyomtatott és elektronikus kézikönyvekkel (<https://www.szotar.net/egyeb/tanuloknak/> <https://diakszotar.hu/>), nyelvi kérdéseket támogató applikációkkal (<https://helyesiras.mta.hu/>) ismerkednek; tudatosítják az anyanyelv használatának fontosságát a számítógépes és telefonos applikációk használata során; megismerik a forráshasználat etikai normáit.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A tanár a tanulókkal ismertesse a rendelkezésre álló online nyelvi és helyesírási segédeszközöket, pl.: <https://helyesiras.mta.hu/>.

NYOMTATOTT ÉS DIGITÁLIS FORRÁSOK, ESZKÖZÖK HASZNÁLATA

CÉLOK

A tanuló:

K: tudja használni a digitális könyvtári adatbázist;

K: ismerje és tudja használni a fontosabb nyomtatott és digitális egynyelvű szótárakat (értelmező szótár, helyesírási szótár, szinonimaszótár, idegen szavak szótára);

V: ismerjen és tudjon használni kétnyelvű szótárakat;

K: tudjon használni magyar nyelvel és irodalommal kapcsolatos applikációkat, honlapokat, online nyelvi és helyesírási segédeszközöket;

K: a digitális környezetben tudatosítsa a magyar nyelv választásának előnyeit és jelentőségét;

K: tudja kiválasztani a magyar nyelvet az eszközök billentyűzetén;

K: tudjon az interneten megbízható forrásból információkat keresni;

KC (4.1.2.1)

K: ismerje és tartsa tiszteletben az etikus forráshasználat szabályait;

KC (4.3.3.1)

K: tanári irányítással ismerje meg a mesterséges intelligencia nyújtotta lehetőségeket, és azokat etikusan, a tanítási célnak megfelelően használja, felismerve a korlátokat és veszélyeket.

KC (3.1.4.2 | 4.4.3.1)

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » tudja használni a digitális könyvtári adatbázist;
- » ismeri és tudja használni a nyomtatott és online értelmező szótárt, helyesírási szótárt és szinonimaszótárt;
- » ismeri a magyar–szlovén, szlovén–magyar szótárakat;
- » tud használni néhány online helyesírási segédeszközt;
- » **digitális környezetben ki tudja választani a magyar nyelvi beállítást;**
- » **ki tudja választani a magyar nyelvet az eszközök billentyűzetén;**
- » tud az interneten megbízható forrásból információkat keresni;
- » betartja az etikus forráshasználat szabályait.

FOGALMAK

- digitális könyvtári adatbázis ◦ digitális/online szótár ◦ értelmező szótár ◦ helyesírási szótár
- szinonimaszótár ◦ idegen szavak szótára ◦ billentyűzet ◦ nyelvválasztás ◦ forrás ◦ mesterséges intelligencia

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A tanulók a témakörben megszerzett tudást a gyakorlatban alkalmazzák.

IRODALMI SZÖVEGEK ÉS ADAPTÁCIÓIK MEGHALLGATÁSA, MEGTEKINTÉSE; SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS -ELŐADÁS

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Az irodalomtanítás egyik központi feladata az irodalmi szövegek befogadásához szükséges készségek, képességek és attitűdök kialakítása, valamint ehhez kapcsolódóan a tanulók reprodukív, produktív és kreatív szövegalkotási képességének fejlesztése. Ennek szellemében a harmadik szakaszban folytatódik a szóbeli szövegelfogadói és -alkotói képesség fejlesztése. A tanulók a téma keretében a szépirodalmi szövegek mellett azok különböző (filmes, színházi stb.) adaptációival is foglalkoznak. Mind a befogadás, mind az alkotás során fejlesztik szövegértési, szövegértelmezési és szövegelemzési készségüket.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

A harmadik szakaszban az irodalmi nevelésben a tanári és tanulói bemutatáson, olvasáson van a hangsúly. A tanulók ezen kívül más médiáról is meghallgatnak irodalmi szövegeket, megtekintenek színházi előadásokat és filmeket. Mivel az anyanyelvtanár példamutató beszédének és előadói képességének a teljes képzési idő alatt felbecsülhetetlen szerepe van, annak hiányosságai esetében a tanár éljen a különböző hanghordozók és a számítógép nyújtotta lehetőségekkel is.

A témakör céljai nemcsak a magyarórák keretében valósulnak meg, hanem egyéb, az iskola vagy más kulturális intézmény szervezésében zajló eseményeken is, időnként az iskolaépületen kívül, például színházlátogatás során, szavalóverseny vagy irodalmi találkozó keretében.

KC (1.3.1.1) KC (1.3.2.1) KC (1.3.4.1) KC (1.3.4.2) KC (1.3.5.1) KC (2.1.2.1) KC (3.1.1.1) KC (3.3.2.1) KC (4.1.1.1) KC (5.1.1.1) KC (5.3.4.2)

HALLOTT IRODALMI SZÖVEGEK BEFOGADÁSA

CÉLOK

A tanuló:

K: fejlessze különböző hangzó forrásokból származó klasszikus és kortárs irodalmi művek befogadásának képességét;

K: fogalmazza meg a szöveg kiváltotta érzelmeit, gondolatait, véleményét;

K: állapítsa meg a hallott epikai mű témáját és mondanivalóját;

K: állapítsa meg a lírai mű hangnemét, a kifejezett érzelmet;

K: hallgassa meg és tartsa tiszteletben mások véleményét.

KC (3.3.2.1 | 2.1.2.1)

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » megállapítja az epikai mű témáját és mondanivalóját;
- » megállapítja a lírai mű hangnemét, a benne kifejezett érzelmet;
- » megfogalmazza a véleményét a szövegről, és azt indokolja.

FOGALMAK

◦ téma ◦ cselekmény ◦ helyszín ◦ szereplő ◦ üzenet/mondanivaló ◦ hangnem ◦ rím ◦ vers

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Irodalmi szövegek meghallgatására leggyakrabban a tanári bemutató olvasás során kerül sor. Emellett a tanulók egymás felolvasását vagy hangfelvételt is meghallgatnak.

A tanár a szöveg meghallgatása előtt hangolja rá a tanulókat a befogadásra úgy, hogy kognitív és/vagy érzelmi szempontból nyitottá váljanak arra. Javasolt módszerek: az adott témával kapcsolatos ismeretek, tapasztalatok felidézése motivációval, ötletbörze, problémafelvetés, jóslás cím alapján stb.

A tanulók a szöveg meghallgatásával párhuzamosan kitölthetnek táblázatot, készíthetnek vázlatot, de ez semmiféleképpen se menjen a befogadás, az átélés rovására.

A szöveg meghallgatását követően a tanulók a beszélgetés mellett, illetve helyett szerepjátékban, mozgással, dramatikus tevékenységi formákkal is kifejezhetik gondolataikat, véleményüket, készíthetnek posztert, képregényt stb.

A téma céljait tantermen, illetve iskolán kívüli foglalkozásokon, pl. iskolai vagy könyvtári író-olvasó találkozón, meseórán, szavalóversenyen is megvalósíthatjuk.

Segédanyag:

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/22m4ssu> (A szövegértés mint tanulási képesség fejlesztése)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A célok és követelmények megvalósításának osztályzattal való értékelése nem ajánlott.

SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS -ELŐADÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN

CÉLOK

A tanuló:

- K:** foglalja össze a hallott epikai szövegek tartalmát;
- K:** előzetes felkészülés után szóban számoljon be egy általa választott irodalmi műről, szerzőről, témáról;
- K:** írja le a helyszínt, jellemezze a szereplőket;
- K:** ügyeljen a szöveg nyelvi megformálására, a pontos és megfelelő szóhasználatra;
- K:** tudjon szöveghűen memoritereket (verseket, prózai szövegeket) megtanulni és kifejezően előadni.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » összefoglalja az epikai szöveg tartalmát;
- » leírja a helyszínt, jellemzi a főbb szereplőket és azok érzésvilágát;
- » előzetes felkészülés után szóban bemutat egy általa választott irodalmi művet;
- » előzetes felkészülés után szóban bemutat egy általa választott irodalmi szereplőt, jellemzi azt;
- » szöveghűen és kifejezően elmondja a tanult memoritereket.

FOGALMAK

◦ szerző ◦ téma ◦ cselekmény ◦ helyszín ◦ szereplő ◦ tartalom ◦ kiselőadás ◦ leírás ◦ jellemzés

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A szóbeli megnyilvánulás a szövegalkotás mellett lírai versek és epikai szövegrészeket könyv nélküli elmondását is magában foglalja. Mindkét tevékenység olyan komplex készség- és ismeretegyüttest (hangerő, hangszín, hangsúly, hanglejtés, szünet, tempó; mimika, gesztusok, testtartás, szemkontaktus; eszközhasználat (prezentáció); szerkezet, témataratás, nyelvezet...) feltételez, amelyet a tanárnak tervezetten és tudatosan kell kiépítenie. Első lépésben (tanév elején vagy az első ilyen jellegű tevékenység előtt) a tanulóknak tudatosítsa ezeket a szempontokat, és szemléltesse azokat saját vers/próزامondása, illetve kiselőadása formájában.

Fontos a tanév elején a kritériumok közös megbeszélése és azok nyilvános közzététele (pl. a tanterem falán), ezáltal folytonos tudatosítása. A tanuló számára tegyük lehetővé a választhatóságot mind az irodalmi mű,

mind a szóbeli bemutatás módjának a tekintetében. A tanár a tanuló képességeinek megfelelően, vele egyeztetve differenciáltan határozza meg a terjedelmet (szavak száma), a kiselőadás módját és tartalmát (források használata, prezentáció). A szóbeli produkció során rosszabbul teljesítő tanulók számára tegye lehetővé segítségként az írásbeli vázlat vagy plakát használatát, az e téren tehetséges tanulókat pedig minél nehezebb feladatokkal fejlessze.

A formatív értékelés szellemében a szóbeli produkció előtt beszéljük meg az eredményesség kritériumait, a produkciót követően a társak és a tanár értékelése, valamint a tanuló önértékelése alapján igény szerint adjunk lehetőséget annak megismétlésére, javítására.

A téma céljait tantermen, illetve iskolán kívüli foglalkozásokon, pl. szavalóversenyen is megvalósíthatjuk.

A tantárgyköziség érdekében esetenként különböző alkalmakhoz (pl. történelmi esemény évfordulója, világnap) válasszunk verset, illetve határozzuk meg a kiselőadás témáját.

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A tanulók memoritereket adnak elő, és kiselőadásokat készítenek.

IRODALMI SZÖVEGEK ADAPTÁCIÓI; SZÍNHÁZ, FILM ÉS EGYÉB MÉDIA

CÉLOK

A tanuló:

K: fejlessze a színházi előadások és filmek befogadásának képességét;

K: fogalmazza meg az előadás/film kiváltotta érzéseit, benyomásait, gondolatait és véleményét, azt indokolja is meg;

KC (2.1.1.1)

K: foglalja össze az előadás/film tartalmát, cselekményét;

K: állapítsa meg a fő- és a mellékszereplőket, ismertesse tulajdonságaikat és viszonyukat;

V: hasonlítsa össze a filmet/az előadást az alapjául szolgáló irodalmi művel;

K: ismerje meg az alapvető színházi (rendező, színész, színpad, díszlet, jelmez, felvonás) és filmes (rendező, színész, forgatókönyv, filmzene, ifjúsági film) fogalmakat;

V: vegyen részt ismert szöveg dramatikus játékkal való megjelenítésében, fejlesztve azonosulási képességét.

KC (3.2.1.2)

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » megfogalmazza az előadás vagy film kiváltotta gondolatait és véleményét, azt megindokolja;
- » összefoglalja az előadás vagy film tartalmát;
- » ismeri az alapvető színházi és filmes fogalmakat;
- » részt vesz egyszerű dramatizálásban.

FOGALMAK

- színházi előadás
- film
- cselekmény
- tartalom
- rendező
- színész
- színpad
- díszlet
- felvonás
- forgatókönyv

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Az irodalmi művek filmes és színpadi adaptációi megfelelő választás esetében pozitív hatással lehetnek a vizuális világhoz szokott fiatalok irodalom iránti viszonyára. Ezek a foglalkozások nem „komoly” tanítási

tartalmakat pótló szórakoztató tevékenységek, a céljuk a jövő, lehetőleg kritikus színházlátogató nemzedékének a kinevelése, a tanulók életkorának (és érdeklődésének) megfelelő minőségi alkotások megtekintésével.

A téma céljainak egy részét tantermen, illetve iskolán kívül, pl. színházban valósíthatjuk meg. A színházlátogatást előzze meg előzetes ráhangolás, amelynek keretében a tanár megfigyelési szempontokat is adhat a tanulóknak.

A színházlátogatást/filmnézést követően – a differenciálás jegyében – különböző nehézségi szintű szempontokat adva beszélgessünk a látottakról, pl.: *Ki volt számodra a legrokonszenvesebb/ legkevésbé rokonszenves hős?, Indokold meg!, Te hogyan cselekedtél volna XY helyében?, Miért?, Ha te vagy a szerző, mit változtatnál a történetben?, Megfelelő volt-e a díszlet, a jelmezek?, Milyen a színészi teljesítmény?, Melyik alakítás volt a legjobb?* A tanulóknak csoportos feladatokat is adhatunk: *Készítsetek plakátot/színlapot a filmhez/előadáshoz!, Készítsetek podcastot, egyikőtök legyen a rendező, másik a főszereplő!, Készítsetek saját díszlettervet!, Adjatok elő egy látott jelenetet a saját verziótokban!*

Ügyeljünk arra, hogy a beszélgetés során mindenki kapjon lehetőségét a véleménye kifejtésére, tiszteletben tartva mások véleményét is.

A tanulók drámapedagógiai tevékenységekkel is fejleszthetik a dramatizáláshoz szükséges készségeket. A dramatizálásban és az osztályszínházban való aktív részvételt ne tegyük valamennyi gyerek számára kötelezővé. A szerepelni nem szerető tanulóknak más, az érdeklődésüknek és képességeiknek megfelelő, a foglalkozáshoz kapcsolódó feladatot adjunk, pl. díszlettervező, jelmeztervező, kellékefelelős, időmérő, fotós stb.

A tanulók az előadásról/filmről, annak fontosabb szereplőiről akár közösségi oldalra vagy más platformra is készíthetnek tartalmakat.

KC (1.3.1.1) KC (1.3.2.1) KC (1.3.4.1) KC (1.3.5.1) KC (2.1.2.1) KC (3.1.1.1) KC (4.1.1.1) KC (4.1.2.1) KC (5.1.1.1) KC (5.3.4.2)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

Mivel a cél a befogadás és a kifejezőkészség fejlesztése, leginkább kreatív jellegű tevékenységekkel bizonyíthatassák a tanulók a tudásukat.

A BEFOGADÓKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE IRODALMI SZÖVEGEK OLVASÁSÁVAL

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

Az irodalomtanítás egyik központi feladata az irodalmi szövegek befogadásához szükséges készségek, képességek és attitűdök kialakítása, valamint ehhez kapcsolódóan a tanulók reproduktív, produktív és kreatív szövegalkotási képességének fejlesztése. A harmadik szakaszban dominál az olvasott szövegekkel való foglalkozás, a szövegértési, szövegértelmezési és szövegelemzési készség fejlesztésével. Mindhárom műnem esetében kötelező a kortárs alkotások tárgyalása.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A 21. század első felére nagy mértékben megváltozott az irodalmi nevelésnek, azon belül az olvasásnak, azaz az irodalmi művek befogadásának a szerepe és presztízse. A mindent elárasztó képi kultúra, a digitális eszközök térnyerése elsorvasztotta a fiatalok belső fantáziáját, ezáltal visszaszorította az olvasás iránti igényt is. A felgyorsult életritmus sem kedvez az időigényes, meg-megállást, töprengést kívánó olvasásnak, így az napjainkban már nem is számít szabadidős tevékenységnek. Emellett az irodalomtanításnak megváltozott a jellege is, hiszen már nemcsak irodalmi műveltséget, hanem olyan ismeretrendszer is közvetít, olyan készségeket és képességeket is fejleszt, amelyek nagy hatással vannak a többi tantárgy tanulására és a személyiség alakulására. Ezen felül a nyelvi, kommunikációs és szociális kompetenciák, a kritikai gondolkodás és metakogníció fejlesztésében is rendkívül fontos szerepe van. Az irodalmi szövegek értelmezésének fejlesztése segíti a tanulókat a világ- és önértés folyamatában, az információk világában való eligazodásban, fejleszti a problémamegoldó képességüket, a differenciált és önálló gondolkodást, valamint a kritikai magatartás kialakítását.

A megváltozott körülmények következtében ma már a kánonhoz és a művek esztétikai megközelítésmódjához kevésbé ragaszkodó, az élményt, a személyes reagálást, a szövegértést és a szövegalkotást előtérbe helyező irodalomtanításról beszélünk, amelyben az olvasottságnak és az általános műveltségnek csökkent a szerepe.

Az általános iskola utolsó szakaszában az élményszerű, tematikusan/műfaj alapján épülő irodalomtanítás mellett, illetve helyett megjelenik az irodalomtörténeti felbontás is. A középpontban továbbra is a magyar irodalom reprezentatív művei állnak, a világirodalomból inkább csak egy-két szemelvényt ismerkednek meg a tanulók. Megtanulják az irodalmat a történelmi-társadalmi folyamatok részeként is látni, és ismereteiket össze tudják kötni más tantárgyak tartalmaival. Ebben a szakaszban kezdenek szisztematikusan ismerkedni az irodalmi műfajokkal és műfaji sajátosságokkal.

A tanulók a következő klasszikus magyar szerzők művei által nyernek betekintést a magyar irodalom történetébe: Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Arany János, Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond, Ady Endre, Kosztolányi Dezső, József Attila, Radnóti Miklós, Szabó Magda, Kertész Imre.

A kánonirodalom mellé kerülő modern és kortárs művek az olvasási kedv fenntartását is szolgálják. A tanulók egy-egy mű alapján a muravidéki magyar irodalom néhány képviselőjét is megismerik.

Az olvasott szövegek kapcsán erősítik nemzeti identitásukat, megismernek más kultúrákat és szokásokat, fejlesztik a másosság iránti elfogadásukat.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

Az irodalmi művekkel, elsősorban az epikai alkotásokkal való ismerkedés erősíti az olvasás iránti igényt és az esztétikai élményre való fogékonyságot. Az értelmezés során a tanulók nem passzív befogadók, hiszen meglévő tudásuk, élményviláguk és tapasztalataik alapján saját jelentést hoznak létre. Fokozatosan megtanulják az olvasottakat önmagukra és a világra vonatkoztatni. A befogadás folyamatában működésbe lép a képzelőerejük és az érzelmi világuk, a felvetett kérdésekben különböző állásfoglalásokat fogalmaznak meg.

Az információk és adatok visszakeresése, a lényeges gondolatok kiemelése mellett az általános iskola utolsó szakaszában fokozatosan hangsúly helyeződik a rejtettebb jelentések feltárására, a következtetések levonására, valamint a szövegekben olvasottak önálló értékelésére és alkotó továbbgondolására. A tanulók tehát a szó szerinti és értelmező olvasás mellett folyamatosan fejlesztik a kritikai és kreatív olvasás képességét is.

A tanulók a célok tartalmazta ismereteket az irodalmi szövegek olvasása során figyelik meg és tudatosítják, és az így szerzett tapasztalatokat további szövegek feldolgozásában is alkalmazzák.

Az irodalomtanítás elsődleges célja a könyv, illetve az olvasás iránti pozitív viszony kialakítása, különböző forrásokból (online környezet, könyvtár...) származó, változatos témájú és műfajú szövegek mentén. Középpontjában mindig a művészi szöveg áll. Minden egyéb (pl. szerzői életrajz, történelmi események, irodalomelméleti alapismeretek, mitológiai vonatkozások stb.) a tanuló látókörének szélesítésére és az elemzési jártasság erősítésére szolgál.

A tanterv nem határozza meg címszerűen a tárgyalandó irodalmi műveket, csak ajánlott listát közöl a klasszikus és kortárs irodalom köréből, mind az iskolai, mind a házi olvasáshoz.

A klasszikus magyar irodalom mellett kötelező a modern és kortárs szövegek olvasása is. A kortárs fogalma idővel átértékelődik, és a tanár feladata, hogy ténylegesen az adott korban született műveket is beemlje a tanításba. A tanulók ismerjék meg a digitális e-könyvek olvasásának lehetőségeit is.

A tárgyalandó szövegeket és az alkalmazott tanulási tevékenységeket a tanárnak úgy kell megválogatnia, hogy azok a tanulók részéről fokozatosan elmélyültebb olvasást és értelmezést követeljenek meg, ennél lehetőleg vegye figyelembe a tanulók érdeklődési körét, továbbá a lányok és fiúk eltérő olvasmányigényét is.

A tanár a szövegválasztás során törekedjen a műfaji sokszínűsésre és mindhárom műnem jelenlétére. Az epikai művekkel foglalkozó órák a rendelkezésre álló órák kb. 55%-át, a lírai művek kb. 25%-át, a drámai művek 10%-át tegyék ki. A maradék 10%-ot a különböző adaptációkra és digitális irodalomra szánjuk. A tanár a

szövegfeldolgozásokban kerestesse a művek közti hasonlóságokat és különbségeket (pl. műfajok között, verses és prózai művek között, a klasszikus, modern és a kortárs művek között) is.

A tanulók az iskolában évente kb. tizenöt művel ismerkedjenek meg. Házi olvasmányként évente három könyvet olvasnak el. Ebből egyet a kötelezően választhatók (HO-val jelöltek) közül választanak, a másik kettőt pedig a jegyzéken szereplő többi mű, illetve a Petőfi Sándor tanulmányi versenyre kijelölt vagy az olvasási versenyre (pl. Könyvmoly) választott művek közül.

A tanulókat iskolai és otthoni olvasásra egyaránt ösztönözzük. Az olvasás népszerűsítése érdekében a tanteremben olvasósarkot rendezhetünk be, különböző szemléletes, érdekes módon ábrázolhatjuk az elolvasott könyveket stb.

A tanár a tervezés során a hatékony és élményszerű befogadás érdekében tartsa szem előtt a motiváció fontosságát: igyekezzen a tanulókat változatos módszerekkel, technikákkal ráhangolni a tárgyalandó művekre. A ráhangolás fontos eleme az érzelmi ráhangolódás, hiszen csak általa tudnak a tanulók bevonódni az irodalmi mű világába. Maga a szövegfeldolgozás olyan módszerekkel, és technikákkal történjen, amelyek a tanulóktól aktív részvételt, kreativitást várnak. A formatív értékelés szellemében a tanulók folyamatosan kapjanak visszajelzést a munkájukról és haladásukról, ezek alapján tudják pótolni hiányosságaikat, fejlesszék az ön- és társértékelési képességüket.

A hagyományos, tanárközpontú stratégiákat bizonyos tananyagrészekre korlátozzuk: korszakok, történelmi háttér ismertetése stb., a tananyag-feldolgozásában a tanulóközpontú, kooperatív munkaformák alkalmazása javasolt. A tanórák legyenek változatosak, ezáltal motiválók.

A kooperatív tanulási-tanítási módszerek mellett fontos az önálló tanulási módszerek (önálló kutatómunka, beszámoló készítése és előadása, önálló jegyzetelés, különböző források használata) gyakorlása is.

Javasoltak a szerepjátékok, az irányított szempontok alapján végzendő szövegértési és szövegalkotási gyakorlatok; digitális projektek; gondolattérképek; hagyományosan vagy digitális applikációkkal megrajzolt szereplők, szereplőkapcsolatok; (PPT-vel vagy más eszközzel kísért) kiselőadások; a digitális és hagyományos szótárak használata.

Javasolt továbbá a gamifikáció/játékosítás, a hagyományos és a digitális játékok felhasználása, létrehozása. A reflektív és interaktív (szakaszos olvasás, kooperatív csoportmunkák, projektmunkák, drámajátékok, újságszerkesztés stb.), valamint digitális módszerek alkalmazása növeli a tanulók motiváltságát.

A munkaformák közül a frontális osztálymunka alkalmazása mellett a páros munka, a csoportmunka, az egyénre szabott (individualizált) munkaforma és a differenciált tananyag-feldolgozás javasolt.

Az általános iskola utolsó szakaszában az irodalomtanításban bátran alkalmazzuk az IKT-s eszközöket is. Az olvasás terén például az ún. szoros (hagyományos, papíralapú) olvasás mellett a gépi és a hiperolvasás is teret nyer. A különböző kép- és videószerkesztő programok segítségével a szövegfeldolgozás is multimédiás jelleget ölthet. Az utolsó két osztályban a tanulók számára lehetővé tehetjük, hogy a netgeneráció képviselőiként az online térben is tevékenyek legyenek, és IKT-s alkotásaikkal közelebb kerüljenek egy-egy mű mélyebb megértéséhez. Fontos tudatosítani, hogy az eszközhasználat önmagában nem teszi befogadhatóvá az irodalmi szövegeket, a kreatív és interaktív digitális módszerek „csak” elmélyítik és segítik az irodalom megértését. Az IKT-s eszközök ugyan növelik a tanulók motiváltsági szintjét, és segítségükkel egyes tanulók bátrabban lépnek

interakcióba az adott irodalmi szöveggel, de az olvasottakról való közös beszélgetést nem helyettesítik. Az irodalomtanításban alkalmazható IKT-s módszerek: online gondolattérkép, kollaboratív üzenőfal, virtuális tanterem, címkefelhő, Prezi, online idővonal stb.

Számos alkalmazás áll a tanárok rendelkezésére, amelyekkel digitálisan tudnak fogalomkártyákat, fürtábrákat, szerencsekereket stb. létrehozni. Ilyen pl. a *Tankocka* (learning.apps.com) alkalmazás, amellyel érdekes feladatokat tudunk kreálni: többválasztásos kvízt, kirakót, kifejtős feladatokat, kisfilmet stb. Használata nem túl időigényes, és nagyon jól alkalmazható mind az órákon, mind egyénileg. Gyakorlásra kiváló a *Redmenta* oldal is, hiszen könnyen elérhető, áttekinthető, és a tanulók többször is megoldhatják a feladatlapokat. A *Kahoot!*-on képeket, videókat is lehet a kérdésekhez csatolni, és létrehozhatunk különféle feladattípusokat.

A célok megvalósításában fontos szerep jut az osztálytermen kívüli tanulásnak (könyvtár-, színház- és múzeumlátogatás, egyéb kulturális események látogatása, magyarországi tanulmányi kirándulások, tehetséggondozó napok stb.) is. Az osztálytermi munka mellett fontos az iskolai (és/vagy helyi) könyvtári órákon és író-olvasó találkozókra való részvétel is.

Segédanyag:

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/22m4ssu> (A szövegértés mint tanulási képesség fejlesztése)

ISKOLAI FELDOLGOZÁSRA JAVASOLT IRODALMI SZÖVEGEK

Az alábbi jegyzékben szereplő osztályokra való bontás a tanárra nézve nem kötelező jellegű, ami azt jelenti, hogy más osztályban is tárgyalhatja az adott szöveget. Valamennyi mű választható jelleggel szerepel a jegyzéken. A hosszabb szövegek esetében a tanár részlet(ek) feldolgozását is választhatja a teljes mű helyett.

A tanár a klasszikus irodalmi szövegek választásában követheti a tankönyvet, tehát az abban szereplő műveket választhatja akkor is, ha ezen a listán nem szerepelnek. A klasszikus irodalmi szövegek mellett kötelező a kortárs szövegek tárgyalása (legalább fele-fele arányban), és ha az adott tankönyvben nem szerepel kellő mennyiségű kortárs irodalmi szöveg, azokat a tanár más módon biztosítsa a tanulók számára.

A HO jelölés a házi olvasmányra kötelezően választható szövegeknél szerepel.

7. osztály

- » Magyar mondák (Rege a csodaszarvasról, A fehér ló mondája, Szent László pénze, Mátyás-monda)
- » Magyar népballada (Kőműves Kelemenné, A balatoni kecskekörmök)
- » Elbeszélő költemény (Fazekas Mihály: Ludas Matyi, Arany János: Toldi)
- » Kortárs és klasszikus versek találkozása (Arany János: Mátyás anyja és Lackfi János: A fekete router)
- » Kortárs és klasszikus elbeszélések, gyermek- és ifjúsági regények (Móra Ferenc: Kuckó király; Nógrádi Gábor: Az anyu én vagyok; Louis Sachar: Bradley, az osztály réme; Lucy Maud Montgomery: Anne otthonra talál; Zágoni Balázs: Fekete fény)
- » Kortárs magyar versek
- » Kortárs drámai szövegek (Jeli Viktória–Tasnádi István: Kettős: játék; Maros András: Hulladék; Tasnádi István: Cyber Cirano; Kurta Niké–Tési Dóra: Néma bohócok, Doboz)

8. osztály

- » Kölcsey Ferenc: Himnusz
- » Petőfi Sándor: Nemzeti dal (megzenésített változat is), Reszket a bokor, mert... vagy más vers
- » Mikszáth Kálmán egy elbeszélése
- » Kortárs és klasszikus versek találkozása: Vörösmarty Mihály: Szózat – Kiss Judit Ágnes: Szó, Petőfi Sándor: Anyám tyúkjá – Lackfi János: Apám kakasa, Arany János: Mátyás anyja – Lackfi János: A fekete router
- » Kortárs ifjúsági regények (Sohonyai Edit: Kockacukor; Lois Lowry: Az emlékek őre; Uri Orlev: Sziget a romok között; Frank Márton: A világ peremén; Dávid Ádám–Finy Petra–Gévai Csilla–Kertész Erzsébet–Majoros Nóra–Mészöly Ágnes–Miklya Anna–Nyulász Péter: Találj ki!)
- » Kortárs drámai szövegek (Jeli Viktória–Tasnádi István: Kettős: játék; Maros András: Hulladék; Tasnádi István: Cyber Cirano; Kurta Niké–Tési Dóra: Néma bohócok, Doboz)

9. osztály

- » Ady Endre: Párisban járt az Ősz
- » Kosztolányi Dezső: Mostan színes tintákról álmodom
- » Radnóti Miklós: Nem tudhatom...
- » Kortárs és klasszikus epika találkozása: Tóth Krisztina: A tolltartó – Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig (részletek)
- » Kortárs és klasszikus versek találkozása: József Attila: Születésnapomra – Tóth Krisztina: Porhó
- » Kortárs versek (Szabó T. Anna, Tóth Krisztina, Varró Dániel, Lackfi János)
- » Muravidéki költők versei (Bence Lajos: Csak a tudata a tiéd, Szíves szívtelen; Szűnyogh Sándor: Halicanumi üzenet)
- » Kortárs drámai szövegek (Jeli Viktória–Tasnádi István: Kettős: játék; Maros András: Hulladék; Tasnádi István: Cyber Cirano; Kurta Niké–Tési Dóra: Néma bohócok, Doboz)
- » Kortárs ifjúsági regények (Molnár T. Eszter: Egy majdnem normális család; Mészöly Ágnes: Hanga és Várkony története; Az Emberek Országa – Kalaallit Nunaat; Kalapos Éva: Massa)
- » Ifjúsági regénysorozatok (Időfutár, Szent Johanna gimi, D.A.C)
- » Szórakoztató irodalom (Berg Judit: Az őrzők; részlet Agatha Christie egy regényéből)

JAVASOLT SZÖVEGEK HÁZI OLVASMÁNYHOZ

- » 7. osztály: Nógrádi Gábor: PetePite **(HO)** vagy Balázs Ágnes: Feladó: Fekete Szivárvány **(HO)**
- » 8. osztály: Fekete István: Tüskevár **(HO)** vagy Tasnádi István: A kőmajmok háza **(HO)** vagy Sohonyai Edit: Macskaköröm **(HO)**

- » 9. osztály: Jókai Mór: Sárga rózsza *vagy* más Jókai-regény **(HO)** *vagy* Szabó Magda: Születésnap *vagy* Mondják meg Zsófikának **(HO)** *vagy* Nógrádi Gábor: A gonosz hét napja **(HO)**
- » Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig
- » Fekete István: Csí és más történetek
- » Szabó Magda: Abigél
- » Berg Judit: Az őrzők, A keresők, Szélvésztől kergetve
- » Bernáth Zsolt: Lemezbolt a Szent János utcában, Holnapelőtt, tegnapután, Végállomás fogadó
- » Bosnyák Viktória: Elképesztő!
- » Csoma-Lőrinc Tamara: Hádész, az alvilág tini kalandora
- » Csurgó Csaba–Kalapos Éva–Mészöly Ágnes–Miklya Luzsányi Mónika–Molnár Krisztina Rita–Sohonyai Edit–Turbuly Lilla: Plázafoglyok
- » Dávid Ádám–Finy Petra–Gévai Csilla–Kertész Erzszi–Majoros Nóra–Mészöly Ágnes–Miklya Anna–Nyulász Péter: Találj ki!
- » Erdős Zsuzsanna: Hidd el végre!, Légből kapott szerelem, Vedd már észre!, Még sincs vége!
- » Erdős Zsuzsanna–Király Anikó: Palacsinta éjféلكor
- » Finy Petra: Kettő
- » Frank Márton: A világ peremén, Két tűz között, Az áldozat, Vadhatár
- » Gárdonyi Géza: Egri csillagok
- » Gimesi Dóra–Jeli Viktória–Tasnádi István: Időfutár 1.
- » Gimesi Dóra–Jeli Viktória–Tasnádi István–Vészits Andrea: Időfutár 2., 3., 7., 8., A varázsfuvola-akció
- » Janikovszky Éva: Aranyeső, Szalmaláng
- » Jeli Viktória–Tasnádi István: Kettős: játék
- » Jeli Viktória–Tasnádi István–Vészits Andrea: Időfutár 4., 5., 6.
- » Kalapos Éva: Massza, Muszaj?!, D.A.C.-könyvek
- » Király Anikó: Ne nézz vissza!, Semmi pánik!, Jó a vége!
- » Leiner Laura: A Szent Johanna gimi-könyvek, Iskolák versenye-könyvek, Bexi-könyvek, Babel
- » Lomhegyi Hédi: Kalandok a város alatt
- » Mán-Várhegyi Réka: A szupermenők
- » Mészöly Ágnes: A kupolák titka, A kazamaták rejtélye, Színház a félhold árnyékában, Darwin-játszma, Vágod?–Ellenpontok 4., Ez egy ilyen nap, Egy másmilyen nap

- » Mészöly Ágnes–Molnár T. Eszter: Az Emberek Országá – Kalaallit Nunaat
- » Mészöly Ágnes–Somogyi György–Szélesi Sándor–Turbuly Lilla: Találj ki! – Hollywoodból
- » Miklya Luzsányi Mónika: Szerelmem, Petőfi Zoltán? Vervonal - Étienne könyve, A kamasz király udvarában
- » Mikó Csaba: A mutatóványos
- » Molnár T. Eszter: Stand up! – Egy majdnem normális család 1., Most már igazán – Egy majdnem normális család 2., Hidegkút
- » Nógrádi Gábor: Az anyu én vagyok, A mi Dózsánk, A mi Kinizsünk, Akit keresnek: Jesua
- » Nógrádi Gergely: Brunar - A Mirrén titka, Az emberszerelő
- » Sohonyai Edit: Macskaköröm, Kockacukor
- » Szűcs Ádám: A játék neve: Pandora
- » Tasnádi István: A kőmajmok háza
- » Turbuly Lilla: Pestre fel!, Kosársuli
- » Vészits Andrea: Időfutár+ - Boszorkánysziget 28 73
- » Zágoni Balázs: A Gömb-könyvek, Szamos-parti Hollywood
- » Katja Brandis: Woodwalkers 1. – Carag átváltozása
- » Dan Brown: A Da Vinci-kód – Ifjúsági változat
- » Soman Chainani: Jók és Rosszak iskolája-könyvek
- » Ellyne: A mágikus könyvesbolt
- » Paula Fox: Majomsziget
- » Hank Green: A csodálatosan őrült vállalkozás, Teknősök végtelen sora
- » Lois Lowry: Az emlékek őre, Hírvivő, Valahol, messze, A fiú, Számláld meg a csillagokat, Nyáron történt
- » Lucy Maud Montgomery: Anne-könyvek
- » Uri Orlev: Sziget a romok között
- » R. J. Palacio: Csodácska
- » R. J. Palacio–Erica S. Perl: Fehér madár
- » Rick Riordan: Percy Jackson és az olimposziak-könyvek, Félvér akták, A szörnyek tengere, Az Olimposz hősei-könyvek, Percy Jackson és Apollón próbái-könyvek
- » J.K. Rowling: Harry Potter 5–7., Legendás állatok és megfigyelésük – Az eredeti forgatókönyv, Legendás állatok: Grindelwald bűntettei – Az eredeti forgatókönyv

- » J. K. Rowling, Steve Kloves: Legendás állatok: Dumbledore titkai - A teljes forgatókönyv
- » J. K. Rowling, Jack Thorne, John Tiffany: Harry Potter és az elátkozott gyermek
- » Louis Sachar: Bradley, az osztály réme, Stanley kincse, Laura titkos társasága
- » William Shakespeare–Gimesi Dóra–Jeli Viktória: Makrancos Kata; Rómeó és Júlia
- » Neal Shusterman: Kaszás, Viharszem, Próféta, Everlost – Elveszve élet és halál között, Tesla padlása, Edison csapdája, Hawking folyosója, Az óceán mélyén, Unwind – Bontásra ítélve

EPIKAI SZÖVEGEK FELDOLGOZÁSA

CÉLOK

A tanuló:

K: alakítson ki pozitív viszonyt a könyv, illetve az olvasás iránt, tudjon nyomtatott szövegben/könyvben tájékozódni;

V: olvasson különböző forrásokból (online környezet, könyvtár...) származó szövegeket;

K: nyerjen betekintést a magyar epika történetébe néhány képviselője és műveik megismerésével, ezáltal váljék fogékonnyá az életkorának megfelelő klasszikus és kortárs epikai művek befogadására;

KC (1.1.4.1)

K: tudjon életkorának megfelelő szöveget némán értően elolvasni;

K: tudjon rövidebb epikai szöveget szövegűen folyékonyan felolvasni, törekedve a megfelelő hangsúlyra, hanglejtésre, tempóra és szünettartásra;

K: vegyen részt az olvasottak kiváltotta élményekről folyó beszélgetésekben, röviden fogalmazza meg véleményét az olvasottakról, hallgassa meg és tartsa tiszteletben társai véleményét;

K: fogja fel a népköltészet és a műköltészet közti különbségeket;

K: ismerje meg a monda, a mítosz, a ballada, az elbeszélő költemény, a novella/elbeszélés és a regény műfaji jellemzőit, valamint az ifjúsági, a történelmi és a fantasy regény műfaját;

K: vegyen részt a szövegfeldolgozásban, oldjon meg szövegértési feladatokat;

K: állapítsa meg az illusztráció és a szöveg kapcsolatát;

K: állapítsa meg az elbeszélőt, a témát, a helyszínt és az időt, a fő- és a mellékszereplőket, jellemezze őket;

K: fogja fel a cselekmény menetét;

K: ismerje fel a művek szerkezeti felépítését, különös hangsúllyal a tetőponton és a fordulópontokon;

- K:** értse meg az egyszerűbb ok-okozati összefüggéseket;
- K:** különböztesse meg az elbeszélő, leíró és párbeszédreszleteket;
- V:** *tegyen különbséget a szó szerinti és az átvitt jelentés között, értse meg az átvitt jelentést;*
- K:** ismerje fel a humort és az iróniát;
- V:** *tegyen különbséget a tény és a vélemény között;*
- K:** képzelje el az olvasott szöveg folytatását, más befejezését;
- K:** fejlessze a hosszabb szövegek olvasásához szükséges kitartás képességét;
- KC** (5.2.2.2)
- K:** fejlessze a különböző olvasási stratégiák alkalmazásának a képességét;
- K:** csoportosítsa az olvasott szövegeket téma, szerző vagy egyéb szempont szerint;
- K:** olvasmányai során tapasztalja meg különböző kultúrák eltérő életmódját és szokásait;
- KC** (2.3.3.1)
- V:** *fejlessze a multimodális szövegek olvasásához szükséges stratégiákat;*
- K:** tudja korban/időrendben elhelyezni a tanult szerzőket;
- V:** *az olvasott műveket, illetve műrészleteket jelenítse meg dramatizációval, mozgással.*

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » **tud tájékozódni a könyvekben (cím, tartalomjegyzék, fejezetek);**
- » **tud életkorának megfelelő szöveget némán értőn elolvasni;**
- » **tud rövidebb szöveget** megfelelő hangsúllyal, hanglejtéssel és *tempóval* szövegűen folyékonyan **felolvasni;**
- » **röviden megfogalmazza olvasmányélményét** és véleményét az olvasottakról, *azt indokolja;*
- » megállapítja a szöveg eredetét, döntését megindokolja;
- » **ismeri** a ballada, az elbeszélő költemény, az **elbeszélés és a regény műfaji jellemzőit**, meghatározza a műfajukat;
- » ismeri az ifjúsági, a történelmi és a *fantasy regény* műfaji jellemzőit;
- » **megoldja a szövegfeldolgozás írásbeli feladatait;**
- » megállapítja az illusztráció és a szöveg kapcsolatát;
- » **megállapítja** az elbeszélőt, a témát, **az egyértelműen megjelölt helyszínt és időt;**

- » jellemzi a szereplőket;
- » **felfogja a cselekmény menetét**, és ezt bizonyítja is (pl. sorrendbe állítással);
- » felismeri a művek szerkezeti felépítését;
- » megérti az egyszerűbb ok-okozati összefüggéseket;
- » megkülönbözteti az elbeszélő, leíró és párbeszédreszket;
- » *értelmezi az átvitt jelentést;*
- » *különbséget tesz tény és vélemény között;*
- » elképzei az olvasott szöveg folytatását, más befejezését;
- » **az olvasott szövegeket** téma, **szerző** vagy egyéb szempont **szerint csoportosítja;**
- » időrendbe tudja sorolni a megismert szerzőket.

FOGALMAK

- népköltészet ◦ műköltészet ◦ szerző ◦ elbeszélő ◦ téma ◦ helyszín ◦ idő ◦ cselekmény ◦ tetőpont
- főszereplő ◦ mellékszereplő ◦ jellemzés ◦ illusztráció ◦ ballada ◦ elbeszélő költemény ◦ novella
- elbeszélés ◦ regény ◦ epika ◦ ifjúsági regény ◦ történelmi regény

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Az epikai művek jellegéből kifolyólag az időrendiség, a helyszínek, az ok-okozati összefüggések, a szereplők és egymásközi viszonyai vizsgálata álljon a fókuszban. Rendkívül fontos a szó szerinti és az átvitt jelentés, a lényeges és a lényegtelen információk, a tény és a vélemény megkülönböztetésének következetes és folyamatos gyakorlása, valamint a kritikai és a kreatív gondolkodás fejlesztése az életkori sajátosságok figyelembevételével.

Az epikai művekkel való ismerkedés során a tanulók gyakorolják a folyékony olvasást, képességeiktől és érdeklődésüktől függően pedig a kifejező olvasást is fejlesztik.

A tanár a tantervi célokat klasszikus és kortárs magyar, kisebb mértékben világirodalmi alkotások olvastatása, feldolgozása során valósítja meg. A kánont képviselő művek mellé az olvasás népszerűsítése és az élményszerzés érdekében kötelezően emeljen be műveket a szórakoztató irodalomból is, hiszen fontos cél az olvasás megszerettetése. Az életkori sajátosságokból kifolyólag időnként nemek (lányok – fiúk) és érdeklődés szerint biztosítson választhatóságot. A szórakoztató irodalmi műfajok közül az ifjúsági regény, a krimi, a fantasy regényeket részesítse előnyben. Fontos, hogy ne csak tematikus/boldog végkifejletű regényeket válasszon, hanem tabudöntőgető témákról (pl. drogfüggőség, gyermekbántalmazás, örökbefogadás, identitásproblémák) szólóakat is, amelyek feldolgozása lehetőséget nyújt az adott problémákról folytatott beszélgetésre és megoldáskeresésre.

A tanár különböző szövegértési, szövegfeldolgozási technikákkal (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása, szintézis, szelektív olvasás stb.), valamint játékos feladatokkal fejlessze a tanulók szövegértési képességét, aminél előszeretettel éljen a grafikai szervezők (fürtábra, pókhálóábra, halmazábra, gondolattérkép, jellemtérkép, jóslástábla, TTM, történettérkép, Venn-diagram...) használati lehetőségével, alkalmanként digitális formában is.

Ajánlott a projektmunka, a kiselőadás, a poszterkészítés (osztálykiállítás), „könyvvásár” (standok, bemutatók, író-olvasó találkozó szimulálása), valamint a drámapedagógiai módszerek alkalmazása. Ha az idő engedi, érdemes egy-egy mű filmes vagy más adaptációját is megtekinteni, illetve abba belenézni.

Az olvasott műveket, illetve műrészleteket a tanulók dramatizációval, bábozással, mozgással, képzőművészeti alkotással is megjeleníthetik.

KC (1.1.4.1) KC (1.1.5.1) KC (1.2.1.4) KC (5.3.4.1) KC (5.2.4.1) KC (5.1.2.2) KC (2.1.2.1) KC (3.3.2.1) KC (3.3.3.1) KC (4.2.2.1) KC (4.2.1.1) KC (1.3.5.1) KC (1.3.3.1) KC (1.3.2.1) KC (1.3.1.1)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást változatos módon bizonyíthatják a tanulók: írásbeli feladatsor megoldásával, dramatizációval vagy más megjelenítési formában, kreatív írással stb.

DRÁMAI SZÖVEGEK FELDOLGOZÁSA

CÉLOK

A tanuló:

K: életkorának megfelelő klasszikus és kortárs drámai szövegekkel fejlessze a drámai szövegek befogadásának a képességét;

KC (1.1.4.1)

K: vegyen részt a szöveg kiváltotta érzelmekről, gondolatokról folyó beszélgetésben, röviden fogalmazza meg véleményét az olvasottakról, hallgassa meg és tartsa tiszteletben társai véleményét;

KC (3.3.2.1 | 2.4.2.1)

K: állapítsa meg a cselekmény helyét és a szereplők közti viszonyt (segítő, hátráltató/akadályozó);

K: fogja fel a drámai szöveg cselekményét, szerkezetét és a konfliktust;

K: ismerje a drámai szövegek jellemzőit (párbeszéd, rendezői utasítások);

K: tegyen különbséget a tragédia és komédia között;

K: az olvasott műveket, illetve műrészleteket jelenítse meg dramatizációval, mozgással, árnyjátékkal;

K: fejlessze az önkifejezés és a kreativitás képességét (a szöveg folytatása, más befejezése).

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

» megállapítja a drámai mű cselekményének helyét, idejét, a konfliktust és a szereplők közti viszonyt;

» megállapítja a drámai szöveg cselekményét, és ezt egy választott módon bizonyítja;

» ismeri a drámai szöveg jellemzőit (párbeszéd, rendezői utasítások);

» megkülönbözteti a tragikumot és a komikumot.

FOGALMAK

◦ dráma ◦ tragédia ◦ komédia ◦ cselekmény ◦ konfliktus ◦ párbeszéd ◦ rendezői utasítás

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A drámai művekkel való foglalkozás az általános iskolai irodalomtanítás mostohagyereke. Jelen tanterv szakítani szeretne ezzel a felfogással, hiszen a dráma színpadra (is) íródo műnem, amelyből nem hiányzik a cselekmény, az akció, a feszültség, tehát mindaz, ami a fiatalok érdeklődését fel tudja kelteni, és fenn tudja tartani. Emellett

a drámai szövegek rövidegüknek, valamint megjeleníthetőségüknek köszönhetően is népszerűbbek lehetn(én)ek a felsős tanulók körében. Nem utolsósorban a gyermek-, illetve ifjúsági színházi színművet is promoválhatjuk velük, ebből kifolyólag közösségépítő szerepet is betölthetnek.

Nehezíti a munkát, hogy az érvényben levő tankönyvekben kevés – főleg kortárs – drámai szöveg található, így a tanárnak más forrásokból kell azokat válogatnia (pl. <https://szinhaz.net>, <https://www.kortarsdrama.hu>). A tanulók kezébe olyan kortárs ifjúsági drámákat igyekezzen adni, amelyekben felismerik saját élethelyzetüket, érdeklődési körüket, az őket érintő problémákat.

Drámaelemzési szempontok (a tanulók képességeinek és érdeklődésének megfelelően):

- » keletkezési körülmények (történelmi, társadalmi háttér);
- » jellemek (főszereplők, mellékszereplők, külső, belső tulajdonság, mi motiválja őket, jellemek csoportosítása (kik tartoznak egy csoportba, mi tartja őket össze);
- » konfliktusok (szereplők között, csoportok között);
- » esztétikai minőség (tragikum, komikum);
- » cselekmény;
- » drámai szerkezet (expozíció, bonyodalom, tetőpont, megoldás);
- » nyelv (humoros, argó, stb.; monológ vagy dialóg);
- » téma, többletjelentés.

Előadások:

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/mw8jveq> (e-színház)

Kézikönyvek, egyéb források:

<https://szinhazikonyvek.hu/> (Színházi könyvek honlap)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qgc1a0h> (dráma a tanteremben)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gu2fgqx> (drámajátékok)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dkqrcde> (drámajátékok)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yaxhwtl> (drámajátékok)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jmqbva0> (a dráma tanítása)

<https://drama.hu/category/szinhazi-nevelés/> (Színházi nevelés honlap)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9f85xnq> (színházpedagógia)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6bx8psl> (színházpedagógia)

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/li2d9lt> (Zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház – Tantermi Deszka)

<https://www.wssz.hu/hu/column/wssz-jatssz-ma> (Szombathelyi Weöres Sándor Színház Játssz! Ma programjai: ifjúsági előadások a színházban és az iskolákban, előadást feldolgozó foglalkozások)

KC (1.1.1.1) KC (1.2.2.2) KC (1.3.1.1) KC (1.3.4.1) KC (1.3.4.2) KC (1.3.5.1) KC (2.3.1.1) KC (2.4.2.1) KC (3.3.4.1) KC (3.3.4.2) KC (5.1.1.1) KC (5.3.4.1)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást változatos módon bizonyíthatják a tanulók: dramatizációval vagy más megjelenítési formában való aktív részvétellel, kreatív írással stb.

LÍRAI SZÖVEGEK FELDOLGOZÁSA

CÉLOK

A tanuló:

K: nyerjen betekintést a magyar líra történetébe néhány képviselője és műveik megismerésével, és ezáltal válják fogékonnyá az életkorának megfelelő klasszikus és kortárs lírai művek befogadására;

KC (1.1.4.1)

K: különböztesse meg a verset a prózától;

K: különböztesse meg a nép- és a műköltészeti alkotásokat, ismerje a főbb sajátosságait;

K: fogalmazza meg a vers kiváltotta gondolatait és érzéseit;

K: ismerje fel a vers középpontjában álló gondolatot, illetve hangulatot, érzelmet;

K: határozza meg a versek fajtáját témájuk alapján (tájleíró, szerelmi, forradalmi);

K: ismerje a dal, a himnusz, az óda és az elégia műfaji jellemzőit;

K: ismerje a szabadvers és a képvers sajátosságait;

K: ismerje fel a versszakot, a verssort, a (páros, kereszt-, ölelkező és fél-) rímet;

K: ismerje fel a költői képeket (költői jelző, hasonlat, megszemélyesítés, metafora), a szimbólumot és egyes alakzatokat (ismétlés, refrén, ellentét, fokozás, költői kérdés, alliteráció), tudja azokat értelmezni;

K: fejlessze a hangos (kifejező) olvasás képességét;

K: fejlessze a kreatív önkifejezés (pl. rímalkotás, versírás, versátírás) képességét.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » sajátosságaik alapján **megkülönbözteti a nép- és a műköltészeti alkotásokat;**
- » **megfogalmazza a vers kiváltotta gondolatait** és érzéseit;
- » **megállapítja a vers középpontjában álló gondolatot,** illetve **hangulatot;**
- » meghatározza a versek fajtáját témájuk alapján (tájleíró, szerelmi, forradalmi);
- » **ismeri a dal,** a **himnusz** és az óda műfaji jellemzőit, meghatározza a műfajukat;
- » *ismeri a szabadvers sajátosságait;*
- » felismeri a képverset;
- » **felismeri a versszakot és a verssort;**

» felismeri a páros, a kereszt- és a félrímet, a költői jelzőt, a hasonlatot, a megszemélyesítést, a metaforát, a szimbólumot, az ismétlést, a refrént, az ellentétet, a költői kérdést;

» rímelő szavakat, rövid versecskét ír.

FOGALMAK

◦ líra ◦ vers ◦ kortárs ◦ népköltészet ◦ műköltészet ◦ tájleíró vers (költemény) ◦ szerelmi vers ◦ forradalmi vers ◦ dal ◦ himnusz ◦ óda ◦ szabadvers ◦ képvers ◦ versszak ◦ verssor ◦ páros rím ◦ keresztím ◦ félím ◦ költői jelző ◦ hasonlat ◦ megszemélyesítés ◦ metafora ◦ ismétlés ◦ refrén ◦ költői kérdés ◦ ellentét

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

A lírai művekkel való foglalkozás másféle befogadást igényel, mint az epikai művek. Mivel nem a cselekményesség jellemző rájuk, hanem a lírai én érzelmei, hangulata, gondolatai kerülnek középpontba, elemzésük és értelmezésük a tanár számára nagyobb kihívást jelenthet. A tanulók ebben a szakaszban kezdik elsajátítani a verselemzési és -értelmezési technikákat, főképpen a klasszikus, kánonhoz tartozó szövegek kapcsán. A tanár ezek mellé minél gyakrabban válasszon kortárs – témában vagy műfajban rokon – verseket, és a tanulókat a versek összevetésére is szoktassa. A kortárs versek esetében a hangsúly az élményszerű befogadáson, a reflektáláson, a versek nyomán születő kreatív foglalkozásokon legyen.

Lehetséges értelmezési szempontok: lírai én, a cím és a szöveg kapcsolata, hangulat, téma, zeneiség, költői képek és alakzatok, műfaj, szerkezet.

Segédanyag:

<https://szivlapatprojekt.wordpress.com/>

KC (1.1.5.1) KC (1.3.1.1) KC (1.3.4.1) KC (1.3.4.2) KC (1.3.5.1) KC (2.4.2.1) KC (3.3.4.1) KC (3.3.4.2) KC (5.3.4.2)

A TUDÁS BIZONYÍTÁSÁNAK AJÁNLOTT MÓDJAI

A szerzett tudást szóbeli felelet, írásbeli feladat, kreatív írásmű készítésével bizonyíthatják a tanulók.

ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A szövegbefogadói képességgel párhuzamosan fejlesztjük a szövegalkotói képességet is. A tanulók a megismert irodalmi szövegek mentén klasszikus szövegfajtákat (elbeszélés, leírás, jellemzés) alkotnak, és fejlesztik kreatívírás-készségüket. A befogadáshoz hasonlóan itt is dominál az epika, de a lírai és drámai szövegek írására is lehetőséget kell adni.

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A TÉMÁHOZ

KC (5.1.1.1) KC (5.3.1.1) KC (4.1.2.1) KC (4.1.1.1) KC (2.3.3.1) KC (1.3.3.1) KC (1.1.1.1)

A harmadik szakaszban a tanulók az irodalmi szövegekhez kapcsolódva egyre terjedelmesebb és igényesebb produktív, reprodukív és kreatív szövegalkotást végeznek. A tanár törekedjen mindezt változatos, érdekes feladatokkal ösztönözni.

Valamennyi szövegfajta alkotása során szoktassa őket a tartalmi, szerkezeti és helyesírási-nyelvhelyességi szempontoknak való megfelelés betartására, valamint a saját és társaik szövegeinek értékelésére és javítására.

Segédanyag:

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/bv0vuam> (Szövegtípusok, fogalmazás)

ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS

CÉLOK

A tanuló:

K: röviden fogalmazza meg olvasmány-, színházi és filmélményét, az általa kiváltott érzelmeit, fejtse ki a véleményét;

K: foglalja össze az olvasott irodalmi szövegek, illetve adaptációik tartalmát;

K: mutassa be a helyszínt, jellemezze a szereplőket;

K: mesélje el a cselekményt valamelyik szereplő nézőpontjából;

- K:** írja meg a történet általa elképzelt előzményét;
- K:** folytassa a történetet, írjon más befejezést az olvasott/hallott/látott műhöz;
- K:** írjon fiktív naplót, levelet valamely szereplő nevében, készítsen fiktív interjút valamely hőssel;
- K:** készítse el epikai szöveg dramatizált (párbeszédese) változatát;
- V:** írjon át olvasott verset (pl. rímek cseréje, szavak helyettesítése emotikonokkal, Lackfi-féle átköltés);
- V:** más módon fejlessze kreatívírási-készségét;
- K:** írásművéhez készítsen gondolattérképet/vázlatot;
- K:** ügyeljen a szöveg nyelvi megformálására, tagolására, a pontos és megfelelő szóhasználatra, a helyesírásra;
- K:** számítógépes alkalmazások segítségével szerkessze meg és mutassa be az írásművét;
- K:** értékelje saját és társai szövegét;
- K:** tanári felszólításra kézikönyvek segítségével javítsa ki a hibáit;
- V:** vegyen részt hagyományos vagy digitális iskolaújság szerkesztésében.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » **megfogalmazza olvasmány-, színházi és filmélményét;**
- » megfogalmazza a véleményét a szövegről;
- » **összefoglalja az irodalmi szöveg tartalmát;**
- » **bemutatja a helyszínt,** jellemzi a főbb szereplőket;
- » a cselekményt valamelyik szereplő nézőpontjából meséli el;
- » folytatja, illetve befejezi a történetet;
- » **fiktív levelet és naplót ír;**
- » epikai szöveget dramatizál (párbeszédessé alakít).

FOGALMAK

- jellemzés ◦ bekezdés ◦ bevezetés ◦ tárgyalás ◦ befejezés ◦ fiktív levél ◦ helyszín ◦ szereplő
- dramatizálás ◦ véleménykifejtés ◦ nézőpont ◦ gondolattérkép ◦ vázlat ◦ napló

HAGYOMÁNYŐRZÉS ÉS KULTÚRA

KÖTELEZŐ

A TÉMA LEÍRÁSA

A témakör célja, hogy a tanulókat bevezesse az egyetemes magyar kultúra szerteágazó és sokszínű világába, ezen belül az ünnepek, a hagyományok, a helyi és nemzeti értékek, a népművészet és művelődéstörténet ismeretébe. A tanulók megismernek néhány kimagasló magyar hírességet, pl. Nobel-díjasokat, feltalálókat.

A témakör lehetőséget kínál az egyetemes magyar és muravidéki értékek felfedezésére, valamint arra, hogy a tanulók a környezet értékeit tisztelő és megóvó magatartást alakítsanak ki, továbbá fejlesszék szociális kompetenciájukat.

A TÉMA KIEGÉSZÍTŐ MAGYARÁZATA

A téma céljai többnyire bizonyos napokhoz, eseményekhez (pl. tevékenységi napok, iskolai ünnepélyek) kötődnek, és részben nem hagyományos tantermi formában valósulnak meg. A harmadik szakaszban (az előző szakasz tartalmait is beleértve) október 23., a magyar kultúra napja, a magyar költészet napja, a magyar nyelv napja, Zala György munkássága, Gálics István életműve, a hetési szoknyásharang, a pártosfalvi kastély, a Gergely-járás tárgyköre tárgyalandó.

HAGYOMÁNYŐRZÉS ÉS KULTÚRA

CÉLOK

A tanuló:

- K:** ismerje meg a magyar hagyományokat, külön hangsúllyal az ünnepekhez kötődőket;
- K:** ismerje meg a magyar nemzeti ünnepeket és azok jelentőségét;
- K:** ismerje meg a magyarsághoz kötődő fontosabb jeles napokat;
- K:** ismerjen meg néhány híres magyar tudóst, zeneszerzőt, képzőművészt, sportolót;
- K:** ismerje a hungarikum fogalmát, ismerjen meg néhány magyar értéket;
- K:** ismerjen meg néhány helyi magyar értéket;

K: alakítson ki pozitív viszonyt az örökségek és az értékek iránt;

K: vegyen részt különböző magyar jellegű eseményeken, rendezvényeken.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló:

- » ismeri a fontosabb magyar hagyományokat;
- » **ismeri a magyar nemzeti ünnepeket;**
- » ismer néhány hungarikumot;
- » **ismer néhány helyi magyar értéket;**
- » pozitív viszonyt alakít ki az örökségek és az értékek iránt;
- » részt vesz magyar jellegű eseményeken, rendezvényeken.

FOGALMAK

- hagyomány ◦ nemzeti ünnep ◦ magyar költészet napja ◦ magyar kultúra napja ◦ magyar nyelv napja
- hungarikum ◦ magyar értéktár ◦ muravidéki magyar értéktár

MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK A CÉLOK CSOPORTJÁHOZ

Javasolt tevékenységek: projektmunka, gyűjtőmunka, plakát készítése és bemutatása, kiállítás tervezése és felállítása, kisfilm készítése stb.

A tevékenységek megtervezésében és kivitelezésében a tanárt az alábbi honlapokon levő anyagok is segíthetik:

- » <https://nepszokasok.hu>
- » <https://magyarsaghaza.hu>
- » <https://jelesnapok.hu>
- » <https://hungarikum.hu>
- » <https://muravidek.re>
- » <https://ertektar.si>

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK FEJEZETENKÉNT

MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

Antalné, Szabó, Á, Gonda, Zs., Major, É., Raácz, J., Szabó, É. (2019) A szövegértés mint tanulási képesség fejlesztése. Eötvös Loránd Tudományegyetem. Budapest.

Boronkai, D. (2005) A szövegértő olvasás szintjei és feladattípusai. *Magyartanítás* 4: 15–25.

Bárdossy, I., Dudás, M., Pethőné Nagy, Cs., Priskinné Rizner, E. (2002) A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és a reflektív tanulás lehetőségei. Pécsi Tudományegyetem. Pécs–Budapest.

Gonda, Zs. (2013) A digitális szövegek olvasásértésének fejlesztése az olvasási stratégiák segítségével. Anyanyelv-pedagógia.

H. Molnár, E. (2018) Kooperatív módszerek a gyakorlatban. Szövegértés – szövegalkotás – anyanyelvi tapasztalatszerzés (Módszertani kézikönyv tanító szakos hallgatók és gyakorló tanítók számára): kooperativ_modszerek.pdf (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/scmcvmy>)

<https://www.igypk.hu/mentorhalo/tananyag/>

Kálmán, L., Molnár, C. (2009): A nyelvi nevelés módszertana. Educatio Társadalmi Nonprofit Kft. Budapest.

Magyar nyelv és irodalom. Tanterv az anyanyelv oktatásához III. és IV. osztály. Bukarest. 2014.

Tantárgyi program. Magyar nyelv és irodalom (anyanyelv) V–VIII. osztály. Bukarest. 2017.

N. Császi, I. (2009) Szövegértést fejlesztő gyakorlatok az anyanyelvi kommunikáció kulcskompetencia fejlesztéséhez. Anyanyelvpedagógia 3.

Pethőné Nagy, Cs. (2005) Módszertani kézikönyv. Korona Kiadó. Budapest.

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ Ljubljana.

Steklács, J. (2013) Olvasási stratégiák tanítása, tanulása és az olvasásra vonatkozó meggyőződés. Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó. Budapest. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wqyv5dx>

Tóth, B. (1999) Olvasás és írás a kritikai gondolkodásért (Egy pedagógus-továbbképző program körvonalai). HUNRA és Városi Könyvtár. Sárospatak.

Tóth, B. (2006) A szövegértés fejlesztésének elmélete és gyakorlata. *Magyar Nyelvőr*. 457–469.

HALLOTT NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÉRTÉSE ÉS ALKOTÁSA

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK OLVASÁSA ÉS ÉRTÉSE

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÍRÁSBELI ALKOTÁSA

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

ISMERETEK A NYELVRŐL ÉS AZ ANYANYELVRŐL

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

IRODALMI SZÖVEGEK ÉS ADAPTÁCIÓIK MEGHALLGATÁSA, MEGTEKINTÉSE; SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS -ELŐADÁS

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

A BEFOGADÓKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE IRODALMI SZÖVEGEK OLVASÁSÁVAL

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

HALLOTT NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÉRTÉSE ÉS ALKOTÁSA

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK OLVASÁSA ÉS ÉRTÉSE

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

NEM MŰVÉSZI SZÖVEGEK ÍRÁSBELI ALKOTÁSA

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

ISMERETEK A NYELVRŐL ÉS AZ ANYANYELVRŐL

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

IRODALMI SZÖVEGEK ÉS ADAPTÁCIÓIK MEGHALLGATÁSA, MEGTEKINTÉSE; SZÓBELI SZÖVEGALKOTÁS ÉS -ELŐADÁS

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

A BEFOGADÓKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE IRODALMI SZÖVEGEK OLVASÁSÁVAL

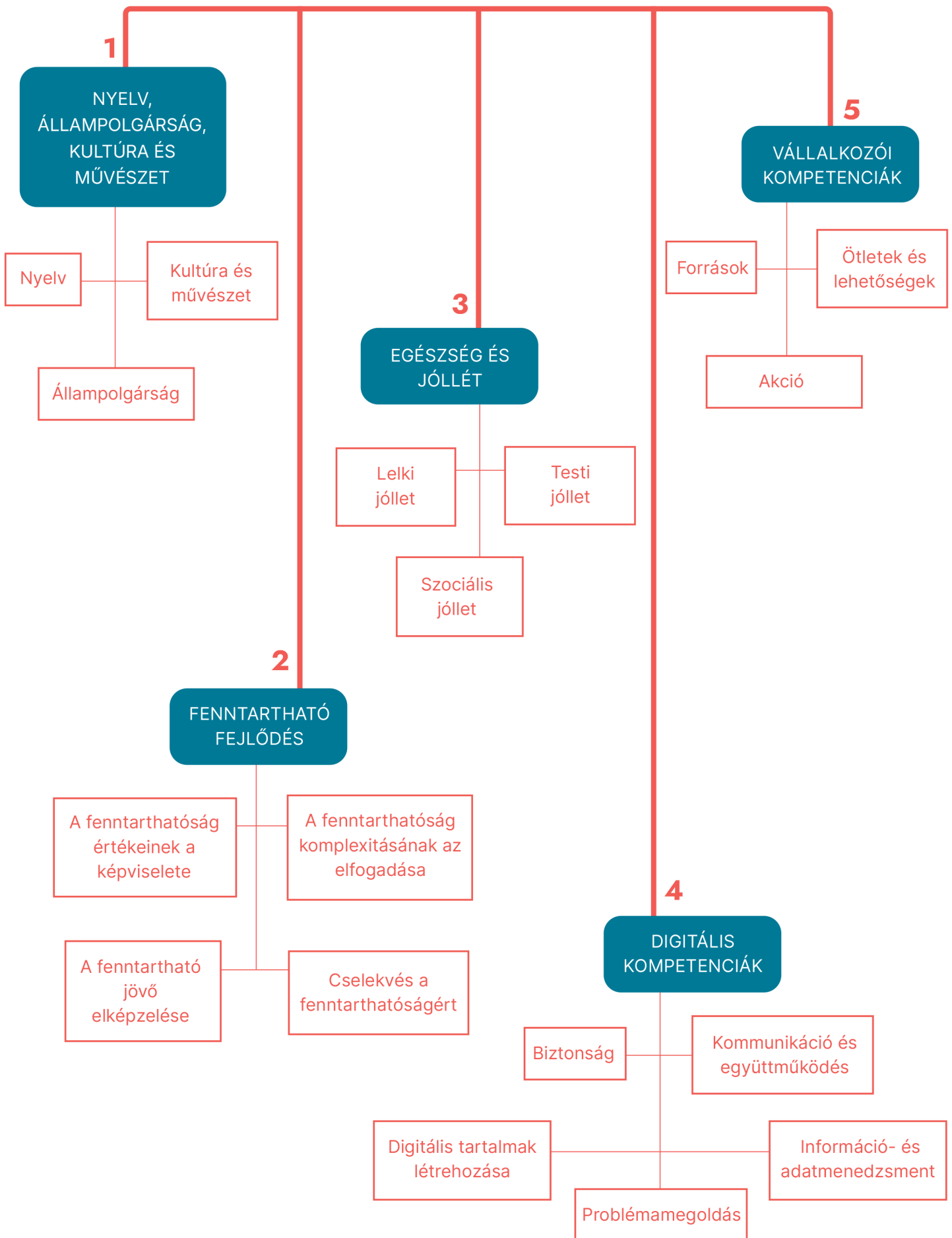
Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS IRODALMI SZÖVEGEK MENTÉN

Pisnjak, M. [et al.] (2011) Kétnyelvű általános iskola. Magyar nyelv mint anyanyelv. Tanterv. Ministrstvo za šolstvo in šport. ZRSŠ. Ljubljana.

MELLÉKLETEK

A KÖZÖS CÉLOK TERÜLETEINEK KULCSCÉLJAI

1 /// NYELV, ÁLLAMPOLGÁRSÁG, KULTÚRA ÉS MŰVÉSZET

KÖZÖS CÉLOK ÉS A TANTERVEKBE VALÓ BÉEPÍTÉSÜK

C. KIADVÁNY NYOMÁN WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 NYELV

1.1.1 Szakszövegek	1.1.1.1 Fejlessze a különböző szövegtípusokban (dolgozat, poszter, összefoglaló, leírás, beszélgetés stb.) való kifejezőkészségét az egyes tantárgyaknál.
1.1.2 Szaknyelv	1.1.2.1 Legyen tisztában azzal, hogy az egyes tantárgy tartalmainak az elsajátítása egyben a tantárgy szaknyelvi terminológiájának az elsajátítását is jelenti, azaz a nyelv tanulását a fogalmak és a logikai összefüggések szintjén. 1.1.2.2 Fejezze ki magát a tantárgy megfelelő terminológiájának a használatával, ügyelve a szaknyelvhasználat megfelelő szóbeli és írásbeli szintjére.
1.1.3 A nyelv mint rendszer univerzális leírása	1.1.3.1 Minden tantárgynál legyen tisztában a nyelvek közötti hasonlóságokkal és különbségekkel, ezt vegye figyelembe az idegen nyelvű anyagok, a fordítóprogramok, a nagy nyelvi modellek, az automatikusan lefordított weboldalak stb. használatakor is. 1.1.3.2 Fogja fel, hogy a különböző nyelveket hasonló módon írhatjuk le; ezért a tanítási nyelvi órákon szerzett ismereteket alkalmazza az idegennyelv-oktatásban, és fordítva: legyen képes összehasonlítani a tanult nyelveket, és azonosítani a köztük lévő hasonlóságokat és különbségeket.
1.1.4 Az olvasás fontosságának a tudatosítása	1.1.4.1 Minden tantárgynál rendszeresen olvasson, változatos olvasmányokat válasszon, azokat értse meg, alaposan elemezze, és kritikusan értékelje.
1.1.5 A nyelv és az erőszakmentes kommunikáció	1.1.5.1 A kommunikációs készségeit erőszakmentes kommunikációban fejlessze.

1.2 ÁLLAMPOLGÁRSÁG

1.2.1 Az emberi jogoknak és kötelességeknek az állampolgári etika alapvető értékeként és alapjaként való ismerete és elfogadása	1.2.1.1 Az emberi jogokat közös európai és alkotmányosan meghatározott értéként és etikai keretként ismerje fel, értse meg és fogadja el. 1.2.1.2 Fogja fel, hogy az emberi jogok egyetemesek és feltétel nélküliek, továbbá azt, hogy a szabadság és az egyenlőség értékeit érvényesítik. 1.2.1.3 Fogja fel és fogadja el, hogy a jogok létezésének feltétele, hogy tiszteletben tartjuk mások egyenlő jogainak az egyéni kötelezettségét. 1.2.1.4 Fogja fel és fogadja el, hogy mások egyenlő jogai tiszteletben tartásának a kötelessége önmagában véve kötelesség (nem csupán egyéni érdekből származó jog). 1.2.1.5 Az emberi jogokat és kötelességeket úgy értelmezze és fogadja el, mint az emberi méltóság, a méltányosság, az igazság, a törvényesség, a tulajdon, a megkülönböztetésmentesség és a tolerancia tiszteletben tartásának az értékein alapuló valamennyi állampolgár számára közös alapvető etikai (erkölcsi) normát.
1.2.2 Etikai reflexió	1.2.2.1 Ismerje fel, hogy vannak olyan erkölcsi kérdések, amelyekre nincsenek előre adott, mindenki által elfogadott válaszok. 1.2.2.2 Fejlessze az erkölcsi kérdések iránti érzékenységet, a másokkal való gondolkodás képességét azokról.
1.2.3 Együttműködés másokkal a közösségben és a közösségért	1.2.3.1 Működjön együtt másokkal a közjó elérése érdekében, tegyen és valósítson meg olyan javaslatokat, amelyek minőségi változást hoznak a közösségekben. 1.2.3.2 Saját tevékenykedése során tudatosítsa a demokratikus közösségről való gondoskodás fontosságát, valamint a közösséghez való tartozás jelentőségét saját és mások jólléte érdekében.
1.2.4 Aktív állampolgárság és politikai szerepvállalás	1.2.4.1 A politikának a kihívások közös kezelésében, jóllétünk biztosításában, a kompromisszumkeresésben és a konfliktuskezelésben betöltött pozitív jelentőségét felismerve, ismerje meg a demokratikus politikai szerepvállalás különböző formáit, és kapcsolódjon be az emberek életét befolyásoló politikai folyamatokba.
1.2.5 A kritikus gondolkodáshoz, az aktív állampolgársághoz szükséges tudás	1.2.5.1 Az egyes tantárgyaknál szerzett tudását alkalmazva váljék kritikus és aktív állampolgárrá.

1.3 KULTÚRA ÉS MŰVÉSZET

1.3.1 A kultúra és a művészet befogadása, megélése és értékelése	1.3.1.1 Ösztönösen vagy tudatosan (egyénileg és csoportosan) teremtsen kapcsolatot a kultúrával, a művészettel, a művészi élménnyel és az alkotás folyamatával, felismerve ennél saját megélését, beleélve magát mások tapasztalataiba.
1.3.2 Ismerkedés a kultúrával és a művészettel	1.3.2.1 Ismerkedjen a kultúrával és a művészettel, a művészeti műfajokkal és kifejezőeszközökkel történelmi és kulturális kontextusban.
1.3.3 Önkifejezés a művészetben és a művészetben keresztül	1.3.3.1 Legyen érdeklődő, kutassa az anyagokat és a művészi nyelveket, fejezze ki magát azok segítségével, fejlessze képzelőerejét, mélyítse el és bővítsen ismereteit, nem művészeti területeken is.
1.3.4 Az alkotói folyamat, valamint a kulturális és művészeti eredmények élvezete	1.3.4.1 Lelje örömet az alkotási folyamatban, tudjon örülni saját és mások eredményeinek. 1.3.4.2 Biztonságos, nyitott és támogató tanulási környezetben szabadon fejezze ki kívánságait, valósítsa meg kreatív ötleteit.
1.3.5 Megélem a kultúrát és a művészetet	1.3.5.1 Ápolja értéként a kultúrát és a művészeteket, mind az otthoni, mind az iskolai környezetben, járuljon hozzá az iskola kulturális központként való fejlődéséhez, a kulturális és társadalmi környezetbe való integrációjához.

2 /// FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS

KÖZÖS CÉLOK ÉS A TANTERVEKBE VALÓ BEÉPÍTÉSÜK

C. KIADVÁNY NYOMÁN WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 A FENNTARTHATÓSÁG ÉRTÉKEINEK A KÉPVISELETE

2.1.1 A fenntarthatóság értékelése	2.1.1.1 Kritikusan értékelje saját és a társadalom értékeinek a fenntarthatósághoz való viszonyát, jelenlegi képességeire és társadalmi helyzetére való tekintettel.
2.1.2 A méltányosság támogatása	2.1.2.1 Tevékenykedése során tartsa tiszteltben a méltányosságot, az egyenlőség és az együttérzés etikai elveit.
2.1.3 A természet népszerűsítése	2.1.3.1 A természeti rendszerekhez való felelős hozzáállását alapozza azok összetettségének, valamint a természeti és társadalmi rendszerek kapcsolatainak a megértésére.

2.2 A FENNTARTHATÓSÁG KOMPLEXITÁSÁNAK AZ ELFOGADÁSA

2.2.1 Rendszerszintű gondolkodás	2.2.1.1 A kiválasztott problémát holisztikusan közelítse meg, figyelembe véve a környezeti, gazdasági és társadalmi szempontok összefüggéseit. 2.2.1.2 Ítélje meg az egyén és a társadalmi csoportok társadalombeli működésének, valamint a társadalom helyi, regionális, nemzeti és globális szintű működésének a rövid és hosszú távú hatásait.
2.2.2 Kritikai gondolkodás	2.2.2.1 A természeti környezet, az élőlények, valamint a társadalom szempontjából kritikusan ítélje meg a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos információkat, nézeteket és igényeket, figyelembe véve a személyes, társadalmi és kulturális háttér eredményezte különböző nézőpontokat.
2.2.3 A probléma megfogalmazása	2.2.3.1 A probléma megfogalmazásakor vegye figyelembe a probléma jellemzőit (egyértelműség, meghatározottság szempontjából) és a megoldás jellemzőit (meghatározottság, rendszerszintűség szempontjából), valamint a résztvevők bevonását.

2.3 A FENNTARTHATÓ JÖVŐ ELKÉPZELÉSE

2.3.1 Műveltség a jövőért	2.3.1.1 Ismeretei, a tudományos megállapítások és a fenntarthatósági értékek alapján értse meg és értékelje a lehetséges, valószínűsíthető és elvárt fenntartható jövőképeket (forgatókönyveket). 2.3.1.2 Értékelje az elvárt fenntartható jövő eléréséhez szükséges intézkedéseket.
2.3.2 Rugalmasság	2.3.2.1 A fenntartható jövőre törekedve vállaljon kockázatokat, a bizonytalanságok ellenére is tudjon alkalmazkodni, cselekvései során hozzon fenntartható döntéseket.
2.3.3 Kutatói szemléletmód	2.3.3.1 Komplex fenntarthatósági problémák tervezése és megoldása során alkalmazza és integrálja a különböző tudományágak ismereteit és módszereit, javasoljon kreatív és innovatív ötleteket és megoldásokat.

2.4 CSELEKVÉS A FENNTARTHATÓSÁGÉRT

2.4.1 Politikai kötelezettségvállalás	2.4.1.1 A demokratikus elveket figyelembe véve kritikusan értékelje a politikákat a fenntarthatóság szempontjából, és vegyen részt a fenntartható politikák és gyakorlatok kialakításában helyi, regionális, nemzeti és globális szinten.
2.4.2 Kollektív intézkedés	2.4.2.1 A fenntarthatóság érdekében tett erőfeszítései és intézkedései során vegye figyelembe a demokratikus elveket, aktívan és elkötelezetten (konstruktívan) működjön együtt másokkal.
2.2.3 Egyéni kezdeményezés	2.4.3.1 Legyen tisztában saját lehetőségeivel és felelősségével a fenntartható cselekvés és fellépés terén, egyéni, kollektív és politikai szinten.

3.1 LELKI JÓLLÉT

3.1.1 Öntudatosság	<p>3.1.1.1 Érzékelje és ismerje fel saját megéléseit (érzések, érzelmek, gondolatok, értékek, szükségletek, vágyak) és saját viselkedését.</p> <p>3.1.1.2 Tapasztalatai révén értse meg saját megélése szempontjainak (érzések, érzelmek, gondolatok, értékek, szükségletek, vágyak) az összefüggéseit különleges helyzetekben (pl. amikor sikert vagy kudarcot él át a tanulásban és a szociális kapcsolatokban).</p>
3.1.2 Önirányítás	<p>3.1.2.1 Legyen képes irányítani/kezelné saját észlelését és viselkedését (pl. stresszes tanulási és szociális helyzetekben).</p> <p>3.1.2.2 Fejlessze az önbizalmát és az önbecsülését.</p> <p>3.1.2.3 Hatékonyan kezelje a bizonytalanságot és a komplexitást.</p> <p>3.1.2.4 Hatékonyan kezelje és szervezze meg a tanulási időt és a szabadidőt.</p>
3.1.3 Célok kitűzése	<p>3.1.3.1 Azonosítsa saját érdeklődési körét, tulajdonságait, erősségeit és gyengéit, ennek megfelelően tervezze meg rövid és hosszú távú (szellemi, fizikai, szociális és tanulási) céljait.</p> <p>3.1.3.2 Kövesse nyomon a tervezett célok elérését és változását.</p> <p>3.1.3.3 Fejlessze az elkötelezettségnek és a kitartásnak, valamint a jutalmazás késleltetésének a képességét.</p>
3.1.4 Rugalmas gondolkodásmód	<p>3.1.4.1 Fejlessze személyes rugalmasságát, a fejlesztő gondolkodásmódot, a kíváncsiságot, az optimizmust és a kreativitást.</p> <p>3.1.4.2 Hatékonyan kezelje a proaktív gondolkodásmódot igénylő problémaszituációkat.</p>
3.1.5 Felelősség és autonómia	<p>3.1.5.1 Erősítse a felelősségtudatát és az autonómiát, óvja meg a személyes integritását.</p>

3.2 TESTI JÓLLÉT

3.2.1 Mozgás és ülés	<p>3.2.1.1 Fogja fel a napi testmozgás fontosságát az egészség és a jó közérzet szolgálatában.</p> <p>3.2.1.2 Erősítse a mozgás iránti pozitív hozzáállását.</p> <p>3.2.1.3 Végezzen különböző mozgástevékenységeket, stresszoldóként is a megterhelő mindennapokban.</p> <p>3.2.1.4 Ismerje a hosszan tartó ülés káros hatásait, alakítson ki szokásokat az ülés megszakítására és csökkentésére.</p>
3.2.2 Étrend és táplálkozás	<p>3.2.2.1 Értse meg a kiegyensúlyozott étrend fontosságát.</p> <p>3.2.2.2 Egészséges táplálkozási szokásokat alakítson ki.</p> <p>3.2.2.3 Pozitív hozzáállást alakítson ki az élelmiszerek és az étkezés iránt.</p>
3.2.3 Kikapcsolódás és pihenés	<p>3.2.3.1 Fogja fel a szellemi vagy fizikai megterhelést követő pihenés és kikapcsolódás fontosságát.</p> <p>3.2.3.2 Sajátítson el különböző relaxációs technikákat, és használja azokat, amelyek a legjobban működnek az esetében.</p> <p>3.2.3.3 Fogja fel a megfelelő alvási szokások fontosságát a hatékony fizikai és szellemi működés, valamint viselkedés szempontjából.</p>
3.2.4 Biztonság	<p>3.2.4.1 Ismerjen meg különböző, az egészségmegőrzést szolgáló védőintézkedéseket.</p> <p>3.2.4.2 Biztonságosan és felelősségteljesen járjon el, ügyelve saját és mások egészségének a megőrzésére.</p>
3.2.5 A függőség különböző formáinak a megelőzése	<p>3.2.5.1 Szerezzen ismereteket a függőség formáiról és fokozatairól, valamint arról, hogyan lehet azokat az egészséges életmód segítségével elkerülni vagy megelőzni.</p>

3.3 SZOCIÁLIS JÓLLÉT

3.3.1 Társadalmi és sokszínűségi tudatosság	<p>3.3.1.1 Tudatosítsa saját észlelését és viselkedését a másokkal való kapcsolatokban.</p> <p>3.3.1.2 Ismerje és ismerje fel a sokféleséget mind a közvetlen (osztály, társak, család), mind a tágabb (iskola, helyi közösség, társadalom) környezetében.</p>
3.3.2 Kommunikációs készségek	<p>3.3.2.1 Fejlessze az aktív hallgatást, az asszertív kommunikációt, a mások iránti érdeklődést és a másokkal való törődés kifejezésének a képességét.</p>
3.3.3 Együttműködés és konfliktusmegoldás	<p>3.3.3.1 Erősítse az együttműködési képességét, valamint a tiszteletteljes és asszertív kommunikációt, az egyenlőségen alapuló minőségi kapcsolatok kialakításának és fenntartásának képességét az osztályban, a családban, az iskolában és a tágabb közösségben.</p> <p>3.3.3.2 Konstruktívan vegyen részt különböző típusú kapcsolatokban különböző területeken.</p>
3.3.4 Empátia	<p>3.3.4.1 Erősítse a másik nézőpontja megértésének és magáévá tételének a képességét.</p> <p>3.3.4.2 Ismerje fel az önmaga és a másik észlelése közötti határokat.</p> <p>3.3.4.3 Irányítsa a kapcsolatokban saját viselkedését, egyszerre több nézőpontot figyelembe véve.</p>
3.3.5 Proszociális magatartás	<p>3.3.5.1 Erősítse a másoknak nyújtandó segítség szükségességének a felismerését és tudatosítását.</p> <p>3.3.5.2 Ismerje fel saját segítség iránti igényét és a segítségkeresési stratégiákat.</p> <p>3.3.5.3 Erősítse a társadalmi felelősségvállalást.</p>

4 /// DIGITÁLIS KOMPETENCIÁK

KÖZÖS CÉLOK ÉS A TANTERVEKBE VALÓ BEÉPÍTÉSÜK

C. KIADVÁNY NYOMÁN WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMÁCIÓ- ÉS ADATMENEDZSMENT

4.1.1 Adatok, információk és digitális tartalmak keresése és szűrése	4.1.1.1 Fejezze ki információs igényét; adatokat, információkat és digitális tartalmakat keressen digitális környezetben, fejlessze személyes keresési stratégiáit.
4.1.2 Adatok, információk és digitális tartalmak értékelése	4.1.2.1 Elemesse, hasonlítsa össze és kritikusán értékelje az adatok, információk és digitális tartalmak hitelességét, megbízhatóságát.
4.1.3 Adatok, információk és digitális tartalmak kezelése	4.1.3.1 Legyen képes adatokat és információkat gyűjteni, feldolgozni, bemutatni és tárolni (mrevlemez, felhőben, pendrive-on stb.), majd azokat később előhívni.

4.2 KOMMUNIKÁCIÓ ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉS

4.2.1 Interakció digitális technológiák használatával	4.2.1.1 Tudjon többféle digitális technológia használatával másokkal kommunikálni, értse a megfelelő kommunikációs eszközöket az adott helyzetben.
4.2.2 Megosztás digitális technológiák segítségével	4.2.2.1 Megfelelő digitális technológiák segítségével tudjon másokkal adatokat, információkat és digitális tartalmakat megosztani. Közvetítő szerepben működjön, és ismerje a hivatkozási és forrásmegjelölési gyakorlatokat.
4.2.3 Állampolgári részvétel digitális technológiák segítségével	4.2.3.1 Legyen képes megkeresni és használni digitális szolgáltatásokat a társadalomban való részvételhez. Keressen olyan csoportokat, amelyek az ő érdekeit képviselik, és amelyek segítségével tevékenyen változtatási javaslatokat tehet.
4.2.4 Együttműködés digitális technológiák segítségével	4.2.4.1 Legyen képes kiválasztani a közös tartalomkészítéshez szükséges digitális eszközöket, és törekedjen a tagok közti együttműködésre.
4.2.5 Netikett	4.2.5.1 A digitális technológiák és hálózatok használata során igyekezzék az adott csoportban érvényes viselkedési normáknak megfelelni.
4.2.6 A digitális személyazonosság kezelése	4.2.6.1 Hozzon létre egy vagy több digitális személyazonosságot, azokat tudja kezelni, védje meg saját jóhírért, felelősségteljesen bánjon az interneten és különböző digitális környezetekben a digitális eszközök és szolgáltatások alkalmazásával létrejött adatokkal.

4.3 DIGITÁLIS TARTALMAK LÉTREHOZÁSA

4.3.1 Digitális tartalmak fejlesztése	4.3.1.1 Különböző formátumokban digitális tartalmakat állítson elő és szerkesszen.
4.3.2 Digitális tartalmak szerkesztése	4.3.2.1 A digitális tartalmakat gazdagítsa képek, zene, videofelvételek, vizuális effektusok stb. hozzáadásával.
4.3.3 Szerzői jog és engedélyek	4.3.3.1 Ismerje a szerzői jogokat és a licenceket. Tartsa tiszteltben a szerző jogokat, és azokra megfelelően hivatkozzon.
4.3.4 Programozás	4.3.4.1 Legyen képes utasítást írni egy számítógépes rendszernek egyszerű probléma megoldásához végrehajtásához. Tudja kijavítani a program egyszerűbb hibáit.

4.4 BIZTONSÁG

4.4.1 Eszközök védelme	4.4.1.1 Eszközeit és digitális tartalmait óvja megfelelő (erős) jelszóval, szoftverrel és biztonságos kezeléssel, ne hagyja őket felügyelet nélkül nyilvános helyen stb.
4.4.2 A személyes adatok és a magánélet védelme	4.4.2.1 A digitális környezetben óvja meg személyes és mások adatait, azonosítsa a megbízható digitális szolgáltatásokat.
4.4.3 Az egészség és a jóllét védelme	4.4.3.1 Megfelelő mértékben alkalmazza a digitális technológiát, ügyelve a fizikai és lelki jóllétre, kerülve a digitális médiumok káros hatását.
4.4.4 Környezetvédelem	4.4.4.1 Legyen tisztában a digitális technológiák és használatuk környezeti hatásaival.

4.5 PROBLÉMAMEGOLDÁS

4.5.1 Technikai problémák megoldása	4.5.1.1 Azonosítsa és oldja meg a digitális eszközök működtetése és a digitális környezetek használata közben felmerülő egyszerű technikai problémákat.
4.5.2 Igények és technológiai válaszok megfogalmazása	4.5.2.1 Azonosítsa és mérje fel az igényeit, azokhoz igazodva válasszon és használjon digitális eszközöket.
4.5.3 Digitális technológiák kreatív alkalmazása	4.5.3.1 A digitális technológia segítségével hozzon létre megoldásokat és újításokat a folyamatokban és a termékekben.
4.5.4 A digitális kompetencia terén jelentkező hiányosságok felismerése	4.5.4.1 Ismerje fel a digitális kompetenciájában meglévő hiányosságokat, azokat szükség szerint jobbjtsa és fejlessze, ezzel másokat is támogatva.

5.1 ÖTLETEK ÉS LEHETŐSÉGEK

5.1.1 Lehetőségek felfedezése	5.1.1.1 Autentikus problémákban fedezze fel a lehetőségét annak, hogy saját maga és mások számára értéket teremtsen.
5.1.2 Kreativitás és innováció	5.1.2.1 A kihívások megoldása során alkalmazza kreatív módon a tudását és tapasztalatait a jobb megoldások létrehozásában. 5.1.2.2 Vegye számba a probléma lehetséges megoldásait (ötleteit) törekedve arra, hogy értéket teremtsen mások számára.
5.1.3 Jövőkép	5.1.3.1 Alkosson jövőképet, amely tartalmazza a válaszokat arra a kérdésre, mit akar tenni a jövőben, milyenné szeretne válni, és milyen közösség kialakításához szeretne hozzájárulni.
5.1.4 Ötletek értékelése	5.1.4.1 Értékelje a megoldásokat úgy, hogy vegye figyelembe a mások jóllétét biztosító elvek szempontjait, és válassza ki a megfelelő megoldást.
5.1.5 Etikus és fenntartható gondolkodás	5.1.5.1 Ismerje fel és értékelje a döntéseinek és a cselekedeteinek a közösségre és a környezetre kiváltott hatását.

5.2 FORRÁSOK

5.2.1 Öntudat és énhatékonyosság	5.2.1.1 Azonosítsa saját kívánságait, erősségeit és hiányosságait, higgyen abban, hogy pozitívan tudja befolyásolni az embereket és a helyzeteket.
5.2.2 Motiváció és kitartás	5.2.2.1 Legyen pozitív beállítottságú, magabiztos, és a kihívás megoldására összpontosítson. 5.2.2.2 Legyen kitartó az összetettebb feladatok megoldásában is.
5.2.3 Források mozgósítása	5.2.3.1 Tegyen szert az ötletektől a cselekvésig való eljutáshoz szükséges (anyagi, nem anyagi és digitális) információkra és eszközökre, azokat felelősségteljesen és hatékonyan kezelje, betartva a hatékony idő- és pénzügyforrás-használat elvét.
5.2.4 Más személyek mozgósítása	5.2.4.1 Bátorítson és motiváljon másokat a közös feladatok megoldására. 5.2.4.2 Keressen megfelelő segítséget más személytől (pl. társtól, tanártól, szakembertől stb.) vagy szakmai közösségtől. 5.2.4.3 Fejlessze az eredmények eléréséhez szükséges hatékony kommunikációs, tárgyalási, vezetői készségeket.
5.2.5 Pénzügyi műveltség	5.2.5.1 Különböző élethelyzetekben azonosítson és oldjon meg pénzügyi kihívásokat (pénzügyi eszközök forrásai, pénzkezelés, kapcsolattartás, ügyintézés pl. bankban, biztosítótársasággal és más pénzügyi intézményben, a szükséges pénzforrásokkal, kockázatokkal, valamint a hitelfelvétellel és befektetéssel, megtakarítással kapcsolatos döntések felmérése). 5.2.5.2 Felelős pénzügyi döntéseket hozzon a (személyes és közösségi) jóllét elérése érdekében. 5.2.5.3 Tegyen szert a minőségi mindennapi és szakmai élethez szükséges pénzügyi ismeretekre.

5.3 AKCIÓ

5.3.1 Kezdeményezőkézség	5.3.1.1 Vegyen részt és ösztönözzön a kihívások megoldásában, vállalva az egyéni és csoportos felelősséget.
5.3.2 Tervezés és irányítás	5.3.2.1 A problémamegoldás során tűzzön ki rövid, közép- és hosszú távú célokat, határozza meg a prioritásokat, és készítsen tervet. 5.3.2.2 Alkalmazkodjon az előre nem látható változásokhoz.
5.3.3 A bizonytalanság, kétértelműség és kockázat kezelése	5.3.3.1 Az előre nem látható helyzetekre pozitív hozzáállással és a sikeres megoldásra törekedve reagáljon. 5.3.3.2 A bizonytalanság, a kétértelműség és a kockázat csökkentése érdekében a döntéshozatal során hasonlítsa össze és elemezze a különböző információkat.
5.3.4 Másokkal való együttműködés	5.3.4.1 Működjön együtt különböző egyénekkal vagy csoportokkal. 5.3.4.2 Az esetleges vitás kérdéseket konstruktív módon oldja meg, szükség esetén kössön kompromisszumot.
5.3.5 Tapasztalati tanulás	5.3.5.1 A kihívások leküzdésével szerezzen új tapasztalatokat, és azokat vegye figyelembe a további döntések meghozatalakor. 5.3.5.2 Ítélje meg a kitűzött célok megvalósításának az eredményességét, felismerve ebben a további tanulás lehetőségét. 5.3.5.3 Ismerje fel a megszerzett tudás új helyzetekben való aktív alkalmazásának a lehetőségét. 5.3.5.4 A visszajelzéseket alkalmazza a vállalkozói kompetenciája további fejlesztésében.